

Joannis Cassiani viri disertissimi, De incarnatione Domini libri VII.

<https://hdl.handle.net/1874/420701>

ple

2.

IOANNIS CASSIANI
VIRI DISERTISSIMI, DE
incarnatione Domini
libri VII.
iam recens æditi.

I T E M
Beati Cyrilli sermo, de eo quòd uerbum
dei factum sit homo.

And. Cratander pio le ctori salutem.

Hos Cassiani, uiri doctissimi, de incarnatione domini libros, nunc potissimum in lucem ædendos desumpsimus, Christiane lector, quod passim seculo hoc turbulentissimo repullulare audimus, qui, iuxta Apostoli uaticiniũ, spiritibus impostoribus & dæmoniorũ doctrinis attendentes, à fide de sciscit: atq; (ut diuus Petrus ait) dicunt: Vbi est pollicitatio aduentus eius? Proinde ne huiuscemodi pestiferis serpentũ sibilis imprudenti imponatur, in primis ad sacrarum literarum anchoram, quæ, ut Pauli uerbis utar, ad salutẽ erudiunt, confugiendum. Ad hæc, Scriptorũ ecclesiasticorũ monimẽta nõ oscitanter euoluenda sunt: eorum maximè qui spiritu sancto afflati, scripturam purè dextre, & non illotis, ut uulgò dicitur, manibus contrectarunt, aduersum letiferas hæreticorũ occurriones. Quod genus sunt, præter alios sanctissimos ecclesiæ Christi antistites, Chrysostomus, & illius discipulus Ioan. Cassianus. Cuius libros mihi excudendos nuper dedit D. Ioan. Sichardus, Iureconsultulus, uir nõ minus integritate quàm eruditione insignis, & diligentissimus ueterum codicum instaurator. In quibus alicubi asteriscis interpositis admonitũ te uolumus, exemplar, quod unicũ extabat, fuisse mutilum. Præterea Cyrilli Alexan. homiliã eiusdem argumenti subnexuimus, ex multis illius quæ apud nos habentur, nondum æditis. Vale.

EO RVM QV AE PRAECIPVE IN
 hoc libello habentur, Index.

A Egritudo quo maior fuerit, hoc instantior debet esse curatio.	pagina 6.
Agri dominici seges semper lappas tolerauit.	6
Ambrosius eximius dei sacerdos.	263
Animalia ex atomis nascuntur.	211
Antiocheni symboli fides.	164
Apes quo pacto procreentur.	221
Apollinaris hæretici error.	8
Apostoli omnesq; sancti nihil unquam in suo, sed Christi nomine fecerunt.	252
Arrianæ peruersitatis impietas.	7
Athanasius Alexandrinus eximius constantiæ & uirtutis exemplum.	270
Audientiæ locum non habet qui cunctorum statu ta conuellit.	19
Augustini episcopi Hipponensis de Christi natiui tate sententia.	267

B

Basilisci serpentes ex ouis uolucrum, quas Ibes uo cant, gignuntur.	223
--	-----

C

Cassianus à beato Chrysostomo in sacrum mini- sterium adoptatus.	273
Cassianus beati Chrysostomi discipulus.	275
Christi duplex natiuitas.	241
Christus filius dei per naturam.	128
Christus à prophetis deus prænunciatus. 131. & 231	
Christi incarnationē Doctores sancti testant.	261

I N D E X.

Christus propter unitatem uerbum dicitur.	102
Christo Iesu impropria addere, non minoris erroris est quam propria derogare.	8
Christi natiuitas in ueteri testamēto prænūciata.	23
Confessionis perfectæ perfecta uirtus quæ.	120
Constitutiones constitutori sunt obnoxia, & non constitutionibus constitutor.	215
Credentes in deum, omnes filij dei sunt.	127
Crucis dominicæ nomen & Iudæos offendit, & gentibus risui fuit.	71
Cyrilli Alexand. de Christo incarnato sermo.	278

D

Deitas sicut nō minuitur, ita nec augetur.	47
Dei agnitionem deus ipse homini tribuit.	96
Deus in prophetis & patriarchis locutus est.	125
Deo nihil impossibile.	161. & 224
Dei omnipotentia in creaturis suis noscenda.	213
Diabolus Christum deum cognouit.	234
Diuinitas suis testibus probanda.	245

E

Esaia de natiuitate Christi prænunciatio.	28. & 29
Esse æternitatis est, fieri temporalitatis.	144
Eunomiæ hæretici prauitas.	7
Excelsum quandoq; pro deo scriptura ponit.	133

F

Factum pro nato ponere scriptura sacra solet.	177
Fides de deo his testibus danda est, quos deus misit, & in quibus locutus est.	96
Fidei uirtus nescit imminui.	76

Fides

I N D E X.

Fides loco non imminuitur.	268
Fides ecclesiæ est Petri apostoli confessio.	81
Fides uera & catholica quæ sit.	132. & 143
Fidei symbolū cur tam paucis cōprehendantur.	166
Fidei catholicæ sacramentū in quo cōtineatur.	98
Fidelibus despecta sunt quæ alijs uidentur ridicula.	43
Filius hominis idem est qui uerbum dei.	106
Fotini hæresis.	8

G

Gratiæ deo patri quare agenda.	138
Gentes indepto Christiano nomine, fide & nomine ad Christum transferunt.	116
Gregorius splendidissimum scientiæ ac doctrinæ iubar.	268

H

Hæresis in ecclesia hydræ similitudinem habet.	6
Hæreticorum fides, imò perfidia, portæ inferni.	81
Hæreticorum mos.	284
Hebionitarum hæresis.	7. & 9. & 57
Hieremias, ppheta antè sanctificatus quàm natus.	110
Hieremiæ de Christo testimonium.	110
Hieronymus catholicorum magister.	265
Hilarij de Christi incarnatione testimonium.	262
Hyperbaton figura scripturæ peculiaris.	258

I

Iacob patriarcha Christum ex uirgine nasciturū cognouit.	231
Iesum qui soluant.	146. & 148
Impij hodie non minus Christum persequuntur,	

I N D E X.

quàm si manus in illum iniicerent.	71
Infidelitas tenebrosa sibi etiam in luce tenebras facit.	102
Ioannis Chrysofomi laus.	271. & 275
Ioan. Chrysofomus quid de filij dei incarnatione senserit.	271
Iudæi deum credunt, sed non filium dei:	115
L	
Liber uerè fit qui Christo cœperit esse captiu ⁹ .	209
Leporij hæresis.	257
Leporij Pelagianistæ recantatio.	13
Leporij ad episcopos Gallicanos epistola.	14
Leporij confessio.	15
Locustarum ortus.	222
M	
Macedonij blasphemia in spiritum sanctum.	8
Malachiæ de natiuitate Christi prædictio.	32
Martionis error.	57
Martionitarum & Manicheorum error confutatur.	135. & 148
N	
Nasci ex dissimilibus multa, uarijs exemplis probatur.	221
Natiuitas Christi duplex.	241
Natiuitatem parienti non semper consubstantialem esse probatur.	215
P	
Pelagianus error.	10. & 121
Pelagius suo errore omnes impietates uicit.	125
	Petri

I N D E X.

Petri apostoli fides potestatem diuinam accepit.	82
Petri apostolorum primi confessio.	78
Populum a peccato redimere, solius dei est.	118

R

Religio omnes unit.	268
Rerum demonstratio sufficit ad dictorum confirmationem.	103
Res dissimiles ex dissimilibus substituisse naturis. 216. & 220.	
Res eadem non potest esse pia & impia.	44
Resurrectionis uocabulo scriptura regenerationem nominat.	139
Rufini de Christo incarnato testimonium.	266

S

Sabellianorum haeresis.	7
Saluatoris operibus semper trinitatis uirtus adfuit.	248
Sancti omnes sub lege ueteris testamenti per gratiam Christi sunt saluati.	146
Sapientia dei pijs tantum cognita, impijs ignota.	72
Scripta sacra in omni sui parte conueniunt.	52
Scriptura sacra quasi unum diuini oris testimonium.	93
Sermo diuinus sibiipso respondere solet.	260
Soluere Iesum quid sit.	148
Spiritum dei omnes sancti habuerunt.	126. & 157.
Symbolum unde dicatur.	165
Synecdoches tropus in scripturis sacris frequens.	204

T

Testimonia sanctorum patrum de Christo incarnato.	261
---	-----

I N D E X.

Testimonijs diuinis intelligentia dæmoniaci spiri- tus misceri nequit.	248
Theotocos Maria dicitur.	22. & 40
Thomæ apostoli uera de Christo confessio.	84

V

Veneficorum consuetudo.	224
Veritas uentilata plus rutilat.	20
Veritati nudæ credendum.	96
Veritatis indubitæ manifestatio, est uniuersorū autoritas.	19
Veritatē cognitam derelinquere intolerabilius est quàm incognitam negare.	180
Vincula charitatis & coërcionis.	116.

F I N I S.

ERRATA, quæ alicuius momenti uidebantur.

Pagella. 1. uersu. 15. expunge, ac. 23. 3. lege, se pa-
rit. 27. 7. sanctū. 48. 1. non potes. 51. 17. perfidæ.
59. 22. afficimus. 61. 16. obruas. 73. 1. ignotam.
77. 22. habebat. 80. 22. autore. 86. 6. diuersa loq.
89. 4. corporali. 95. 17. se parit. 96. 11. habeat. 127.
14. theotoci. 144. 24. uniti, 179. 9. Christotocos.

IOANNIS CASSIA

NI IN LIBROS DE IN

carnatione Domini, cōtra Nesto

rium hæreticum, ad Leonem

Romanæ urbis episco

pum, Præfatio,

Abolutis dudum colla
tionū spiritualium libel
lis, sensu magis q̄ ser
mone insignibus, quia
alto sanctorum uirorū
sensui sermo nostrę im
peritiæ impar fuit: cogitaram, & propē
modum constitueram post illum prodi
tæ inscitia ac pudorē, ita me in portu si
lentij collocare, ut excusarem quātum
in me esset, per taciturnitatis uerecundi
am, loquacitatis audaciam. Sed uicisti
propositū, ac sententiā meam laudabi
li studio, & imperiosissimo affectu tuo,
mi Leo uenerande, ac suspicienda chari
tas mea Romanæ ecclesiæ, ac diuini mi

B

nisterij decus, producēs me ex illo præ-
meditati silentij recessu, in publicū for-
midandumq; iudiciū: & noua subire
cogis, adhuc de præteritis erubescētē:
cumq; etiam minoribus impar fuero,
par maioribus à te esse compellor. Ego
enim ne in illis quidem opusculis, qui-
bus per ingeniolū nostri oblatiunculam
domino sacrificauimus, moliri aliquid
aut usurpare tentassem, nisi episcopali
tractus imperio. Creuit itaq; per te oris
nostri & styli dignitas. Nam qui iussi an-
tea de dominicis studijs locuti sumus,
nūc id exigis, ut de ipsa incarnatione do-
mini ac maiestate dicamus. Ita qui prius
in sancta tēpli uelut per sacerdotalē ma-
num introducti sumus, nunc ductu tuo
atq; subsidio quasi in sanctorum sancta
penetramus. Magnus honor, sed peri-
culosa progressio: quia obtineri sacrorū
penetralium ac diuini præmij palma nō
potest, nisi hoste superato. Exigis itaq;
ac iubes, aduersum recentem hæresim,
ac nouum fidei hostem conserere imbe-
cilles

cilles manus, & contra pestiferi serpentis graues hiatus aperto, ut aiunt, ore consistere: scilicet ut in resurgentem in ecclesia dei sinuosis tractibus draconē uis prophetica, & sermonis euangelici diuina uirtus, me quasi incātatore irrumpat. Pareo obsecrationi tuę, pareo iussioni: malo em̄ de me ipso tibi quā m̄ hi credere, maximē quia id tecū amor Iesu Christi Domini mei precipit, qui hoc ipsum etiam in te iubet. Superest, ut effectum negotij ab ipso postules, per quem imperasti. Tua enim iam hic magis causa quā mea uertitur, tuum magis iudicium quā meum officium periclitatur. Me enim, siue par sim tuo imperio, siue non sim, ipsa aliquatenus obediētia ratio atq; humilitatis excusat: nisi quod hoc plus meriti est in obsequio meo, si minus est in possibilitate. Facile enim cuiuslibet iussioni ex abundantia satisfacimus: illius officium grande est, & mirabile, qui etiam idem in uoto habet, quod in uiribus

non habet. Tua ergo hæc res, tuum ne
gotium, tui pudoris opus est: ora & ob
secra, ne imperitia mea periclitetur ele
ctio tua, & opinioni tantæ nobis nõ re
spondentibus, etiam si ego per
obedientiæ ueniã bene pareo,
tu tamẽ per inconsiderantiã
iudicij male imperasse
uidearis.

5
IOANNIS CASSIA

NI DE INCARNATIONE

Christi, contra Nestorium,
liber primus.

Radunt fabulæ poë
tarū, defectis quon
dam hydram capiti
bus, numerosius re
nascentē per sua dā
ria creuisse. Itaq; no
uo inauditō que mi
raculo, multiplicato mortibus suis mō
stro, lucri genus esset amissio, scilicet dū
quicquid ferrum secantis abscideret, to
tum id fœcunditas prodigiosa gemina
ret, donec laborans atq; æstuās cœptæ
illius defectionis industrius appetitor,
cassatis totiens inefficaci opere uirtuti
bus, fortitudinem belli armaret arte cō
silij, & admotis, ut aiunt, ignibus mul
tiplicem portentuosi corporis prolem
feruenti gladio defecaret: ac sic ambu

stis intrinsecus medullis, cum rebelles uenas improbæ fœcunditatis exureret, tandem parturitiō monstruosa cessaret. Ita ergo etiam hæreses in ecclesijs, illius quam poëtarum commēta finxerunt, hydræ similitudinē gerunt: & istę enim aduersum nos linguis feralibus sibilāt, & istę uirus letale iaciunt, & istę sectis capitibus renascuntur. Sed quia resurgente morbo nō debet cessare medicina: & quāto maior fuerit egritudo, tanto instantior debet esse curatio. Potens est enim Dominus Deus noster, ut quod de morte hydræ illius gentilium falsitas finxit, hoc in ecclesiarum bellis ueritas peragat, & ignitus sanctispiritus gladius. Ita in extinguenta nouella hæresi omnes penitus medullas pernitiōsæ generationis exurat: ut tandem prodigiōsa fœcunditas emoriētibus uenis pārere desistat. Non noua em̄ sunt hæc in ecclesijs monstruosi seminis germana: semper has dominici agri seges lapas sentēsque tolerauit, & adsiduum in

ea suffocatricis zizanix germen emer-
 sit. Hinc enim Hebionitæ, hinc Sabel-
 liani, hinc Arriani, hinc deniq; Euno-
 miani, & Macedoniani, hinc Fotiniani
 & Apollinaristæ, caterique ecclesia-
 rû uepres, & enecantes bonæ fidei fru-
 gem tribuli pullularunt. Quorum pri-
 mus Hebion, dū incarnationem domi-
 nicam nimis asserit, diuinitatis eam con-
 iunctione nudauit. Sabellij autem post
 hunc ex dissimilitudine hæreseos supe-
 rioris schisma prorumpens, dū in patre
 ac filio & spiritus sancto distantia nullam
 esse cõtendit, sacram & ineffabilem tri-
 nitatem, quantum in ipso fuit, blasphem-
 a cõfusione permiscuit. Secuta est de-
 inde hunc quem diximus, Arriana per-
 uersitatis impietas. Quæ ne uideret fa-
 cras miscere personas, diuersas esse di-
 xit, atq; dissimiles in trinitate substanti-
 as. Eunomius autem post hunc quidem,
 sed eiusdem admodum prauitatis, licet
 similem sibi diuinam esse adseruit trini-
 tatem, diuersam tamẽ à seipsa esse con-

*Hebion.**Sabellius.**Arrius.**Eunomius*

Macedoni- tendit: admittens similitudinem, exclus
us. dens parilitatem. Macedonius quoque
 irremediabili in spiritū sanctum impieta
 te blasphemans, licet eiusdem substan
 tiæ patrem & filium dixerit, sanctum
 tamen spiritum creaturam uocans, reus
 totius diuinitatis fuit, quia lædi in trini
 tate aliquid non potest sine totius trini
Fotinus. tatis iniuria. Fotinus autē quamuis Ie
 sum, qui ex uirgine natus est, Deum
 dixerit, male tamen cum principio ho
 minis principiū esse Dei cōfinxit, Apol
linaris linaris uerò hominem unitum Deo in
 consideratē intelligēs, humanam eum
 nō habuisse animā male credidit: Quia
 non minoris erroris est Domino Iesu
 Christo impropria addere, quàm pro
 pria derogare. Quidquid enim de illo
 non ita dicitur ut est, etiam si honor ui
 deatur, iniuria est. Ita singuli ex sui simi
 litudine hæreseos hæresim procreātes,
 omnes quidem à se diuersa, sed omnes
 tamen fidei aduersa senserunt. Nuper
 quoq; id est in diebus nostris emersisse
 hæresim

hæresim uenenosam, et maxime Beliga-
 rum urbe cōspeximus, certi erroris, in-
 certi nominis: quia cum recentī capite
 ex antiqua Hebionitarū stirpe surrexe-
 rit, dubium admodum est, antiqua ma-
 gis dici, an recens debeat. Noua enim
 adsertoribus, sed uetusta erroribus fuit.
 Solitarium quippe hominem dominū
 nostrum Iesum Christum natum esse
 blasphemans, hoc quod ad dei postea
 honorē potestatemq; peruenerit, huma-
 ni meritū, non diuinæ asseruit fuisse na-
 tura: ac per hoc eum diuinitatē ipsam
 non ex proprietate unctæ sibi diuinita-
 tis semper habuisse, sed postea pro præ-
 mio laboris passionisq; meruisse: eum
 utiq; dominum saluatoremq; nostrum
 non deum natum, sed à deo blasphe-
 maret adsumptum: cōfinis scilicet huic
 hæresi quæ nūc extat, & quasi germana
 ac consanguinea, quæ que tam Hebio-
 nitis quàm his recentibus cōsentanea,
 tempore quidem inter utrosq; mediā,
 sed utrisq; tamen peruersitate cōiuncta.

Sint quamuis eius nonnulla alia his
 quæ iam diximus consimilia, sed longũ
 est uniuersa memorare. Neque em̄ nũc
 ad dicẽdum commemorationem præ-
 teritorum, sed confutationem nouorũ
 sumpsimus. Illud sanè unũ prætereun-
 dum nõ arbitramur, quod peculiare ac
 proprium supradictæ illius hæreseos,
 quæ ex Pelagiano errore descenderat,
 fuit: quod dicentes quidam solitarium
 hominẽ Iesum Christum sine ulli pec-
 cati cõtagione uixisse, eò progressi sũt,
 ut assererent homines si uelint, sine pec-
 cato esse posse. Cõsequens enim existi-
 mabãt, ut si homo solitarius Iesus Chri-
 stus sine peccato fuisset, omnes quo-
 que homines sine Dei adiutorio esse
 possint quicquid ille homo solitarius
 sine consortio Dei esse potuisset. Ac sic
 nullam facerent inter omnem hominẽ
 ac dominum nostrum Iesum Christum
 esse distantiam: cum idem utiq; homo
 nisu atq; industria sua mereri possit, qd̄
 Christus studio ac labore meruisset.

Quo

Quo factum est, ut in maiorē quoque
 ac monstrosiorem insaniam prorumpentes,
 dicerent dominum nostrū Iesū
 Christum hunc in mundū non ad præ-
 stādā humano generi redemptionē,
 sed ad præbendā bonorum actuum ex-
 empla uenisse; uidelicet ut disciplinam
 eius sequentes homines, dum per ean-
 dem uiam uirtutis incederent, ad eandē
 uirtutū præmia peruenirent: Euacuan-
 tes quantum in ipsis fuit, omnem diui-
 næ redemptionis gratiam; cum idem di-
 cerent homines consequi posse uiuen-
 do, quod præstitisset deus pro humana
 salute moriēdo. Addiderūt quoque do-
 minum saluatoremq; nostrū post ba-
 ptisma factū esse Christum, post resur-
 rectionem deum: alterum adsignan-
 tes unctionis mysterio, alterum merito
 passionis. Vnde aduertit nouus nunc
 iam, non nouæ hereseos autor, qui do-
 minum saluatoremque nostrum solita-
 riū hominem natum esse contendit, idē
 se omnino dicere quod Pelagianistæ

antè dixerunt: & consequens errori suo esse, ut qui utiq; sine peccato solitarium hominem Iesum Christum uixisse asserit, omnes quoq; per se homines sine peccato posse esse blasphemet: nec necessariam quoq; exemplo illius dicant redemptionem domini fuisse, cum ad cœleste regnū suo tantū homines nisu, ut aiunt, ualeant peruenire. Nec dubiū id est, re ipsa penitus declarante. Hinc em̄ illud est, quod intercessionibus suis Pelagianistarum querelas fouet, & scriptis suis causas illorum adserit: quod subtiliter his, uel ut uerius dixerim, subdolè patrocinator, & consanguineæ sibi improbitati improbo suffragatur affectu, sciens scilicet eiusdē se esse sensus, eiusdem spiritus, & ideo dolens cognitam sibi hæresim ab ecclesia esse disiunctam, quā scit sibi utiq; peruersitate cōiunctam. Sed tamē quia illi, qui de hac pestilentium spinarum stirpe descendunt, diuina ope iā ac pietate sanati sunt, orandus quoque etiam nunc dominus
deus

deus noster est, ut quia consentaneæ sibi in quibusdam pristina illa hæresis, & hæc noua, similibus malorum initijs, similem bonorum exitū largiatur. Leporius enim tūc monachus, modo presbyter: qui ex Pelagij, ut supra diximus, institutione, uel potius prauitate descendens, apud Gallias adsertor prædictæ hæreseos, aut inter primos, aut inter maximos, fuit à nobis admonitus, à deo emendatus: ita malè conceptam persuasionem magnificè condemnauit, ut nō minus penè admiranda sit correctio illius, quàm illæsa multorum fides: quia primū est errorem penitus non incurere, secundū bene repudiare. Is ergo in se reuersus, non solū in Africa, ubi tunc erat, atque nunc est, tam errorem suum cum dolore, quàm sine pudore confessus est: sed etiam ad omnes admodum Galliæ ciuitates, flebiles cōfessionis ac planctus sui literas dedit: scilicet ut ubi deuiatio eius prius cognita erat, illuc etiā emendatio nosceretur: & qui testes er-

Leporius.

roris

roris antea fuerunt, ijdem postea correctio-
tionis essent. Ex cuius confessione,
uel potius deploratiōe, nōnulla inferen-
da existimauimus, duplici ex causa: ut
correctio eorum & nobis testimonio,
& his qui nutant, exemplo essent: quo-
rumq; errorem sequi non erubuissent,
eorum emendationem sequi nō erube-
scent: ac sicut simili aegritudine infir-
marentur, ita simili remedio sanarentur.
Is ergo agnita opinionis suæ peruersita-
te, & inspecta fidei luce scribens ad epi-
scopos Gallicanos, ita exorsus ē: Quid
in me primū ō domini mei uenerādi, &
beatissimi sacerdotes, accusem nescio,
& quid in me primū excusem, nō inue-
nio. Sic imperitia & superbia, sic stulta
simplicitas cum persuasione noxia, sic
feruor cum intemperantia, sic ut uerius
dicam, cū sui diminutione debilis fides,
simul in me omnia recepta uiguerunt,
ut tot & tantis simul sit & obedisse con-
fusio, & hæc eadem ab animo potuisse
sedere mihi stupēda gratulatio. Et post
pauca

pauca subiungit: Sic ergo minime percipientes hanc potentiam dei, sensu nostro & propria ratione sapientes, quasi inferiora se deus agere uideat: ita hominem cum domino natum esse dicamus, ut seorsum quae dei sunt, soli deo demus: & seorsum quae sunt hominis, soli homini reputemus. Quartam manifestissime introducimus in trinitate personam, & de uno filio dei non unum, sed facere incipiamus duos Christos, quod à nobis iam ipse dominus & deus Christus auer-
tat. Ergo confitemur dominum ac deum nostrum Iesum Christum unicum filium dei, qui sibi ante secula natus ex patre est, nobis à tempore de spiritu sancto, & Maria semper uirgine factum hominem, deum natum. Et confitentes utramque substantiam carnis ac uerbi unum eundemque deum atque hominem inseparabilem, semper pia fidei credulitate suscepimus: & ex tempore susceptae carnis, sic omnia dicimus quae erant dei, transisse in hominem, ut omnia quae erant homi-

nis, in deum uenirent. Et hac intelligentia uerbum factum sit caro, non ut conuersione, aut mutabilitate aliqua cœperit esse quod non erat, sed ut potentia diuinæ dispensationis uerbū patris nunquam à patre discedens, homo propriè fieri dignaretur: incarnatusq; sit unigenitus secreto illo mysterio quo ipse nouit: nostrū nanque est credere, illius nosse: Ac sic ipse deus uerbum, totum suscipiens quod est hominis, homo sit: & adsumptus homo totum accipiendo quod deus est, aliud quàm deus esse nō possit. Non tamen quia incarnatus dicitur, & immixtus, diminutio eius est accipienda substantiæ: nouit enim deus sine sui corruptione misceri, & tamen in ueritate misceri: nouit in se ita suscipere, ut nihil ei crescat augmenti, sicut seipsum totū nouit infundere, ut nihil accidat de trimēti. Nō ergo ad intelligentiā imbecillitatis nostræ secundū experimētōrū uisibilia documēta faciētes coniecturā de æqualibus se in inuicem ingredientibus

bus creaturis, putemus deū hominēq̄
commixtum, & tali cōfusione carnis &
uerbi, quasi aliquod corpus effectum.
Absit ita credere, ut conflati quodam
modo genere duas naturas in unam re
ductā arbitremur esse substantiā; huius
modi enim commixtio partis utriusq̄
corruptio est. Deus enim, qui capabilis
non capax est, penetrans non penetra
bilis, implens non implebilis qui ubiq̄
simul totus est, & ubiq̄ diffusus est, per
infusionem potētiae suae misericorditer
naturę est mixtus humanę. Et post pau
ca; Nascitur ergo nobis propriē de spiri
tus sancto, & Maria semper uirgine deus
homo Iesus Christus filius dei. Ac sic in
alterutrum unum fit uerbum & caro: ut
manente in sua perfectione naturaliter
utraq̄ substantia, sine sui præiudicio &
humanitati diuina communicent, & di
uinitati humana participent. Nec alter
deus, alter homo, sed idē ipse deus qui
& homo, & uicissim homo qui & deus
Iesus Christus unus dei filius nuncupe

tur & uerè sit: & ideo id agendū nobis
semper est & credendum, ut dominum
nostrum Iesum Christum filium dei de
um uerum, quem cum patre semper,
& æqualem patri ante secula confite-
mur, eūdem à tempore susceptæ carnis
factum deum hominem nō negemus:
nec quasi per gradus & tempora pro-
ficientem in deum, alterius status fuisse
ante resurrectionē credamus, alterius
post resurrectionem, sed eiusdem pleni-
tudinis, atq; uirtutis. Et itē paulò post:
Sed quia uerbum deus in hominem di-
gnanter hominem suscipiendo descen-
dit, & per susceptionē dei homo ascen-
dit in uerbum, totus deus uerbū factus
est totus homo. Non enim deus pater
homo factus est, nec spiritus sanctus, sed
unigenitus patris: ideòque una persona
accipienda est carnis & uerbi: ut fideliter
sine aliqua dubitatione credamus
unum eundem dei filium, inseparabilē
semper geminæ substantiæ, etiam gigan-
tem nominatum in diebus carnis suæ,
&

& uerè semper omnia gessisse quæ sunt
 hominis, & uerè semper possedisse quæ
 dei sunt. Quoniam & sic crucifixus est
 infirmitate, sed uiuit ex uirtute dei. Hæc
 ergo eius confessionem, id est catho-
 licorum omnium fidem, & omnes Afri-
 cani episcopi, unde scribebat, & omnes
 Gallicani, ad quos scribebat, cõproba-
 uerunt. Neq; ullus adhuc omnino ex-
 tat cui fides hæc sine infidelitatis crimi-
 ne displiceret, probatã negare pietatẽ.
 Sufficere ergo solus nunc ad cõfutan-
 dam hæresim deberet cõsensus omniũ:
 quia indubitatae ueritatis manifestatio
 est autoritas uniuersorum, & perfecta
 ratio facta est ubi nemo dissensit: Ita ut
 qui cõtra hoc sentire nitatur, huius pri-
 ma statim fronte non tam sit audienda
 assertio, quàm damnanda perversitas:
 quia præiudicium secum damnationis
 exhibuit, qui iudicium uniuersitatis im-
 pugnat: & audientia locũ nõ habet quã
 cunctis statuta conuellit. Cõfirmata em̃
 semel ab omnibus ueritate, quicquid

contra id uenit, hoc ipso statim falsitas
 esse noscenda est, quod à ueritate dissen-
 tit: Ac per hoc sufficere ei etiam id solū
 conuenit ad sententiam damnationis,
 quod discrepat à iudicio ueritatis. Sed
 tamen quia rationi non obest sermo ra-
 tionis, & semper ueritas uentilata plus
 rutilat, meliusq; est errantes disputatio-
 nis curatione corrigi, quàm censuræ se-
 ueritate damnari: curanda est, quan-
 tum in nobis est, per diuinam opem in
 nouis hæreticis uetus heresis, ut rece-
 pta per sacrâ misericordiâ sanitate, me-
 dela potius eorum det sanctæ fidei testi-
 moniū, quàm dānatio iustæ seueritatis
 exemplū. Adsit tātū disputationi ac ser-
 moni de se habito ipsa ueritas, & pieta-
 te illa qua deū ex homine dignata est,
 humanis erroribus opituleſ, qui ad
 hoc se uel maxime in terris, atq;
 in homine nasci uoluit, ut
 falsitati amplius locus
 esse non posset.

Ioan.

Voniã libello primo qua-
dam præmissimus, quibus
nouum hæreticum ex anti-
quis hereseos stirpibus pul-
lulare adprobaremus, suffi-
cere quidẽ ei ad excipiendã iustę dãnã-
tionis sententiã, debet priorum hæreticis
corũ iusta dãnatio. Quia cũ easdem ra-
dices habeat, atq; iisdẽ erroribus emer-
gat, satis iam in autoribus suis ipse da-
mnatus est, maxime cũ idipsum quod
ipsi adserũt, etiã hi qui proxime ante
hos malè secuti sunt, bene condemna-
rint, ut sufficere his abunde iam in alte-
rurum suorum exempla debeant, uel
horum scilicet qui emendati, uel eorum
qui cõdemnati sunt. Si em̃ corrigi que-
unt, habent in suorum correctionibus
medullam: si corrigi non queunt, habẽt
suorum damnatione sententiam: tamẽ
ne præiudicio magis aduersũ eos quã

iudicio uti uelle existimemur, ipsam eorum in medium pestiferam propositionem, uel potius blasphemantē amentiam proferamus: sumentes in omnibus scutum fidei, & gladium spiritus, quod est uerbum dei, scilicet ut resurgens uetusti draconis caput, idem diuini sermonis gladius, etiam nunc in nouis anguibus defecet, qui prius in antiquis serpentibus amputauit. Nam cū idē horum error sit, qui illorū fuit, pro defectioe istorum haberi debet defectio illorum: & quia renascētes colubri pestiferos in ecclesia domini flatus agunt, & tabescere quosdam sibilis suis faciunt, unguenda est propter nouas infirmitates antiquis curationibus recens medela: ut etiam si illud quod prius actum est, nō ualet ad languoris damnationē, hoc tamē quod nūc agimus, ualeat ad languentiū sanitatē. Dicis itaq;, quisquis es ille hæretice, qui deū ex uirgine natū negas, Mariam matrem domini nostri Iesu Christi

θεοτοκον. theotocon, id est matrem dei, appellari non

nō posse, sed christotocon, hoc est Chri
 sti tantum matrem, nō dei; nemo enim, Χριστοῦ
 μη.
 inquis, antiquiorem separet. Ac de hoc
 quidem tam stulto argumento, quod
 natiuitatem dei carnali intelligentia esti
 mandam putas, & mysterium maiesta
 tis humanis credis cōsendum esse ratio
 nibus, postea si deus adnuet, disputabi
 mus: nunc interim & Christum deum,
 & Mariam matrem dei diuinis testibus
 approbemus. Audi itaq; loquentem ad
 pastores de dei ortu angelū dei: Luce. 2.
 Natus est, inquit, uobis hodie saluator, qui est
 Christus dominus, in ciuitate Dauid.
 Ne solum utiq; in Christo hominē intel
 ligeres, & domini tibi & saluatoris no
 men adiecit; scilicet ut quem saluatore
 esse cognosceres, deū nequaquam esse
 dubitares; & cum saluandi uirtus non
 nisi diuinæ competeret potestati, diuinę
 esse eū potentia non ambigeres, in quo
 potentiam saluandi esse didicisses. Sed
 hoc incredulitati tuæ parum fortasse
 uideatur: quia eum angelus dominum

potius & saluatorem, quàm deum aut
 dei filium nominaret: cum utiq; impijs-
 si me deum neges, quem saluatorem esse
 fatearis. Audi quoq; archangelum Ga-
 brielem Mariæ uirginis prædicantē: Spi-
 ritus, inquit, sanctus ueniet in te, & uir-
 tus altissimi obumbrabit tibi: ideo &
 quod nascetur in te sanctum, uocabitur
 filius dei, Vides quemadmodum nati-
 uitatē dei indicaturus, diuinitatis opera
 præmiserit. Spiritus enim sanctus, in-
 quit, ueniet in te, & uirtus altissimi ob-
 umbrabit tibi. Pulcherrime loquens an-
 gelus, diuinitate uerborum maiestatem
 diuini operis explicuit. Spiritus enim
 sanctus uirginis interiora sanctificans,
 & in his potētia diuinitatis suæ spirans,
 humanæ se inseruit miscuitq; naturæ:
 atque id quod alienum à se fuerat, suū
 fecit, uirtute id sua scilicet, ac maiestate
 præsumens. Ac ne ad introitum diuini-
 tatis humana fortasse infirmitas nō sub-
 sisteret, uenerandam omnibus uirginē
 uirtus altissimi roborauit: ut corpoream
 imbe

imbecillitatem circumfusa umbræ suæ
 protectione firmaret, & ad cōsumman-
 dum conceptus sacri inenarrabile sacra-
 mentum humana infirmitas non defice-
 ret, quam diuini obumbratio sustineret.
 Spiritus ergo, inquit, sanctus ueniet in
 te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi.
 Si nasciturus itaq; è sancta uirgine ho-
 mo tantūmodo solitarius erat, quid tan-
 to agebat sacri aduentus nuntio? quid
 tāto diuinitatis ipsius apparatu? Si utiq;
 homo ex homine, & caro tantūmodo
 nascebatur ex carne: iussio quippe tan-
 tum ad id potuerat, aut uoluntas diui-
 na sufficere. Si enim ad fabricandos cœ-
 los, fundandam terram, creandū mare,
 sedes deniq; & thronos, & angelos, &
 archangelos, & principatus, & potesta-
 tes: si ad creandam postremò omnem
 cœlestem militiam, & ad illa innumera
 diuinorum exercituum milium milia,
 sola sibi tantum uoluntas dei imperiūq;
 sufficit: quia ipse dixit, & facta sunt: ipse *psal. 32.*
 mandauit, & creata sunt: cur id ad con-

ceptionem, ut tu ais, unius hominis parum uisum est, quod satis ad procreationem diuinorum omnium fuit: & id potentia ac maiestas dei, in ortu unius infantuli parum credidit, quod ad cōditionem terrenorū omniū cōlestiumq; suffecit. Sed illud utiq; est, quòd illa omnia opera acta fuerant per iussionē dei, natiuitas autem agenda nō erat, nisi per aduentū: quia & concipi ab homine deus nisi se donante, & nasci nisi se illabente non poterat: & ideo archangelus superuenturam uirgini maiestatem sacrā indicabat: uidelicet ut quia agi tanta res per hominum officiū nō ualebat, ipse ad futuram deceret maiestatem in conceptu, qui erat futurus in partu. Et ideo descendit uerbum filius, adest maiestas spiritus sancti, uirtus obumbrata patris: utique ut in sacramento sacræ cōceptionis, omnis esset cooperatio trinitatis. Ideo inquit: & quod nascetur in te sanctum, uocabit filius dei. Bene addidit, ideo: ut ostenderet scilicet ideo hæc secutura, quia

quia fuerāt illa præmissa: & quia deus
superuenisset in cōceptione, ideo deus
futurus esset in partu. Rationē ergo tā-
tæ rei puellæ reddidit nescienti, dicens:
Vtiq; quia spiritus sanctus superueniet,
quia uirtus altissimi obūbrabit: Ideo &
quod nasceť sanctuŕ, uocabitŕ filius dei.
Hoc est dicere: Ne ignores, inquit, hūc
tantæ rei apparatus, hoc tantī mysterij
sacramentum: ideo in te tota ueniet ma-
iestas dei: quia ex te nascetur filius dei.
Quid hic ultra adhuc ambigi, aut quid
amplius dici potest? deum dixit super-
uēturū, dei filium nasciturū. Tu quære
nunc, si placet, quomodo aut dei filius
deus nō sit, aut quomodo quæ deū edī-
dit, theotocos, id est dei mater esse non
possit. Sufficere ergo hæc tibi sola, im-
mo sufficere hæc tibi summa deberet.
Sed quia testimonia sacræ natiuitatis
abunde suppetunt: utpote quæ idcirco
omnia scripta sūt, ut ipsius testes essent:
inspiciamus in pauxilla aliqua portiōe,
etiā adnuntiationem de deo ueteris

testamenti: ut intelligas futurum ex uirgine dei ortum, non tunc tantum cum factus est nunciatum, sed etiam ab ipso admodum mundi ortu esse prædictum: reuera ut quia ineffabile opus agendū erat, tolleret quandoq; incredulitatem rerū præsentium præmissa semper adnuntiatio futurorū. Ait itaq; Esaias propheta: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, & uocabunt nomē eius emanuel: quod est interpretatū, nobiscum deus. Quis est hic incredule ambiguitati locus? Concepturam propheta uirginem dixit, uirgo concepit: filiū nasciturum, filius natus est: uocandum deum, uocatur deus. Hoc enim appellatur nomine quod natura. Vnde cum uocandum eū dei spiritus deum dixerit, probat se ab spiritu dei uacuum, qui se à cōsortio redit diuinæ nuncupationis alienū. Ecce ergo inquit, uirgo concipiet, & pariet filium, & uocabunt nomē eius emanuel: quod est interpretatum, nobiscū deus. Sed illud est forsitan quò se infidelis uertat

tat tergiuersatio: ut dicat hoc quòd uo-
 candū eum deum propheta dixerat, nō
 tam ad maiestatem diuinitatis, quā ad
 appellationem nominis pertinere. Sed
 quid facimus, quòd appellatus hoc no-
 mine in euāgelijis Christus omnino nō
 est? & tamen mētitus esse propheta dei
 spiritus dici non potest. Quid ergo illud
 est: ut intelligamus utique prophetiam
 illam diuinitatis nomē tunc prædixisse,
 non carnis. Nam cum aliud in euange-
 lio homo unicus deo nomen acceperit,
 necesse est utique hoc uocabulum ho-
 minis fuisse, illud diuinitatis. Sed perga-
 mus ulterius; & alia ad ueritatem pro-
 bandam ueritatis testimonia conuoce-
 mus. Vbi enim de deo agitur, nulla re
 diuinitas melius quā suis testibus ad-
 probat. Ait ergo idē propheta alibi: *Fis* Ej4.9.
 lius natus est nobis, paruulus datus est
 nobis; cuius principatus super humerū
 eius; & uocabitur nomē eius magni cō-
 filij angelus, deus fortis, pater futuri se-
 culi, princeps pacis. Sicut superius uti-

que uocandum eum emanuel propheta dixerat: ita hic uocandum eum & magni consilij nuntium, & dominum fortem, & patrem futuri seculi, & pacis principem dicit: Cum utique nullo loco eum in euangelijs uocatum his nominibus legerimus: Vt intelligamus scilicet non carnis esse hæc uocabula, sed diuinitatis: atque illud in euangelijs nomen esse hominis suscepti, hoc ingenite potestatis. Et quia nasciturus in homine deus erat, ita nomina ipsa per dispensationem sacram fuisse diuisa: ut & carni hominis nomen inderet, & diuinitati deus. Vocabitur ergo, inquit, magni consilij nuntius, deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Non hic quisquis es, ô hæretice, non hic propheta ille diuino spiritu plenus, exemplo adfertionis tuæ, illum qui natus est, conflabili statuæ & figmento insensibili comparauit. Filius enim, inquit, natus est nobis, paruulus datus est nobis, cuius principatus super humerum eius: & uocabitur nomen eius
magni

magni consilij nuntius, deus fortis. Ne
 hunc quem adnunciabat, alium quam
 illū qui in carne natus est intelligeres,
 nomen natiuitatis adiecit, dicens: filius
 natus est nobis, paruulus datus est no-
 bis. Vides quot cognominibus ad de-
 monstrandam corporalis ortus proprie-
 tatem propheta usus sit: & natum enim
 eum, & paruulū nominauit: scilicet ut
 euidentius significationem natæ sobo-
 lis, nomen exprimeret paruitatis: prau-
 dens absque dubio diuinus spiritus hęc
 blasphemantium hæreticorum peruer-
 sitatem, his omni mundo deum qui na-
 scbatur, rerum ipsarum uocabulis de-
 monstrauit: ut etiā si blasphemare hæ-
 reticus quæreret, blasphemix tamen lo-
 cum penitus inuenire nō posset. Filius
 ergo, inquit, natus est nobis, paruulus
 datus est nobis, cuius principatus su-
 per humerum eius: & uocabitur nomē
 eius magni consilij nuntius, deus fortis,
 pater futuri seculi, princeps pacis. Par-
 uulum hunc qui natus est, & pacis pri-

cipem esse docuit, & futuri seculi patrē,
 & deum fortem. Quis est tergiuersan-
 di locus? separari paruulus hic qui na-
 tus est, à deo qui in eo natus est, non po-
 test, hunc em̄ quem natum dixit, patrē
 futuri seculi nominauit: hunc quē par-
 uulum nuncupauit, deum fortem præ-
 dixit. Quid est hæretice? quò te cōferas?
 septa & conclusa sunt omnia: nō est us-
 quam penitus exeundi locus. Superest
 ut errorem quem uoluntas noluit intel-
 ligere, tandem incipiat uel necessitas cō-
 fiteri. Sed non contenti his quæ suffici-
 unt, quid etiam per aliū prophetam spi-
 ritus sanctus dixerit inquiramus. Si affi-
 get, inquit, homo deum suum, quia uos
 affigitis me: ut euidentiora utiq; fierent
 quæ prophetabatur, quod de passione
 domini nostri propheta cecinit, quasi
 ipsius de quo dicebat ore prædixit: Si
 affiget homo deum suum, quia uos affi-
 gitis me: Nōne tibi quæso dixisse hoc
 dominus deus noster quasi ad crucem
 ductus uidetur? Cur quæso redempto-
 rem

rem uestrum non agnoscitis? Cur deū
 indutū pro uobis carne nescitis? saluato
 ri uestro necem paratis? autorē uitæ ad
 mortē ducitis? Deus uester quē suspen-
 ditis, deus uester quē crucifigitis. Quis
 rogo hic error, aut quæ insania est? Si
 affiget homo deum suum, quia uos affi-
 gitis me? Vides quomodo uox hæc ipsa
 rum quodammodo quæ actæ sunt rerū
 uox sit? Nunquid expressius quicquam
 aut manifestius quæreret? Vides quo-
 modo testimonia sacra natum in carne
 dominū Iesum Christum, ab ipsis quo-
 dāmodo incunabulis usque ad crucē,
 quam pertulit, profecuta sint? Cū utiq;
 illum quem alibi legis deū in carne na-
 sci, hic deum in cruce uideas affigi. Et
 ideo propheta, & illic ubi natus est,
 deus dicitur: & illic ubi crucifixus est,
 deus euidentissime nominatur: ne scilicet
 in aliquo dignitati diuinitatis præiu-
 dicaret carnis assumptio, & honorem
 maiestatis infringeret uel humilitas cor-
 poris, uel contumelia passionis: cū utiq;

augere in nobis affectum eius & cultū
 debeat uel dignatio tam humilis natiui-
 tatis, uel pietas benigna patientis; quia
 maximum utiq; & immanissimum sce-
 lus est, ut ideo apud nos minus hono-
 ris habeat, quia plus amoris impendit.
 Sed his omissis, quę explicari ideo nul-
 lo modo possūt, quia sicut immēsitās be-
 neficiorum illius, ita & relatio modum
 non habet: tempus est ut fortissimum
 de eo, ac manifestissimum testem eius
 apostolum Paulum cōsulamus: fidelissi-
 me enim nobis omnia de deo dicere po-
 test, ē cuius semper pectore locutus est
 deus. Testatur ergo in hunc modum de
 gratia atque aduentu dei nostri, missus
 ad destituendum gentilis superstitionis

Ad Tit. 2. errorem electus gentiū magister: Appa-
 ruit, inquit, gratia dei & saluatoris no-
 stri omnibus hominibus: erudiens nos,
 ut abnegantes impietatem, & secularia
 desideria, sobriē & piē & iustē uiuamus
 in hoc mundo: expectātes beatā spem,
 & aduentum glorię magni dei, & salua-
 toris

toris nostri Iesu Christi. Apparuit, inquit, gratia dei saluatoris nostri. Bene congruo ad ostendendum nouæ gratiæ & generationis aduentū sermone usus est. Dicens enim, apparuit, ortum nouæ gratiæ ac natiuitatis expressit: quia exinde apparere donum gratiæ nouæ cœpit, ex quo deus in mundo natus apparuit. Digna ergo & cōgrua hanc nouæ gratiæ lucem uerbi proprietate, quasi digito indicante monstrauit. Hoc enim reuulsiuissimè apparuisse dicitur, quod subita quasi apparitionis luce monstratur. Sicut in euāgelijs apparuisse stellam Magis orientalibus legimus; & in Exodo, Apparuit, inquit, Moyse angelus in igne flammæ rubi. In omnibus enim & his & alijs uisionibus sacris, hoc utendum uel maxime uerbo scriptura existimauit: ut apparuisse hæc diceret, quæ insolita claritate fulgerent. Ita ergo & apostolus sciens aduentum cœlestis gratiæ quæ ortu sacre natiuitatis apparuit, uerbo eam fulgidæ apparitionis expressit.

Exodi 3.

ut apparuisse utique id diceret, quod no-
uæ lucis splendore radiaret. Apparuit er-
go gratia dei saluatoris nostri. Nūquid
causari hic aliquid quasi de ambiguita-
te nominum potes, ut dicas aliud esse
Christum, aliud deū: ut saluatore à ma-
iestate nominis sui distrahas, & domi-
num à diuinitate secernas? Ecce hic uir
dei ex deo loquit̃, & apparuisse ex Ma-
ria gratiam dei, euidentiſſima prædica-
tione testatur. Ac ne forte non ex Ma-
ria deum apparuisse diceres, nomen sta-
tim addidit saluatoris: scilicet ut eū na-
tum esse ex Maria deum crederes, quē
saluatorem natum negare non possis.

Luce 2. Iuxta illud: Quia natus est uobis hodie
saluator. O admirabilem, & uerè à deo
datum gentibus magistrum: qui sciens
futuram hanc hæreticæ prauitatis insa-
niam, quæ in litem uocabula dei uertes-
ret, & calumniari deo de suis nomini-
bus non timeret; ne saluatoris uocabu-
lum hæreticus à diuinitate secerneret,
nomen dei antè præmisit; scilicet ut præ-
missum

missum dei nomē omnia sibi quę seque-
rent nomina uindicaret; nec ullus in
sequentibus solitariū esse hominē Chri-
stum crederet, quē in primo statim uo-
cabulo deum esse didicisset. Expectan-
tes, inquit idem apostolus, beatā spem,
& aduentū glorię magni dei, & salua-
toris nostri Iesu Christi. Vidit pfecto il-
le diuinę sapientię doctor, ad insidiosas
calliditates diabolicę captionis, simplicē
tantummodo non sufficere doctrinam,
nisi sanctam fidei prædicationē muni-
mine cautionis armasset. Et ideo cū su-
perius nomē dei saluatorisq; posuisset,
hic addidit, Iesu Christi. Licet ne ad si-
gnificandum dominum Iesum Christum
sufficere tibi forsitan nomen solum non
crederes saluatoris: & nō eundē Iesum
Christum deum esse intelligeres, quem
saluatorē deum esse cognouisses. Quid
ergo ait; expectātes, inquit, beatā spem,
& aduentum glorię magni dei, & salua-
toris nostri Iesu Christi. Nihil hic de no-
minibus domini nostri deest; & deū hic

& saluatorem & Iesum & Christum uides. Sed omnia hæc uidens, omnia in deo esse perspicias. Audisti enim deũ, sed saluatorem. Audisti deũ, sed Iesum. Audisti deum esse, sed Christum. Separari hoc appellationis diuersitate nõ ualet, quod diuinitas unitate coniunxit. Quicquid libet de his requisieris, idem inuenies. Saluator deus est, Iesus deus est, Christus deus est. Omne hoc qd' audis plurale est nuncupatione, sed unũ est potestate. Quia cũ & saluator deus sit, & Iesus deus, & Christus deus, intelligere apertum est, quod omnia hæc distinguuntur appellatione, sed iunguntur maiestate. Et cum euidentissime audias quod unus in singulis nuncupat deus: intelligere utique aperte potes, quod est in omnibus unus deus. Ac sic non licet tibi iam ex dissimilitudine dominicæ nuncupationis quærere discrepantiam potestatis, & pro uarietate appellationis diuersitatem facere personæ. Nõ licet dicere, Christus ex Maria natus est,

est, & nō deus, apostolus em̄ proclamat
 deus. Non licet dicere, Iesus ex Maria
 natus est, & non deus: apostolus enim
 testatur, deus. Nō licet dicere saluator
 natus est, & nō deus: apostolus em̄ con-
 firmat, deus. Nihil est quò te conferas:
 quicquid de dominicis uocabulis sum-
 pseris, deus est qđ nominaris. Nihil est
 qđ dicas, nihil est quod afferas, nihil qđ
 improba falsitate cōfingas. Potes habe-
 re in incredulitate impia quod non cre-
 das, nō habes in calumniādi occasione
 quod deneges. Quanquā quia de diui-
 na hac saluatoris domini nostri gratia
 paulò superius loqui cœpimus, uolo ut
 de eadē re adhuc ex lectionibꝯ sacris a-
 liqua dicamus. Legimus in actibus apo-
 stolorū apostolū Petrū eos qui euāgeliū
 recipientes, nihilominus tamen iugum
 uetustæ legis portandum esse censebāt, Act. 15.
 ita redarguentem: Quid, inquit, tenta-
 tis deum, imponere iugum super ceruic-
 es discipulorum, quod neque patres
 nostri, neqꝯ nos portare potuimus? Sed

per gratiam domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quēadmodum & illi. Donum certæ gratiæ huius per Iesum Christum datū apostolus dicit. Responde mihi nunc si placet, gratiā hanc quæ ad salutem omnium data est, ab homine, an à deo datam existimes? Si ab homine, reclamationem tibi uas dei Paulus, dicens: Apparuit gratia dei saluatoris nostri. Diuini enim esse gratiā hanc docet muneris, nō imbecillitatis humanæ. Et sanè etiam si sacrum testimoniū nō superpeteret, ipsa rei ueritas testimonio erat: Quia præstare rem perpetui & immortalis boni, fragilia & terrena nō possunt; nec dare quisquā alteri ualet quo ipse indiget; aut tribuere illius rei copiam, cuius rei inopiā sustinere fateat. A deo ergo necesse est gratiam datam non neges. Deus ergo est qui dedit, data autē est per dominum nostrum Iesum Christū; ergo dominus Iesus Christus deus. Si autē est ille, utique ut est, deus; ergo illa quæ deum peperit, theotocos, id est genitrix

genitrix dei. Nisi forte ad tam ridiculā
blasphemīæ contradictionem tendere
uelis, ut illā ex qua deus natus est, dei
matrē neges: cum illum qui natus est,
deum negare nō possis. Sed uideamus
tamē quid de hac eadem domini nostri
gratia etiā euāgeliū dei senserit. Gratia, IOAN. I.
inquit, & ueritas per Iesum Christum
facta est. Si solitarius homo Christus,
quomodo hæc facta per Christum? Vn
de in eo uirtus diuina, si in eo sola huma
na cōditio? Vnde cœlestis largitas, si ter
rena paupertas? Nemo enim potest tri
buere quod non habet. Dans ergo diui
nam gratiam Christus, habuit quod de
dit. Neque enim potest harum diuersis
simarum inter se rerum quis differentiā
sustinere: ut simul & patiatur indigentī
am inopis, & habeat munificentiam lar
gientis. Et ideo sciens apostolus Paulus
omnes diuitiarum cœlestium thesauros
in Christo esse, recte ad ecclesias scribit;
Gratia domini nostri Iesu Christi uos 1. Cor. 16.
biscum, Qui scilicet sæpius iam docue

rat eundem deū esse quem Christum: cunctam que in illo maiestatem deitatis esse, & omnem in eo corporaliter plenitudinem diuinitatis habitare, recte utique iam sine adiectione nominis dei solam precatur gratiam Christi. Quia cum eādem docuerit sapius gratiā dei esse quam Christi, plenissime nunc solā precatur gratiam Christi: quia in gratia Christi omnem scit dei gratiam cōtineri. Gratia ergo, inquit, domini nostri Iesu Christi uobiscum. Interrogo te quisquis es o hæretice, scribens hæc ad ecclesias Paulus, quid his precabaſ ad quos scribebat? Gratia em̄, inquit, domini nostri Iesu Christi uobiscum. Si homo solitarius Iesus Christus: ergo & ille optās dari ecclesijs gratiam Christi, gratiam dari se optabat: & dicēs, gratia Christi uobiscū, hoc dicebat, gratia hominis uobiscum, gratia carnis uobiscum, gratia imbecillitatis corporeæ, gratia fragilitatis humanæ. Aut cur omnino nomē gratiæ ipsius nominaret, si gratiam homi-

nis

nis optaret: quia optandi ratio non subsistebat, ubi non erat quod optaret: nec precandum erat, ut eius gratia his contingeret, qui substantiam, ut ais, ipsius quæ optabatur gratiæ nō haberet. Ergo uides hæc stulta esse penitus & ridicula: immo potius non ridicula, sed flenda: ea enim quæ quibusdam facilioribus sunt ridicula, pijs ac fidelibus flēda sūt. Quia in stultitiā uestræ infidelitatis illi effundūt lacrymas charitatis, & in sapientia impietatis alienæ illi habent lacrymas pietatis suæ. Resipiscamus ergo aliquando, & respiremus: quia sensus hic non sapientia tantum, sed etiam spiritu caret: cum sit utique spiritali sapientia uacuus, & spiritu salutis alienus. Sed dicas forsitan gratiam hanc domini nostri Iesu Christi, de qua apostolus scribit, non cum ipso natam, sed postea ei illapsu diuinitatis infusam: quia & homo ipse à te dominus noster Iesus Christus, quem solitariū dicis, nō cum deo natus, sed postea à deo dicatur assum-

ptus: ac per hoc totum hominī illi grati-
tiam, quando & diuinitatē datam. Ne-
que nos aliud dicimus quā quòd di-
uina gratia cum diuinitate descenderit:
quia & diuina gratia dei sit & largitio
quodammodo ipsius diuinitatis, ac do-
num munificentia gratiarum. Tempo-
ris ergo inter nos forsitan putetur ma-
gis quā rei esse distantia: quia diuini-
tatem quam nos cū domino Iesu Chri-
sto natam, tu postea dicas infusam. Sed
illud est quod natam cum domino diui-
nitatem negans, nec postea fideliter cō-
fiteri potes: quia non potest una eadēq;
res in parte esse impia, & in parte pro-
bari pia: & eadem in portione fidei, &
in portione esse perfidiæ. Primum ergo
illud à te requiro: dominum nostrum le-
sum Christum, qui ex Maria uirgine na-
tus est, hominis tantum filium, an etiam
dei dicas filium? Nos enim, id est catho-
licorū omnīū fides, quā omnes utrun-
que hoc & credimus & intelligimus, &
scimus & confitemur: quòd & homi-
nis

nis est filius, quia ex homine natus est:
& dei filius, quia ex diuinitate conce-
ptus. Tu ergo utrūque hoc, id est dei fi-
lium atque hominis, an tantū hominis
esse asseris? Si tantū hominis, reclamant
tibi apostoli, reclamant prophetæ, recla-
mat denique ipse per quem est facta cō-
ceptio spiritus sancti: Obruitur impudē-
tissimum os tuum cunctis diuinorū api-
cum testimonijs: obruitur sacris uolu-
minibus sanctis testibus: obruitur deni-
que ipso dei euangelio quasi diuina ma-
nu. Et Gabriel ille magnus, qui in Za-
charia uocem incredulam uirtute uer-
bi sui coërcuit, multo magis in te blas-
phemam atque impiam suo ipso ore da-
mnauit, dicens ad Mariam uirginē dei
matrem: Spiritus, inquit, sanctus ueni-
et in te, & uirtus altissimi obumbrabit ti-
bi. Ideo & quod nascetur ex te sanctū,
uocabitur filius dei. Vides quòd ut se-
cundum carnem hominis fieret filius Ie-
sus Christus, antè est filius dei prædica-
tus: Paritura enim dominum uirgo Ma-

ria, sancto in se spiritu descendente, & uirtute altissimi cooperante concepit. Ac per hoc intelligis, quod domini saluatorisq; nostri inde est origo unde conceptus: & cū descendente in uirginem totius diuinitatis plenitudine natus sit, filius esse hominis nō potuerat, nisi prius dei filius fuisset; & ideo missus ad adnūtiandam sacri ortus natiuitatē angelus dei, cum sacramentum conceptionis antē dixisset, partui ipsi nomen imposuit, dicens: Ideo & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius dei; hoc est, illius filius nuncupabit, quo generāte est generatus. Dei ergo filius Iesus Christus; quia & à diuinitate genitus, & à diuinitate conceptus. Si autē dei filius, ergo indubitanter deus; si autem deus, ergo gratia dei nō carens: neq; enim ea re unquā caruit, quam ipse fecit. Gratia em̄ & ueritas per Iesum Christū facta est. Omnis ergo in eo gratia, omnis uirtus, omnis potentia, omnis diuinitas, omnis denique diuinitatis ac maiestatis ipsius plenitudo

udo cū eo atque in eo semper fuerunt, siue in cœlo, siue in terra, siue in utero, siue in ortu: nihil unquam deo de deo defuit, semper em̄ cū deo deitas, nō loco unquā ab eo, non tempore separata; ubique enim deus totus, ubique perfectus, non diuisus, non demutatus, non imminutus est: quia nec addi unquam deo, nec detrahi quicquam potest: sic enim imminutionē deitatis non habet, sicut nec augmentum. Idem ergo in terris fuit, qui & in cœlis: idem in humilibus, qui in excelsis: idē in hominis exiguitate, qui in deī maiestate. Et ideo bene apostolus Christi gratiam nominās, dei gratiam nominabat. Quia Christus totū erat quod deus: omnis in ipsa stat hominis conceptione dei uirtus, omnis diuinitas, omnis diuinitatis uenerat plenitudo. Inde enim illi omnis diuinitatis perfectio, unde & origo. Neque enim unquam sine deo fuerat homo ille, qui utique hoc ipsum quod erat, esse à deo cœperat. Hoc itaque primum, uelis no

lis, negare non potest, quod dominus
Iesus Christus filius dei sit: archangelo
utique clamante in euangelijs: quod ex
te nascetur sanctum, uocabit filius dei.
Hoc autem posito, scito te quicquid de
Christo legeris, de dei filio legere: quic-
quid de domino aut Iesu legeris, ad dei
filium pertinere. Omnia enim hec illius
nomina, dei filiū nominant: omnia hæc
eius uocabula, filiū dei clamāt. Et ideo
tu in his omnibus quæcunque audie-
ris, nomē diuinitatis agnoscens, cū
in omnibus uideas te dei filiū
intelligere debere, argumē-
tare si placet, quomodo
deum ualeas à dei fi-
lio separare.

De

IOANNIS CASSIANI DE IN-
CARNATIONE DOMINI,
LIBER TERTIVS.

Cribens Romanis diuinus
ille ecclesiarū magister, cū
argueret, immo defleret Iu-
dæorum, id est fratrū suorū
infidelitatem, his uerbis usus est: Opta-
bam, inquit, anathema ipse fieri ego à
Christo pro fratribus meis: qui sunt co-
gnati secundum carnem, qui sunt Israē-
litæ: quorum adoptio est filiorū, & glo-
ria, & testamentum, & legislatio, & ob-
sequium, & promissiones: quorum pa-
tres, ex quibus Christus secundum car-
nem, qui est super omnia deus benedi-
ctus in secula. O affectum & fidelissimi
apostoli, & piissimi propinqui: qui inæ-
stimabili charitate mori uult & pro co-
gnatis ut proximus, & pro discipulis ut
magister. Et quæ tandem causa ut mori
uellet: una utique, ut illi uiuerent. Vitā
autem eorum in quo continebatur: in

Rom. 9.

B

hoc scilicet, ut ipse ait, ut deum Christum secundum carnem natum ex sua carne cognoscerent. Et ideo utiq; apostolus plus dolebat, quia eū illi ex Israel natum non intelligerent, qui ex suis æditum plus amare deberent. Ex quibus enim Christus, inquit, secundū carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. Eum scilicet ex illis Christum natum ait secundum carnem, qui sit super omnia deus benedictus in secula. Ex quibus Christus em̄ inquit secundum carnē, qui est super omnia deus: Christum utique secundum carnem natum ex illis non negas: sed idem qui ex illis natus est, deus est. Quid circumis: quid tergiuersaris? Christū ex Israël natum secundum carnem deum esse apostolus dicit. Tu doce quando nō fuerit. Ex quibus Christus, inquit, secundum carnem, qui est super omnia deus. Vides quia hoc apostolus unitate coniunxerit, separari omnino non potest deus à Christo. Sicut enim ex illis Christum
apostolus

apostolus prædicat, ita deum in Christo esse cõfirmat. Aut utrunque hoc neges necesse est, aut utrunq; fatearis. Natus secundum carnem Christus ex illis dicitur; sed idem in Christo deus ab apostolo prædicatur. Vnde & alibi: Deus enim erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Diuidi hoc ab alterutro nequaquam potest. Aut Christum ex illis æditum denega, aut ex uirgine in Christo æditum confitere. Qui est, inquit, super omnia deus benedictus in secula. Sufficere quidem fidelibus ad indicandam maiestatem diuinitatis nomen dei abunde potuit; sed addendo, super omnia deus benedictus in secula, blasphemiam perfidiæ assertionis exclusit: ne quis scilicet impiorum uocabulũ dei interdum etiam hominibus temporarie dono diuinæ dispensationis indultum, ad iniuriam summæ diuinitatis assumere, & contumeliosis deo comparationibus coaptaret, sicut utique illud ubi ad Moysen dicit deus: Dedi te deũ Pharao

2. Cor. 5.

Pfal. 81. ni, aut illud: Ego dixi, dñi estis, cum hoc
 utiq; euentissimam indulti nominis
 habeat significationem. Nam ubi dicit,
 ego dixi: non tam nomen est potestatis,
 quàm sermo dicentis. Sed & illud ubi
 dicit: Dedi te deum Pharaoni; non diui
 nitatem accipiētis, sed potestatem dan
 tis exposuit. Nam cum dixerit, dedi, in
 illo utiq; significata est dei potestas qui
 dedit, non diuinitatis natura in eo qui
 accepit. De deo autē ac domino nostro
 Iesu Christo cum dicitur, qui est super
 omnia deus benedictus in secula: & res
 statim probat in uerbo, & uerbi res de
 monstratur in nomine: quia dei nomen
 in dei filio non significatio est adoptio
 nis indultæ, sed ueritas proprietatisq; na
 turæ. Itaque inquit idē apostolus: **2. Cor. 5.**
 Nos
 neminem ex hoc nouimus secundū car
 nem: & si cognouimus secundū carnē
 Christum, sed nunc iam non nouimus.
 Bene sibi cuncta sacri sermonis scripta
 conueniunt, & in omni penitus sui par
 te: etiam ubi uerborum specie non con
 sonant,

sonant, rerum tamē uirtute cōcordant: sicut in hoc quod ait, & si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus: testimoniū enim dicti præsentis, confirmatio superioris est, quo dixit: ex quibus Christus secundū carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. Illic em̄ posuit, ex quibus Christus secundum carnem: hic autem, & si cognouimus Christum secundum carnem: illic, qui est super omnia deus: hic autem, Christum secundū carnem nunc iam non nouimus. Species uerborū & alia, sed rei uirtus una: eundem enim quē illic secundum carnem natum deum super omnia prædicat, hic secundum carnem se iam non nosse cōfirmat. Ideo scilicet quia eundem quem natum in carne nouerat, deū in secula confitetur: & ideo à se eum ignorari secundum carnem, quia super omnia deus. Hoc dicit, Non nouimus iam Christum secundum carnem: & hic, non nouimus iam Christum secundum carnē.

Hoc ait, Quia est deus benedictus in se-
cula. Ascendit ergo quodammodo, qua-
si in altiore gradum doctrinae aposto-
licae praedicationis; licet sibi sensu in utroque
conueniat, sacramentum tamen perfectae
fidei, quasi sententiae expressionem con-
firmat, dicens: Et si cognouimus secun-
dum carnem Christum, sed nunc iam non
nouimus: uidelicet, quia prius eum & ho-
minem scimus & deum, nunc tantum
deum. Cessante enim infirmitate carnis,
nihil in eo iam nouimus nisi uirtutem di-
uinitatis: quia totum in eo uirtus est ma-
iestatis diuinae, ubi esse desijt infirmitas
imbecillitatis humanae. Omne ergo pe-
nitus hoc testimonio mysterium & sum-
ptae carnis, & perfectae diuinitatis expo-
suit. Dicens enim, Et si cognouimus Chri-
stum secundum carnem; sacramentum
nati in carne dei locutus est. Adiciens
autem, Nunc iam non nouimus; uim deposi-
tae infirmitatis explicuit. Ac per hoc co-
gnitio illa carnis ad significationem per-
tinet hominis; ignoratio autem ad hono-
rem

rem diuinitatis . Hoc est em̄ dicere, Co-
gnouimus Christū secundum carnē, ut
agnosceretur fuit quondā quod secun-
dum carnem; nunc iam non cognouimus
postquā esse desiuit. Natura enim
carnis in spiritualement est translata sub-
stantiam; & illud quod fuerat quōdam
hominis, factum est totum dei. Et ideo
non nouimus Christum secundum car-
nem; quia absorpta per diuinā maiesta-
tem infirmitate corporea, nihil sacro re-
sedit corpori, ex quo imbecillitas in eo
carnis possit agnosci. Ac per hoc quic-
quid fuerat prius substantię duplicis, fa-
ctum est uirtutis unius. Cum utique nō
sit dubium, Christum qui crucifixus est
ex infirmitate nostra, totum uerē ex ma-
iestate sua diuina. Quod scilicet aposto-
lus omni scriptorum suorū corpore pre-
dicans, bene etiam ad Galatas scribens *Gal. 1.*
ait: Paulus apostolus nō ab hominibus
neque per hominē, sed per Iesum Chri-
stum & deum patrem. Vides quā be-
ne sibi in prioribus presentibusq; cōue-

niat. Illic enim dicit, nunc iam nō noui
mus Christum secundum carnem; hic
ait, non ex hominibus, neque per homi
nē, sed per Iesum Christum. Patet quē
admodum etiā hic idem quod in supe
rioribus doceat. Dicens enim, missum
se nō per hominem, hoc dicit, non noui
mus Christum secundum carnem; &
ideo non per hominem missum, sed per
Iesum: quia per Christum missus, non
per hominem missus sum, sed per deū:
nomen in eo humanitatis iam non est,
in quo totum sibi diuinitas uindicauit.
Et ideo cum dixisset missum se non ab
hominibus, neque per hominem, sed
per Iesum Christū: bene addidit, & deū
patrem: hoc est missum se à deo patre &
à deo filio esse designans. In quibus uti
que licet propter mysterium sacre & in
effabilis generationis, duplex sit perso
na, generantis & geniti: una tamen est
uirtus mittentis dei. Et ideo ille missum
se à deo patre & deo filio dicens, in per
sonis quidem dualem ostēdit numerū,
sed

sed in missione unam docuit potestatem.
 Sed per Christum, inquit, Iesum, & deum
 patrem, qui suscitauit eum à mortuis.
 Præclarus utique & admirabilis magi-
 ster, sciens dominum Iesum Christum
 sicut uerum deum, ita & uerum homi-
 nem prædicandum: ita semper maiesta-
 tem diuinitatis in eo prædicat, ut incar-
 nationis confessionem penitus non re-
 linquat: excludens utique & phantasma
 Martionis in carnatione uera, & pauper-
 tatē Hebionis diuinitate perfecta: ne scilicet
 per alterutrum blasphemiam peruer-
 sitate dominus Iesus Christus aut ho-
 mo penitus sine deo, aut deus sine homi-
 ne credat. Bene ergo apostolus missum
 se sicut à deo patre, ita & à deo filio præ-
 dicans, confessionem statim dominicæ
 incarnationis adiunxit, dicens: qui susci-
 tauit eum à mortuis: uerū scilicet incar-
 nati dei corpus, suscitatum à mortuis do-
 cēs. Iuxta illud: Et si cognouimus Chri-
 stum secundum carnem: bene addens,
 sed nunc iam non nouimus. Hoc enim

se in eo nosse dicit secundum carnem, quod sit à mortuis suscitatus. In eo uero se eum iam non nosse secundum carnē, quod cessante carnis fragilitate, in sola eum nouerit dei esse uirtute. Fidelis scilicet prædicandæ dominicæ diuinitatis, & satis idoneus testis: qui in principio uocationis suæ cœlitus castigatus, maiestatem suscitati à mortuis domini nostri Iesu Christi, nō fide tantū animi sui crederet, sed etiam oculis corporalibus approbasset. Vnde etiam apud Agrippā regem & cæteros mundi iudices differens, ita ait: Dum irem Damascum cū potestate & permissu principis sacerdotum, die mediā in uia uidi rex de cœlo supra splendorem solis circūfuisse me lumē, & omnes qui mecū simul erāt: omnesq; nos cū decidissemus in terram, audiui uocem dicentem mihi Hebraica lingua: Saule saule quid me persequeris: durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autē dixi: quis es domine? Dominus autē dixit ad me: ego sum Iesus

Iesus Nazarenus, quē tu persequeris.
 Vides quod eum apostolus, quē in tan-
 to maiestatis fulgore uiderat, rectē iā se
 secundum carnem non nosse dicebat.
 Cum enim iubar illud diuini luminis
 quod sustinere nō potuit, in ipsa sui pro-
 stratione uidisset, uox hæc secuta est:
 Saule saule, quid me persequeris? Cui
 quærenti quis esset, ita euidenti domi-
 nus personæ suæ significatione respon-
 dit: Ego sum Iesus Nazarenus, quē tu
 persequeris. Te te inquam hæretice nūc
 interrogo, te appello; credis de se apo-
 stolo, aut non credis? aut si id parū æsti-
 mas, credis de se domino, aut non cre-
 dis? Si credis, finita quæstio est. Hoc em̄
 necesse est quod nos credimus credas.
 Nos enim iuxta apostolū, & si cognoui-
 mus Christum secundum carnem, sed
 nunc iam nō nouimus. Nos Christum
 contumelijs non affecimus; nos carnē
 à deo non separamus, & totum quod
 Christus est, esse in deo credimus. Tuer-
 go si idē qđ nos credimus credis, eadē

neceſſe eſt fidei ſacramenta fatearis. Si
autem à nobis diſſides: ſi neque eccle-
ſiis, neque apoſtolo, neque ipſi denique
de ſe deo credis: oſtende nobis in hoc
quod apoſtolus uidit, quid ſit caro, &
quid ſit deus. Ego enim hic diſcernere
nihil ualeo. Video ineffabilem illumina-
tionē: uideo inexplicabilem claritatē
uideo ſplendorem humanæ fragilitati
intolerabilem, & ſupra id quod ferre
mortales oculi queunt, inęſtimabilem
maieſtatem dei luce fulgentē. Quę hic
diuiſio, quę hic diſcretio eſt? In uoce Ie-
ſum audimus, in maieſtate deum cerni-
mus: quid eſt aliud niſi ut in una eadēque
ſubſtantia deū & Ieſum eſſe credamus?
Volo tamen de hoc eodem adhuc alia
quid apud te loqui. Dic mihi quaſo: Si
tibi nunc perſequenti fidem catholicā
id appareret, quod ignorantī apoſtolo
tunc apparuit: ſi te inopinantem atque
ſecurum fulgor ille circundaret, & per-
cuſum atque perterritum ſplendor im-
menſi luminis conſterneret: lateres que
in

in tenebris oculorum atque errorū tuo-
 rum: quas tibi immensas & ineffabiles
 angustias pauor mētis augetet; Dic mi-
 hi obsecro: cum te imminentis mortis
 formido premeret, & terror comminan-
 tis desuper maiestatis urgeret; audires
 quoque illud in tanta mentis confusio-
 ne dignum perfidia tua nomen; Saule
 saule quid me persequeris; & quarenti
 tibi quis esset, responderet è cœlo; ego
 sum Iesus Nazarenus, quem tu perse-
 queris; quid diceres; Nescio, nō ad ple-
 num adhuc credo; deliberare amplius
 mecum uolo, quem te esse existimem,
 qui è cœlo loquaris; qui me fulgore tuæ
 diuinitatis obrueres; cuius uocem audi-
 am, & maiestatem ferre non possim. Tra-
 ctandum mihi de hoc negotio est, cre-
 dendum tibi sit, an non credendū, Chri-
 stus sis tu an deus; si deus solus sis, an in
 Christo; si Christus solus sis, an in deo.
 Discretionem hanc subtiliter obserua-
 ri, & diligenter considerari uolo, quid
 credendus sis, quid iudicandus sis. No-

lo enim aliquid de officio meo perdere:
ut cū te ut hominē despiciā, aliquid tibi
diuini honoris impendā. Si ergo ut Pau-
lus tunc apostolus iacuit, prostratus hu-
mi iaceres: & fulgore diuini luminis ob-
rutus, extremos spiritus ageres: hæc for-
san diceres, hæc ociosa loquacitatis gar-
rulitate gānires. Sed quid facimus: qđ
aliud tunc apostolo uisum est. Et cum
tremens ac semianimis concidisset, dissi-
mulandum ultra nō censuit, delibera-
ndum amplius non putauit: suffecitq; ei
quod ineffabilibus experimētis quem
ignorans hominem esse credidit, ad-
monitus deum esse cognouit: non dissi-
mulauit, non distulit: nec male conce-
ptum errorem infideli amplius delibera-
tione suspēdit: sed audito è cœlis Iesum
domini sui nomine, subdita ut famulus,
trepida ut flagellatus, deuota ut conuer-
sus uoce respondit: Quid faciam domi-
ne: Itaque paratissima, ac deuotissima fi-
de id statim meruit: ut quē fideliter cre-
didit, eo ipso iugiter non careret: & ad
quem

quem corde transierat, is in cor eius ipse
 transiret: dicente ipso de se apostolo: An 2. Cor. 13.
 experimentum queritis eius qui in me
 loquitur Christi: Quo loco uolo haereti-
 ce, ut mihi differas, hunc quem loquitur
 apostolus intra se dicit, homo sit an de-
 us? Si homo, quomodo in corde eius
 corpus loqui poterat alterius? Si deus,
 ergo iam non homo Christus, sed deus:
 quia cum locutus in apostolo Christus
 sit, & loqui in eo non potuerit nisi deus:
 ergo locutus in eo est Christus deus.
 Vides itaque, nihil esse hic iam quod di-
 ci queat, nec disjunctionem, aut diuisio-
 nem aliquam inter Christum fieri & de-
 um posse: quia totus in Christo deus,
 & totus in deo Christus. Nulla hic re-
 cipi dissepacio potest: nulla discissio:
 una tantum est simplex, una tantum pia
 & sana confessio, adorare, amare, cole-
 re Christum deum. Vis autem adhuc
 plenius & cumulatus scire nullam in-
 ter deum & Christum esse distantiam?
 & eundem penitus deum intelligendum

2. Cor. 5

esse quem Christum? Audi apostolum ad Corinthios loquentem: Omnes enim nos, inquit, manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Alio loco ad Romanam ecclesiam scribens: Omnes, inquit, stabimus ante tribunal dei. Scriptum est enim: Vivo ego dicit dominus: quia mihi flectet omne genu, & confitebitur omnis lingua deo. Vides ergo unum atque idem tribunal dei futurum esse quod Christi? intellige ergo indubitanter Christum deum: & ubi uides inseparabilem penitus Christi ac dei esse substantiam, inseparabilem quoque agnosce esse personam. Nisi forte quia apostolus, in alia nos manifestandos epistola ante tribunal dei dixit: duo forte tribunalia facias, & alios iudicandos a Christo, alios a deo censeas. Sed hec friuola & futiosa sunt, & insanientibus insaniora. Agnosce ergo omnium dominum, agnosce uniuersitatis deum, agnosce in tribunali dei tribu-
nal

nal Christi, agnosce in tribunali Christi
tribunal dei. Ama uitam, ama salutem
tuā, ama à quo creatus es: metue à quo
iudicandus es. Velis enim nolis, mani-
festāndus ante tribunal Christi es, & se-
posita impietatis blasphemia, ac uer-
borum infidelium cantilena, si aliud pu-
tas tribunal dei esse quàm Christi: ueni
es ante tribunal Christi: & inuenies uti-
que documento inexplicabili, ipsum
tribunal dei esse quod Christi, totamq̃
in filio Christo & filij dei maiestatē, &
patris dei potestatem. Non enim pater IOH. 5.
iudicat quenquam, sed iudicium omne
dedit filio: ut omnes honorificent filiū,
sicut honorificant patrem. Qui em̄ ne-
gat patrem, & filium: omnis qui negat
filium, nec patrem habet: qui cōfitetur
filium, & patrem habet. Disce itaq̃ in-
separabilem esse patris ac filij honorē,
inseparabilem dignitatem: neque hono-
rari filium sine patre, nec patrem posse
sine filio. Honorare autē deum ac dei
filium, nisi in Christo unigenito dei fi-

lio nullus ualet: Quia spiritum ipsum utique homo, nisi in spiritu Christi habere non potest, dicente apostolo: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat in uobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et iterum: Quis accusabit aduersus electos dei; deus qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui resurrexit. Vides ergo iam, etsi non uis, nulla omnino penitus uel inter spiritum dei & spiritum Christi, uel inter iudicium dei & iudicium Christi esse distantiam. Tu elige utrum malis, alterum enim fieri necesse est, ut aut Christum deum esse fide intelligas, aut in Christo deum damnatione cognoscas. Sed uideamus cætera quæ sequuntur. Scribens ad Corinthiorum ecclesiam idem de quo superioribus locuti sumus doctor ecclesiarum omnium Paulus, ita locutus est: Iudæi, inquit, signa petunt, & gentes sapientiam quærunt; nos autem prædicamus Christum

stum crucifixum: Iudæis quidem scan-
 dalum, gentibus autem stultitiam, ipsis
 autem qui salui fiunt, Iudæis atque gen-
 tibus, Christum dei uirtutem & dei sapi-
 entiam. O fortissimū fidei magistrum:
 cui docenti ecclesias, parum etiam hoc
 loco uisum est, ut Christum deum esse
 diceret, nisi crucifixum addidisset: scilicet
 ut ad exertissimam ac ualidissimam
 fidei doctrinam eundem quem crucifi-
 xum diceret, dei sapientiam prædicaret.
 Nō ergo subtilitate aliqua, aut circum-
 itione uerborum usus est; nec in prædi-
 cando domini euāgelio, crucis Christi
 nomen erubuit. Et licet hoc scandalum
 esset Iudæis, & stultitia gentibus, deum
 audire natum, deum audire corporeū,
 deum audire passum, deum audire cru-
 cifixum: non tamen ille propter iudaici
 scandali impietatem, uirtutem pietatis
 suæ non enarrauit: aut propter alienæ
 stultitiæ infidelitatem, fidei suæ robur
 imminuit: sed palàm, constanter, fortis-
 ter eū quē caro ædiderat, homines occi-

derant, lancea perforarat, crux disten-
derat, uirtutem dei & sapientiam prædi-
cabat, Iudæis quidem scandalum, gen-
tibus autem stultitiam. Sed tamen hoc
quod erat alijs scandalum ac stultitia,
alijs erat uirtus dei & sapiētia. Pro diuer-
sitate enim personarum, erat diuersitas
sensuum: & quod expers sani intelle-
ctus, & incapax ueri boni diffidentia in-
sipiēs denegauerat, id intra ipsos animæ
recessus sacrum esse ac salutiferū fides
sapiens sentiebat. Dic mihi ergo hæreti-
ce, hostis quidem omnium, sed tuus ma-
xime: cui crux domini nostri Iesu Chri-
sti, & cū Iudæis scandalum est, & stulti-
tia cum gentibus: qui sacramenta ueræ
salutis & illorum respuis scandalo, &
istorum non sapis stoliditate: cur Pauli
apostoli prædicatio, aut paganis stulti-
tia, aut Iudæis scandalum fuit: nunquid
potuerat offendere homines, si Christū
ut tu asseris, solitarium esse hominē etiā
ipse docuisset: Cui em̄ natiuitas illius,
cui passio, cui crux, cui peremptio in-
credibilis

credibilis aut grauis esse potuisset? aut quid noui uel inauditi in se Pauli prædicatione fecerat, si id passum hominẽ Christũ esse dixisset, quod passim quotidie in hominibus cõditio humana toleraret? Sed illud utiq; erat, quod gẽtilis stultitia nõ recipiebat, quod Iudaica infidelitas respuebat: quod Christũ utiq; quẽ illi, ut tu, solitarium hominem arbitrabant, apostolus deũ esse dicebat. Hoc erat utique quod impiorum sensus refutabat, quod perfidorum aures ferre nõ poterat; in homine Iesu Christo dei prædicare natiuitatem, dei asseri passionẽ, dei annunciare crucem. Hoc utiq; erat graue, hoc incredibile: quia hoc erat incredulum humanę audientię, quod inauditum fuerat diuinę contigisse naturę. Itaque securus es tali hac affirmatione, atque doctrina, quod nõquam prædicatione tua aut gentibus stultitia, aut Iudæis scandalum erit. Nunquam tu à Iudæis atque gentibus aut cum Petro crucifigeris, aut cum Iacobo lapidaberis,

aut cū Paulo capite plecteris. Nō enim
habet prædicatio tua illorum offensio-
nem. Solitarium hominem natum, soli-
tarium passum asseris. Timere non po-
tes, ne persecutione sua te illi lædant: cū
tu eos tua prædicatione confirmes. Sed
uideamus tamen adhuc aliquid de hoc
ipso. Christus ergo iuxta apostolū, uir-
tus dei & sapientia dei est. Quid habes
quod respondeas? quid habes quò te
conferas? Exire hic & progredi nusquā
potes. Christus dei sapientia est, & dei
uirtus. Ille quē Iudæi insectati sunt, quē
gentiles riserunt, quem tu cum illis ipse
persequeris. Ille inquā, qui & paganis
stultitia est, & Iudæis scandalum, & tibi
utrunque: ille inquā est dei uirtus &
dei sapientia. Quid habes quod agas?
claudes fortasse aures ne audias. Hoc &
Iudæi apostolo predicāte fecerūt. Quid
libet facias, Christus in cœlo est, & in
deo, & cum eo, atque in eo in superiori-
bus, in quo & in inferioribus fuit, perse-
qui eum iam cum Iudæis nō potes. Sed
facis

facis unum tamen quod potes : persequeris eum in fide, persequeris in ecclesia, persequeris in opinionis impiae telo, persequeris prauo dogmatis gladio. Plus forte aliquid quam quidam ueterum Iudaeorum facis: Christum tu nunc persequeris, postquam eum etiam illi qui persecuti fuerant, crediderunt. Sed minoris criminis forsan putas, quod inijcere in eum iam manus non potes. Non minus inquam, non minus grauis illa est persecutio, in qua eum in suis impij persequuntur. Sed offendit te dominicae crucis nomen: hoc & Iudaeos semper offendit. Exhorteris deum audire passum: hoc & gentilis error irrisit. Quaero ergo nunc, in qua ab illis parte dissidas, cum in hac tibi atque illis peruersitate conueniat: Sed ego praedicationem hanc dominicae passionis non solum imminuo, sed quantum in uoto est ac substantia mea, augeo. Nunc enim qui crucifixus est, non solum uirtutem ac sapientiam dei, qua nihil maius est, sed etiam totius diuinitatis ac

maiestatis dominum prædicabo. Hoc magis quòd in hoc sermo meus doctrina dei est, dicente apostolo: Sapiëntiam loquimur inter perfectos: sed sapiëntiã nõ huius seculi, neque principũ huius seculi, qui destruunt: sed loquimur dei sapiëntiam in mysterio, quæ abscondita fuit: quam prædestinavit deus ante secula in gloriam nostram: quã nemo principum seculi huius cognouit. Si enim cognouissent, nunquam dominum maiestatis crucifixissent. Sed sicut scriptum est: Quod oculus nõ uídit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit deus his qui diligunt eũ. Vides quàm breuiter sermo apostolicus quãta dixerit? Sapiëntiã se loqui dicit, sed sapiëntiam quam perfectè tantummodo sapientes sciunt, prudentes seculi nesciant. Dei enim hoc ait esse sapiëntiam, quæ sit diuino tecta mysterio, & ante omnia secula in sanctorum gloriam prædestinata: atque ideo eam his tantũ qui deum sapiunt, esse cognitã, principibus

cipibus autē seculi huius penitus igno-
ram. Causam autē subdidit, qua utrum
que quod dixerat cōprobaret, dicens:
Si enim cognouissent, nunquam domi-
num maiestatis crucifixissent. Sed sicut
scriptum est, quod oculus nō uidit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis ascen-
dit, quæ preparauit deus his qui diligūt
eum. Vides ergo quod sapientia dei in
mysterio abscondita, & ante secula præ-
destinata, his fuit incognita qui maiesta-
tis dominum crucifixerunt: his autē co-
gnita qui susceperunt. Bene autem in
mysterio absconditam dicit dei fuisse sa-
pientiam: quia nullus hoc unquam ho-
minis uel oculus uidere, uel audire au-
ris, uel cor potuit cogitare, quòd maies-
tatis dominus uel nasciturus esset ex
uirgine, uel uenturus in carne, uel omni-
afficiendus pœnæ & contumeliæ pas-
sione. Sed hæc utique dei dona, sicut ne-
mo est qui, cū essent abscondita in mys-
terio, sapere unquam per se poterit: ita
beatus est qui reuelata cognouit. Vn-

de quicunque eam nō agnouerunt, necesse habeantur inter principes seculi: qui autem cognouerunt, inter sapientes dei. Non agnoscit ergo deum in carne natum dominum qui negat: ergo & uos non agnoscitis qui negatis. Sed quidlibet faciatis, quamlibet impie negatis: nos plus apostolo credimus. Et quid apostolo dico: plus deo credimus. Ipsi enim per apostolum credimus, quem locutum in apostolo certifimus. Dominum maiestatis sermo diuinus crucifixum à principibus huius seculi dicit: tu negas: & illi negabant deum se crucifigere qui crucifigebant. Habent ergo qui confitentur, cū confitente apostolo partem: habeas tu necesse est cum persequentibus portionem. Quid ergo est hic iam quod dici queat: dominum maiestatis crucifixum apostolus dicit: immuta hoc, si potes: separa nunc, si uales, Iesum à deo. Crucifixū certè à Iudæis Christū negare nō potes, Sed dominus maiestatis est
qui

qui crucifixus est. Ergo necesse est aut
 Christum affixū esse in cruce deneges:
 aut deum affixum esse fatearis. Sed for
 tē offendit te, quod tādīu unius uel ma
 ximē Pauli apostoli testimonijs loquor.
 Satis mihi idoneus est quē elegit deus:
 nec enim erubescō eum fidei meę habe
 re testem, quem deus uoluit mundi to
 tius esse doctorem. Sed tamen ut acqui
 escam in hoc uoluntati tuæ, qui habere
 me forsan præter ea quibus usus sum te
 stimonia non arbitraris, audi perfectū
 humanæ salutis & sempiternæ beatitu
 dinis sacramentum, Martham in euan
 gelio prædicantē. Quid enim ait? *Utiq; Ioh. II,*
 domine, ego credidi, quia tu es Chri
 stus filius dei uiui, qui in hūc mundum
 uenisti. Disce à muliere fidem ueram: di
 sce æternæ spei confessionem. Habes ta
 men grande solatium: nō erubescas ab
 ea sacramentū salutis agnoscere, à qua
 testimoniū deus nō refutauit accipere.
 Quòd si autoritas tibi forsan personæ
 maioris placet: quamuis nullius displi

cere uel persona uel sexus debeat, cui confessio sacramenti auctoritatem facit: quia quamlibet conditio cuiusquā aut locus minor sit, uirtus tamē fidei nescit imminui: Interrogemus tamen nō incipientem aliquem puerulum, cuius institutio rudis; aut foeminā, cuius fides forsitan uideatur incipiens: sed summum illum & inter discipulos discipulum, & inter magistros magistrum: qui Romanae ecclesiae gubernaculum regens, sicut fidei habuit, ita & sacerdotij principatum. Dic nobis ergo, dic nobis quæsumus princeps apostolorum Petre, dic quemadmodum credere ecclesie deum debeāt: equum est enim ut doceas nos, doctus à domino, & aperias nobis ianuam, cuius clauem accepisti. Exclude omnes suffodientes cœlestem domū: & eos qui per adulterinas cauernas, & illicitos intrare aditus moliantur, auerte: quia certum est quòd nullus ostium regni intrare poterit, nisi cui clauis à te in ecclesijs collocata referarit. Dic ergo quem

quemadmodum credere Iesum Christum & confiteri communem dominum debeamus. Respondebis utique absque dubio: Quid me consulis qualiter dominus confitendus sit: quum habeas qualiter sim ego ipse confessus. Lege evangelium, & non requires personam meam, cum habeas confessionem meam: immo illic habes personam meam, ubi confessionem meam: quia cum persona mea auctoritatem sine confessione non habeat, auctoritas est personae meae ipsa confessio. Dic ergo euangelista, dic nobis confessionem, dic summi fidei apostoli: hominem ne tantum confessus sit Iesum, an deum: carnem in eo tantum esse dixerit, an dei filium praedicarit: Interroganti ergo domino Iesu Christo, quem eum crederent, quem confiterentur esse discipuli, respondet primus apostolorum Petrus, unus utique pro omnibus: idem enim unius habuit responsio, quod habeat omnium fides. Sed primum decuit respondere: ut idem esset ordo responsio

nis qui erat honoris: & ipse antecederet confessione, qui antecederat ætate.

Matth. 16. Quid ergo ait: Tu es, inquit, Christus filius dei uiui. Simplici & rustica interrogatione ad confutandum te mihi hæretice uti necesse est. Dic mihi quæso, quis ille fuerit, cui Petrus ista respondit: Negare non potes Christum fuisse. Interrogo ergo, Christum quem uocas: hominem an deum: hominē utique absque dubio: hinc enim omnis est tua hæresis, quia negas Christum filiū dei. Et ideo etiam Mariam Christotocon esse, non theotocon dicis: quia Christi generatrix sit, non dei. Christum ergo hominē tantum asseris, non deum: & ideo filiū esse eum hominis, non dei. Quid ergo ad hæc respondit Petrus: Tu es, inquit, Christus filius dei uiui. Christum hunc quem tu hominis tantum filium esse asseris, ille testatus filium dei. Cui uis credamus: tibi an Petro: opinor nō es tam impudens, ut præponere te audeamus primo apostolorum. Tametsi quid est
quod

quod tu non audeas: aut quemadmo-
dum apostolum non despicias, qui de-
um negare potuisti: Tu es, ergo inquit,
Christus filius dei uiri. Nunquid hoc
ambigui aut obscuri aliquid in se ha-
bet: simplex tantum est & aperta cōfes-
sio, Christum dei filiū prædicat, Negas
fortasse dictum: sed euangelia testan-
tur. An mentiri apostolum dicis: sed de
testabilis falsitas, apostolum falsitatis ac-
cusans. An de alio Christo aliquo for-
san hoc dictū esse contendis: Sed nouū
prodigiosi cōmenti genus. Quid ergo
reliquum est: unum scilicet, ut cū sciri-
ptum sit legatur, & uerum sit quod legi-
tur, tandem uel ui uel necessitate cōstri-
ctus, cum falsitatē astruere non ualeas,
ueritatē impugnare desistas. Sed tamen
quia summi apostoli testimonio usus
sum, quo dominū Iesum Christum co-
rā deo ipse confessus sit: uideamus quē-
admodum confessionem eius is quem
confessus est approbarit: quia plus est
multo quàm quod apostolus dixit, si di-

ctum illius deus ipse laudauit. Dicentem ergo apostolo: tu es Christus filius dei uiui: quid à domino saluatore respõsum est? Beatus es, inquit, Simon Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed spiritus patris mei, qui in cœlis est. Si displicet tibi uti apostoli testimonio, dei utere: laudando em̄ deus quod dictũ est, autoritatem suam apostolico dicto addidit: ita ut etiã si dictũ illud apostoli ore prodierit, suum esse hoc tamẽ deus fecerit qui probauit. Beatus es, inquit, Simon Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed spiritus patris mei, qui in cœlis est. Ergo in apostoli dicto & spiritus sancti, & præsentis filij & dei testimonium uides: quid ergo amplius aut quid simile requires? Filius laudauit, pater interfuit: spiritus reuelauit. Apostoli ergo dictũ totius diuinitatis est testimonium: quia illius necesse est hoc dictũ autoritatem habeat, quo actore processit. Beatus ergo es, inquit, Simon Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi
bi

bi, sed spiritus patris mei, qui in caelis est. Ergo si Petro non caro & sanguis reuelauerunt ista & inspirauerunt, iam intelligis qui inspirauerit tibi. Si illum spiritus dei docuit, qui Christum deum esse confessus est: uides quod tu spiritu daemone doctus sis, qui negare potuisti? Sed tamen dictum illud domini, quo collaudauit Petrum, quae dicta alia consequuntur? Et ego, inquit, tibi dico: quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Vides quod dictum Petri ecclesiae fides est? ergo extra ecclesiam sit necesse est, qui fide ecclesiae non tenetur. Et tibi, inquit dominus, dabo claves regni caelorum. Fides haec caelum meruit: fides haec claves regni caelestis accepit. Intellige quae te maneant. Introire clauis huius ianuam non poteris, qui fidem clauis istius denegasti. Et portae, inquit, inferni non praeualebunt aduersum te. Portae inferni fides est haeticorum, immo perfidia. Quantum enim a caelo inferna distant, tantum ab eo qui Chri

stum deum cōfessus fuerit, is qui negat.
 Quæ ligaueris, inquit, in terris, ligata
 erunt in cœlis: & quæcunque solueris
 super terrā, erunt soluta & in cœlis. Per
 fecta apostoli fides potestatem quodam-
 modo diuinitatis accepit: ut quæ ligas-
 set uel soluisset in terris, uel ligata essent
 in cœlestibus, uel soluta. Tu ergo qui
 contra fidem apostoli uenis, cum ligatū
 te iam in terris uideas, superest ut ligatū
 quoq; in cœlis esse cognoscas. Sed lon-
 gū est ire per singula, quæ prolixissimā
 & copiosissimam dissertationem numero
 sui faciunt, etiāsi breuiter strictimq; me-
 morentur. Sed unum addere tamē ad-
 huc tibi apostoli testimonium uolo: ut
 intelligas his quæ ante passionē domi-
 ni acta sunt, ea etiā quæ post passionē
 sunt secuta congruere. Illapsus in con-
 uentum discipulorum suorū clausis do-
 minus ianuis, cum ueritatem corporis
 sui apostolis declarare uoluisset: palpa-
 ta Thomas apostolus carne illius, tra-
 ctato latere, exploratisq; uulneribus, cō-
 perta

perta penitus manifestati corporis ueritate, quid proclamauit; Dominus, inquit, meus & deus meus. Nunquid dixit hoc quod tu dicis: homo & nō deus, Christus & nō diuinitas. Corpus utiq; domini sui tetigit, & deum esse respondit. Nunquid discretionem aliquam hominis & dei intulit; aut carnē illā theotococon, ut tu ais, id est susceptricem deitatis imaginē nominauit; uel more impietatis tuæ eum quem contigit, non propter se, sed propter eum quem in se receperat, uenerandū esse memorauit; Sed subtilitatem hanc discretionis tuæ apostolus dei fortē non norat; & elegantiam iudicij tui ac differentiam nō habebat; homo uidelicet rusticus & imperitus, Dialecticæ artis nescius, Philosophicæ disputationis ignarus: cui scilicet institutio domini sui abunde sufficiebat; & qui nihil omnino sciebat nisi hoc qđ domino docente cognouerat. Et ideo sermo suus cœlestis doctrina erat; fides sua magisterium diuinū erat; disjungere, ut tu

facis, à corpore suo dominum nō didice-
rat: & diuellere à seipso deū penitus ne
sciebat. Sanctus, syncerus, pius innocē-
tiam, peritiam, fidē illāsam, scientiam
incorruptam habens: sensum cū astutia
simplicem, cum perfecta simplicitate sa-
pientiam totius malī expertē, totius cor-
ruptionis ignarum, totius hæreticæ per-
uersitatis immunem: & qui formam di-
uini magisterij in se exprimens, hoc tan-
tum quod didicerat tenebat. Itaq; ille,
ut tu forsitan putas, rusticus & imperi-
tus breui te nunc responsione cōcludit,
paucis sermonis sui cōteret. Quid ergo
apostolus Thomas tetigit, cum ad pal-
pandum deum accessit? Christum utiq;
absque dubio. Quid autē exclamauit?
Dominus, inquit, meus, & deus meus.
Nunc, si potes, & Christum à deo sepa-
ra, & muta dictum hoc, si uales. Da Dia-
lecticam disputationem: da prudētiam
mūdialem, & stultam illam uerbosam
calliditatem sapientiam. Verte omnes
tete in facies, & contrahe, Quicquid si-
ue

ue animis siue arte ualeas, quidlibet di-
 cas, quidlibet facias: exire hinc nusquā
 uales: nisi hoc quod apostolus tetigit,
 deū esse fatearis. Et quidem si quo mo-
 do possis, immutare forsan historicae e-
 uangelicę prædicationem uelis: ut nec
 corpus domini Thomas apostolus con-
 tigisset, nec Christum dominum deū di-
 xisse legeretur. Sed immutari quod in
 euāgelio dei scriptum est, nequaquam
 potest. Cælum enim & terra transibūt, *Matth. 14.*
 uerba uerò dei nō præteribūt. Ecce em̄
 etiam nunc tibi ille qui nūc testatus est
 Thomas apostolus clamat: Deus est Ie-
 sus quem tetigi, deus est cuius membra
 palpauī: nō ego incorporalia tenui, nec
 intractabilia tractauī: non spiritū manu
 contigi: ut de eo tantum credar dixisse,
 deus est: spiritus enim iuxta domini mei
 dictum, carnē & ossa nō habet. Ego cor-
 pus domini mei tetigi: ego carnem &
 ossa palpauī: ego digitos meos in locū
 uulnerum misi: & de Christo meo, quē
 compalbauērā, proclamauī: Dominus

meus, & deus meus. Non em̄ noui in-
 ter Christum & deum facere distantia:
 inserere sacrilegas opiniões inter Iesum
 & deum nolo: diuellere à seipso domi-
 num meum nescio. Faceſſe à me quiſ-
 quis diuerſa ſentis, quiſquis diuerſi lo-
 queris. Ego aliud Christum quàm deū
 eſſe nō noui: hoc cum coapostolis me-
 is tenui: hoc eccleſijs tradidi: hoc genti-
 bus prædicaui: hoc etiã tibi clamo, Chri-
 ſtus deus eſt, Chriſtus deus eſt. Aliud
 mens ſana nō ſentit: aliud fides ſana nō
 loquitur: diuelli à ſe diuinitas nō poteſt.
 Et cum utique quicquid eſt Chriſtus,
 deus eſt, inueniri in deo aliud non po-
 teſt quàm deus. Quid ais tu nūc hæ-
 retice: ſufficiuntne hæc teſtimonia fidei
 etiam ſummę infidelitati: an aliquid ad-
 huc addendum eſt: & quid uel poſt pro-
 phetas, uel poſt apoſtolos addi poteſt:
 Niſi forte, ut Iudæi quondam expoſtu-
 labant, ſignum tibi de cœlo etiam tu da-
 ri poſtules. Sed petenti hoc tibi illud qđ
 reſponſum tūc illis eſt, necelle eſt reſpō-
 deri.

Luce II.

deri. Generatio praua & adultera signū
 quærit: & signum non dabitur ei, nisi si-
 gnum Ionę prophæte. Et uere sufficere
 tibi signum hoc uel cum Iudæis crucifis-
 gentibus poterat, ut dominum deum
 nostrum etiam hac re sola doctus crede-
 res, quam etiã illi qui persecuti fuerant,
 crediderunt. Sed tamen quia cœlestis
 signi fecimus mentionem, ostendã tibi
 de cœlo signū: & quidem tale, cui nec
 demones unquam cōtradixerunt: dum
 ipsa ueritatis necessitate, licet Iesum cor-
 poreum esse cernerent, deũ tamẽ quod
 erat esse clamabant. Quid ergo ait euan-
 gelista de domino Iesu Christo: Bapti-
 zatus autẽ, inquit, confestim ascēdit de
 aqua. Et ecce aperti sunt ei cœli, & uidit
 spiritum descendantem sicut columbã
 uenientem super se. Et ecce uox de cœ-
 lis dicens: Hic est filius meus dilectus,
 in quo mihi cōplacui. Quid ad hæc nũc
 hæretice ais: Dictum displicet, an perso-
 na dicētis: Nec interpretatione certẽ in-
 diget intelligētia allocutionis, nec com-

Matth. 3.

mēdatione uerborū dignitas alloquen-
tis. Deus pater est qui dixit: euidentis est
quod dictum est. Nunquid aut tam im-
pudentem, aut tam sacrilegam uocem
proferre poteris, ut dicas de unigenito
dei filio nec deo patri esse credendum?
Hic est ergo, inquit, filius meus dilec-
ctus, in quo mihi complacui. Sed tenta-
bis forsitan dicere, ut est demētia, de uer-
bo hoc, non de Christo dictum fuisse.
Dic mihi ergo, quis erat qui baptizaba-
tur? uerbum an Christus? caro an spiri-
tus? Negare utique nō potes Christum
fuisse. Homo ergo ille ex homine ac
deo natus, spiritus sancto in uirginem de-
scendēte, & uirtute altissimi obumbran-
te conceptus, ac sic hominis & dei fili-
us, ille utiq; ut negare non potes, bapti-
zatus est. Si ergo ille baptizatus est, ille
nominatus: quia ille utique nominatus
qui baptizatus est. Hic est, inquit, fili-
us meus dilectus, in quo mihi compla-
cui. Nunquid dici significantius aut ex-
pressius quicquam potest? Christus ba-
ptizatus

ptizatus est; Christus ascēdit de aqua: Christo baptizato cœli aperti sunt: propter Christum columba descēdit super Christum: in corporalis specie spiritus sanctus adstitit: Christum pater appellauit. Hoc si de Christo dictum negare ausus es, superest ut nec baptizatū Christum fuisse, nec spiritū descendisse, nec patrem locutum esse contendas. Sed urget tamē & premit te ipsa ueritas: ut etiam si confiteri eam nolis, tamen negare non possis. Quid enim ait euangelista? Baptizatus autem confestim ascendit de aqua. Qui baptizatus est: Christus utiq;. Et ecce, inquit, aperti sunt ei cœli. Cui scilicet nisi illi qui baptizatus est, Christo utiq;. Et uidit spiritū dei descendentem sicut columbam uenientem super se. Quis uidit: Christus scilicet. Super quem descēdit: super Christum utique. Et uox facta est de cœlo dicens. De quo: de Christo scilicet. Quid em̄ sequitur: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Vt omnia illa pro

pter quem facta essent ostenderentur, uox consecuta est dicens: Hic est filius meus dilectus. Hoc est dicere: Hic est propter quē cuncta hęc facta sunt. Hic est enim filius meus: propter hunc cœli aperti sunt: propter hunc spiritus meus uenit: propter hunc uox mea facta est. Hic est enim filius meus. Dicens em̄, hic est filius meus, quē designabat: illū utique quem columba tangebatur. Quē ergo columba tetigit: Christū scilicet. Ergo Christus. Impleta est, ut reor, spōsio mea. Vides ergo profectō heretice signum tibi de cœlo datum: & quidē nō unum, sed & multa & singularia? Habes enim unū in apertione cœli, aliud spiritus descensionis, tertiū in patris uoce. Quæ utique euidentissimē omnia Christum deum esse declarant: quia eū & referatio cœlorum deum indicat, & descensio super eum spiritus sancti deū approbat, & allocutio patris deum esse confirmat. Neque enim uel cœlum nisi domini sui honore patuisset: uel spiri-

tus

tus specie corporali nisi super dei filium descendisset: nec pater filium nisi uerè filium declarasset: præsertim cum his diuinae natiuitatis significationibus, quæ non solum ueritatem piæ fidei cõfirmarent, sed etiam prauitatem impię opinionis excluderent. Ineffabili enim diuini dicti magnificentia cum expresse ac significãter dixisset pater: hic est filius meus dilectus: addidit etiam illud quod secutum est: dilectus scilicet, in quo mihi cõplacui. Vtrique sicut per prophetã deũ fortem, & deum magnum iam prædicauerat: ita hic dicẽs, filius meus dilectus in quo complacui, super proprii filij sui nomen etiam dilecti & complaciti sibi filij nomen adiecit: ut proprietatẽ diuinæ uidelicet nature nominum significaret adiectio: & id ad honorẽ filij dei peculiariter pertineret, quod nulli omnino homini cõtigisset. Itaque sicut illa propria ac peculiaria in persona domini nostri Iesu Christi fuerunt, quòd cœli aperti sunt, quòd eum deus pater cunctis ui

dentibus per aduentātem atque astantem columbam quasi manu quodammodo sua tetigit: & quia digito indicante monstrauit dicens, Hic est filius meus: ita illud quoque proprium ei ac singulare, quòd peculiariter patri complacitus nominatur: ut peculiarem utique naturæ significationem peculiaria additamenta monstrarent, & proprietatem unigeniti filij etiam cognominum proprietas confirmaret, quam iam honor signorum præcedentium cōprobasset. Sed iam libelli istius finis sit. Neque em̄ dictum hoc dei patris augeri humanis sermonibus, aut exæquari potest. Nobis de domino Iesu Christo filio suo, satis per se ipse deus pater idoneus testis est dicens: Hic est filius meus. Tu si cōtradiciendū his dei patris uocibus putas: illi à te necesse est cōtradici, qui cum euidentissima declaratione filium suū esse ab omni mundo fecit agnosci.

De

IOANNIS CASSIANI DE IN-
CARNATIONE DOMINI,
LIBER QVARTVS.

Consummatis libellis tribus
quasi fidelissimis atq; opu-
lentissimis testibus, ut aper-
te quorum ueritas non hu-
manis tantum, sed etiã diuinis testimo-
nijs locupletata est, sufficere quidẽ no-
bis ad causę probationem, per diuinam
autoritatem abundẽ poterant: cum ipsa
utique per se causę suę autoritas diui-
na sufficiat. Sed tamẽ quia plena est his
testimonijs sacrorum uoluminũ series:
ubi tot testes sunt, quot sententię: immo
ubi ipsa scriptura sacra, quasi unũ quo-
dammodo diuini oris est testimoniũ: ad
cumulanda quaedã adhuc putauimus,
non pro necessitate approbationis, sed
pro facultate rerum & copia: ut quic-
quid necessarium non esset defensionis,
totũ proficeret ornatui. Ergo quia supe-

rioribus libris dominū Iesum Christum non prophetiis tantum atque apostolicis, sed etiam euangelicis testimonijs, cum in carne atque in terra esset, deum probauimus; nūc eum qui in carne natus est, etiam ante carnis susceptionem deum fuisse monstremus; ut intelligas consentientibus, & quasi conclamantibus sibi diuinorum uoluminū testimonijs, eundem te in natiuitate corporea & hominem debere credere & deum, quem ante natiuitatem corpoream tantum deum: & quem post editionem uirginis in corpore deū, eundem ante partum uirginis uerbum deū. Disce ergo primum ab apostolo totius mundi magistro, eum qui est sine exordio deum, filium dei, in fine mundi, id est in temporum plenitudine, filium hominis factū esse. Ait enim: At ubi uenit plenitudo temporis, misit deus filium suum factū ex muliere, factum sub lege. Dic mihi ergo nunc, antequam dominus Iesus Christus ex matre Maria nasceretur, habuit

buit deus filium, aut non habuit: Nega-
 re non potes quin habuerit: neq; enim
 unquam aut sine patre filius, aut sine fi-
 lio pater: quia sicut ex patre filius, ita ex
 filio pater dicitur. Vides ergo quod di-
 cente apostolo, misit deus filium suum,
 suum utique suum, ut ipsius uerbis utat
 apostoli, suum filium deus misit. Neq;
 enim aut alienum aliquē filium misit,
 quia suum misisse dicitur: aut omnino
 mittere potuit, si nō erat qui mitteretur.
 Misit ergo, inquit, filium suum, factum
 ex muliere. Ergo & quia misit eū, misit
 qui erat: & quia suum misit, non alienū
 utiq; sed suū misit. Vbi ergo illud est tu-
 um calliditatis terrene argumētū: nemo
 anteriorē separet: Nunquid em̄ nō anti-
 quior Maria dominus? nūquid nō anti-
 quior filia hominis dei filius? nunquid
 nō antiquior deniq; homine ipso deus?
 cū utiq; nullus hominū nō ex deo. Vi-
 des ergo quod non solum anitq; uiorē se
 Maria peperit: nō solū inquā antiquiorē
 se, sed auctore sui, & procreans procrea

torem suum. Facta est parentis parens: quia quàm promptum utique fuit deo natiuitatē hominī tribuere, tam promptum sibi; quàm facile ut hominem nasci faceret, tam facile ut ipse ex homine nasceretur. Neque enim circumscripta est in persona sua potestas dei, ut quod dei in omnibus licet, non liceat in se: & qui utiq; in natura deitatis ipse id habet, ut omnia possit deus, in sua tantum persona id nō habet ut sit deus in homine. Sequestratis ergo ac repudiatis frivolis & caducis terrenarū argumētationum stoliditatibus, simplici tantummodo testificationi ac nudæ credēdu m est ueritati: & his tantum de deo testibus fides accommodanda, quos deus misit, & in quibus ipse de se, ut ita dixerim, prædicauit. Aequū est enim ut de agnitione illius ipsi credamus, cuius scilicet totum est quod de eo nouimus: quia agnosci utique deus ab homine non potuit, nisi agnitionem sui ipse tribuisset. Et ideo iustum est ut totum credamus

mus de eo quod scimus, cuius est omne quod scimus: quia si ei non credimus à quo scimus, fit ut omnino nihil sciamus, dum ei non credimus per quem scimus. Itaque quia superiore testimonio patuit, quod deus filium suum misit, & is filius hominis factus est, qui semper filius dei fuit: uideamus an idem apostolus alibi simile aliquid testimonio huic dixerit: ut luceat iam per se ueritas, duplicata testimoniorum luce plus luceat. Ait idem ergo apostolus: Misit deus filium suum in similitudine carnis peccati. Vides utique apostolum non casu aliquid aut inconsiderata uoce dixisse, ut id quod semel dixerat prateriret: quia scilicet nec cedere in eum casus aut inconsiderantia poterat, in quo plenitudo diuini consilij & sermonis habitabat. Quid ergo ait: Misit deus filium suum in similitudine carnis peccati. Idem iterat, idem inculcat dicens: Misit deus filium suum. Eximi us utique & admirabilis magister, sciens in hoc totum penitus catholicae sa-

Exodi. 4.

cramentum fidei contineri; ut natus in carne dominus, & missus esse in hunc mundum dei filius crederetur; hoc etiam atque etiam clamitat dicens; Misit deus filium suum. Nec mirū si ad euangelizandum dei aduentum peculiariter missus, sic prædicauit; cum id etiam ante legem lator legis ipse clamauerit, dicens; Obsecro domine, prouide alium quem mittas. Quod in Hebræorum uoluminibus multò euidentius legitur; Obsecro domine, mitte quem missurus es. Pius utique propheta, & totius in se generis humani affectum habens, eū qui mittendus à patre ad redemptionem ac salutem omnium erat, ut quam celerissime mitteretur, quasi totius à deo patre humanæ carnis uocibus postulabat, dicens; Obsecro domine, mitte quē missurus es. Misit, ergo inquit, deus filium suum in similitudine carnis peccati. Bene cum missum eum in carne diceret, peccatum ab eo carnis exclusit. Misit enim inquit, deus filium suum in similitudine

ne

ne carnis peccati: hoc est, ut in uera
 carnis susceptione agnosceretur, ueritas
 non fuisse peccati: & quantum ad cor-
 pus, ueritas intelligeretur: quantum ad
 peccatū, similitudo peccati. Quia cū o-
 mnis caro peccatrix sit: ille autem sine
 peccato carnem habuerit: similitudinē
 peccatricis carnis in se habuit, dū in car-
 ne esset: ueritate autem peccati caruit,
 quia sine peccato fuit. Misit ergo, in-
 quit, deus filium suum in similitudine
 carnis peccati. Vis scire quā bene
 hoc apostolus prædicarit, audi quem
 admodum hoc in os apostoli, quasi ex
 ipsius dei ore defluerit, dicente domi-
 no: Non enim misit deus filium suū in IOAN. 3.
 mundum, ut iudicet mundū, sed ut sal-
 uetur mundus per ipsum. Ecce ipse, ut
 uides, dominus missum se à deo patre
 ad salutem humani generis protestatur.
 Quod si euidentius declarandū putas,
 quē filium ad saluandos homines deus
 miserit, quamuis proprius atque unige-
 nitus dei filius non nisi unus sit: & cum

filium suum mississe dicitur, unigenitū
 utique suum mississe monstratur. Audi
 tamē David prophetam, eum qui ad
 salutem humanam missus sit euidentis-
 sime designantem. Misit, inquit, uerbū
 suum, & sanauit eos. Nunquid uertere
 hoc ad carnem potes? ut dicas ad sanan-
 dum humanum genus hominem tan-
 tum à deo missum. Non potes utique:
 reclamationem enim tibi cū omnibus scriptu-
 ris sacris David propheta dicens: Misit
 uerbum suum, & sanauit eos. Vides er-
 go ad sanandos homines uerbum mis-
 sum esse: quia licet per Christū sanitas
 data sit, uerbū tamē dei in Christo fuit,
 quod per Christum cuncta sanauit: ac
 sic unito per sacramentum incarnatio-
 nis Christo & uerbo dei, factus est Chri-
 stus & uerbū dei unus ex re utraq; fili-
 us dei. Quod utiq; apostolus Ioannes
 declarare aperte uolens: Misit, inquit,
 deus filiū suū saluatorē mundi. Intelligi-
 gis quomodo inseparabili cōnexionē
 deū hominēq; cōiunxerit: Christus em̄
 qui

qui ex Maria natus est, saluator absq̄ du-
 bio appellat̄, secundū illud: Quia natus Lucæ 2.
 est uobis hodie saluator, qui est Chris-
 tus dominus. Hic autē ipsum qđ mis-
 sum est uerbū dei, saluatorē nominat, di-
 cens: Misit deus filium suum saluatorē
 mundi. Patet itaq̄ quòd per sacramen-
 tum uniti cum homine uerbi dei, & uer-
 bum quod ad saluandum missum est,
 saluator dicitur: & saluator in carne na-
 tus, per uerbi utiq̄ consortium dei filius
 nuncupatur: ac sic indiscreta utriusque
 nominis maiestate, quia unitus est cum
 homine deus, quicquid est homo & de-
 us, totum penitus nuncupatur deus. Et
 ideo idem apostolus bene subdidit, di-
 cēs: Quisquis crediderit, quia Iesus est 1. Ioan. 4.
 filius dei, deus in illo manet, & charitas
 dei in eo perfecta est. Illum uerè prædi-
 cat credere, illum plenum diuina asserit
 charitate, qui Iesum filium dei credit. Fi-
 lium autem dei uerbum dei esse testat̄:
 ac per hoc unū atque idem penitus uult
 intelligi unigenitum uerbum dei, & le-

sum Christum filium dei. Vis autē plenius scire, quamuis Christus secundū carnē uerē ex homine homo natus est: tamen propter ineffabilem sacramenti unitatem, qua unitus cū deo homo est, nullam penitus inter Christum & uerbum esse distantiam? Audi dominicum euangelium, immo potius audi ipsum

Ioan. 17. descendentem deum. Hæc est, inquit, uita æterna, ut cognoscāt te solum uerū deū, & quem misisti Iesum Christum. Superius audisti uerbum dei ad sanandos homines missum esse: hic autem audis eum qui missus, Iesum Christū esse. Separa hoc si potes: cum uideas tātam unitatem Christi & uerbi esse, ut nō solum unitum cū Christo uerbum, sed etiam propter unitatē ipsam Christus iam uerbum esse dicatur. Sed parū hoc elucere forsitan putas: non quia parum luceat, sed quia infidelitas tenebrosa semper ipsa sibi etiam in luce tenebras facit. Audi itaque paucis sermonibus omne hoc unitatis dominicæ sacramentū apostolum

stolum complectentem. Vnus, inquit, 1. Cor. 8.
 dominus noster Iesus Christus, per quē
 omnia. Iesu bone, quanta est autoritas
 in uerbis tuis? tua enim sunt quæ à tuis
 per te dicunt. Ecce hoc apostoli dictum
 quàm paucis quanta complectit? Vnus,
 inquit, dominus Iesus Christus, per
 quem omnia. Nunquid ad predicandū
 tantī mysterij sacramentum aliqua cir-
 cūitione uerborū usus est? aut id quod
 intelligi à nobis uoluit, longæ orationis
 narratione tractauit? Vnus, inquit, do-
 minus noster Iesus Christus, per quem
 omnia. Simplici tantū & breui locutio-
 ne arcanum tantæ maiestatis edocuit:
 hac scilicet fiducia, qua sciebat sermo-
 nem suum in negotio dei longis argu-
 mentationibus non egere, & fidem di-
 ctis suis diuinitatem dare. Sola enim
 ad dictorum confirmationem, rerū suffi-
 cit demonstratio, quādo probatio in au-
 toritate dicentis est. Vnus, ergo inquit,
 dominus Iesus Christus, per quem om-
 nia. Considera ubi hoc de uerbo pa-

10an. 1. tris legeris, qđ de Christo legis. Omnia,
 inquit euangeliū, per ipsum facta sunt:
 & sine ipso factum est nihil. Apostolus
 dicit, per Christum omnia: euangelium
 dicit, per uerbum omnia. Nunquid re-
 pugnant sibi sermones sacri: Non utiq;
 sed unum atque eundē intelligi uoluit
 & apostolus Christum per quē omnia
 creata dixit, & euangelista uerbum per
 qđ omnia facta esse memorauit. Opor-
 tuerat itaque quisquis es. * Audi
 inquam quid ipse de se uerbum dei de-
 us pronunciarit. Nemo, inquit, ascēdit
 10an. 3. in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, fi-
 10an. 6. lius hominis qui est in cœlo. Et iterū: Si
 uideritis, inquit, filium hominis ascen-
 dentem ubi erat prius. Filium hominis
 ē cœlo descēdisse memorauit. Quid est:
 quid mussitas? Negato hoc, si hoc ua-
 les. Sed rationem dicti quæris: non red-
 do interim: deus hoc dixit: deus locu-
 tus est: uerbū illius summa ratio est. Re-
 moueo argumēta, remoueo disputatio-
 nes: sola mihi ad credulitatē sufficit per-
 sona

sona dicentis. Non licet mihi de fide di-
 cti ambigere, nō licet deliberare. Quid
 mihi quærere quomodo uerū sit quod
 deus dixit: cum dubitare non debeam,
 quin uerū sit quod deus dixerit: Nemo,
 inquit, ascendit in cœlū, nisi qui descen-
 dit de cœlo filius hominis, qui est in cœ-
 lo. Verbum utique patris semper in cœ-
 lo fuit: & quomodo ille filium hominis
 semper in cœlo fuisse memorauit: Intel-
 lige ergo quòd eum filiū hominis esse
 docuit, qui semper dei filius fuit: cū uti-
 que eum qui filius hominis nuper exti-
 tit, in cœlo semper fuisse cōfirmet. Huc
 accedit maius aliud, quòd eundem fili-
 um hominis, id est uerbum dei quod de-
 scendisse de cœlo dixit, etiam tunc cum
 in terra loquitur, in cœlo esse testat. Ne-
 mo, enim inquit, ascēdit in cœlum, nisi
 qui de cœlo descendit filius hominis,
 qui est in cœlo. Quis quæso est qui hoc
 loquitur? Christus utique. Vbi autem
 tunc erat cum loqueretur? in terra scilicet.
 Et quomodo se & cœlo cum na-

tus est descendisse, & cum loquitur, in
 cœlo esse testatur: & eundem filium ho-
 minis esse dicit: cum utique & è cœlo
 nisi deus descendere nō potuerit: & cū
 in terra loquitur, in cœlo utiq; nisi per
 dei infinitatem esse non possit. Aduerte
 ergo tandem & percipe, quòd idem est
 filius hominis qui uerbum dei: quia &
 filius est hominis, dum ex homine uere
 nascitur: & uerbum dei, dum idem qui
 in terra loquitur, manet semper in cœ-
 lo. Ac sic humanæ est natiuitatis, quòd
 filium se hominis uere dicit: diuinę autē
 infinitatis, quòd è cœlo penitus non re-
 cedit. Et ideo bene apostolus instar diui-
 norum uerborū docens: Qui, enim in-
 quit, descendit, ipse est & qui ascendit
 super omnes cœlos, ut impleret omnia:
 et ipsum descendisse dicit quem ascen-
 disse. Descendere autē è cœlo non po-
 tuit, nisi uerbum dei. Quod utiq; cum
 in forma dei esset, exinaniuit semeti-
 ipsum, formam serui accipiens, in simili-
 tudinem hominum factus, & habitu in-
 uentus

uentus ut homo: humiliavit semetip-
 sum, factus obediens usque ad mortē,
 mortem autem crucis. Descendit ergo e
 cœlo uerbum dei: ascendit autem filius
 hominis: ipsum ait ascendisse quem de-
 scendisse. Ergo uides quod idē & filius
 hominis qui uerbum dei. Et ideo secun-
 dum diuini uerbi magisterium intrepī-
 dē iam & incunctanter & filius homi-
 nis ē cœlo descendisse, & dominus ma-
 iestatis crucifixus esse dicēdus est: quia
 secundum suscepti corporis sacramen-
 tum, & filius dei factus est filius homi-
 nis, & in filio hominis crucifixus est do-
 minus maiestatis. Et quid plura? longū
 est de singulis multa dicere: dies em̄ me
 deficiet, si omnia quę ad hanc rem affer-
 ri possunt, conquirere aut explicare ten-
 tauero. Reuoluenda enim hoc uolenti
 scriptura omnis, ac relegenda est. Nam
 quę sunt quę non pertineant ad hoc:
 cū omnia scripta sint propter hoc. Bre-
 uiter ergo ac strictim nonnulla dici ne-
 cesse est, ut dici possint: & enumeranda

quædam magis quàm explicanda, ac
damnis, ut ita dicam, damna redimen-
da: Cum propter hoc utique conueniat
aliqua transcurri, necesse sit propè cun-

Lucæ 19. cta reticeri. Venit, ergo inquit saluator
in euangelio, uenit filius hominis salua-

2. Timo. 1. re quod perierat. Et apostolus: Fidelis,
inquit, sermo, & omni acceptione di-
gnus: quomodo Iesus Christus uenit
in mundum peccatores saluos facere,
quorum primus ego sum. Sed & Ioan-

Ioan. 1. nes euangelista: In propria, inquit, ue-
nit, & sui eum non receperunt. Vides er-
go quod scriptura alibi filium hominis,
alibi Iesum Christum, alibi uerbum dei
in mundum uenisse prædicat: Intellige
itaq; dissimilitudinem appellationum
esse, non rerum: & in diuersa nominum
specie unam esse uirtutē. Nam licet ue-
nisse in mundum nunc filius hominis,
nunc dei nominetur, id est uerbū: unus
tamen in utroque nomine designatur.
Nam cum utique secundum euangeli-
stam is in mundum uenerit, per quem
ipse

ipse factus est mundus: & filius homi-
 nis factus sit, qui est mundi creator de-
 us: nō interest quid in singulis nomine-
 tur qui deus in omnibus intelligitur.
 Non praeiudicat enim diuinitati digna-
 tio aut uoluntas sua: cum hoc utique
 magis diuinitatem ipsam comprobet:
 quia quicquid uoluit, hoc fuit. Ergo &
 quia uoluit, in mundum uenit: & quia
 uoluit, homo natus est: & quia uoluit,
 filius hominis appellatus est. Omnia e-
 nim sicut uocabula sunt, ita uirtutes dei
 Non imminuit in illo dissimilitudo no-
 minis uim potestatis. Quicquid libet di-
 ctus fuerit, in cunctis unum est: sit licet
 in specie uocabulorum aliqua diuersi-
 tas, non est in uirtute nominū nisi una
 maiestas. Verū quia haec tenus euan-
 gelicis uel maximē atque apostolicis
 quasi nouis testibus usi sumus: nunc de
 prophetis ueteribus proferamus: admi-
 scentes interdum antiquis noua: ut in-
 telligant omnes, scripturam sacrā uen-
 turum in carne dominū, toto quodam

modo suo corpore, quasi uno ore clama-
 masse. At itaque eximius ille & admira-
 bilis tam munere dei diues, quam testi-
 monio, cui uni admodum cōtigit sancti-
 ficari antequam nasci, Hieremias pro-
 pheta: Hic est, inquit, dominus nos-
 ter; non reputabitur alius præter eum;
 qui inuenit omnem uiam disciplinæ, &
 dedit eam Iacob puero suo, & Israël di-
 lecto suo. Post hæc in terris uisus est, &
 inter homines conuersatus est. Hic est,
 ergo inquit, deus noster. Vides à pro-
 pheta deum quasi manu indice ostēdi,
 & quasi digito significante monstrari?
 Hic est, em̄ inquit, deus noster. Dic mi-
 hi ergo, quem deum his signis prophe-
 ta tunc atque indicijs demonstrabat?
 nunquid nam patrem? Et quid necesse
 erat ostendi eum quem se omnes nosse
 credebant? Non enim Iudæi deum tūc
 ignorabant; quia sub dei lege uiuebāt.
 Sed id agebatur utique, ut filium deum
 noscerent. Et ideo bene propheta eum
 qui omnē disciplinam inuenisset, id est
 legem

legem dedisset, uidentū in terris, id est uenturum in carne dicebat: ut quia eū qui legem dedisset, deum esse Iudæi nō dubitarent: eum qui in carne uenturus esset, deum esse cognoscerent: cum eū utique quem legislatorem deum crederent, uidentū inter homines per susceptionem humanę carnis audirent: eodē ipso quoq; scriptura sacra per prophetā aduentum propriū pollicēte: Quia ego Esa. 52. ipse qui loquebar, ecce adsum. Non reputabitur, inquit, alius præter eum. Pulchre his propheta præuidens peruersa dogmata, omnem sensum hæreticę peruersitatis exclusit, dicens: Nō reputabitur alius præter eum. Hic est enim unus ex deo in deū natus: cuius iussione uniuersitatis opus secutū est: cuius uoluntas rerum ortus est: cuius imperiū mundi fabrica est: qui cuncta dixit, & facta sunt: cuncta mandauit, & creata sunt. Hic ergo unus est ad patriarchas loquens, in prophetis manens, ex spiritu conceptus, natus ex uirgine Maria; in

mundo uisus, inter homines conuersatus, affigens ligno crucis chirographū peccatorum, triumphans in semetipso, aduersarias nobis inimicasq; uirtutes morte occidens, resurgendi fidē omnibus tribuens, gloria sui corporis corruptionem humanæ carnis interimens. Vni ergo hæc domino Iesu Christo peculiaris sunt; & ideo nō reputabit̄ alius ad eum; quia unus in hac gloriæ ac beatitudinis singularitate deus ex deo natus est. Id ergo prophetica doctrina tūc agebatur, ut unitus à cunctis dei patris filius disceretur; & cum ad filium nō reputari deum alterum audirent, unū utique in patre ac filio deū esse cognoscerent. Post hæc, inquit, in terris uisus est, & cum hominibus conuersatus est. **V**ides quòd euidenter hic aduentus domini ac diuinitatis designatur? Nunquid enim pater unquam, qui non nisi filio tantum uisibilis esse legitur, aut in terris uisus est, aut in carne æditus, aut inter homines cōuersatus est? Nō utiq;. Intel
ligis

ligis ergo quòd omnia hæc de filio dei
 dicta sunt. Nam & cum uidendum in
 terris deum propheta dixerit; & alius
 præter filium non sit uisus in terris: non
 de alio hoc absque dubio propheta di-
 xit, quàm in quo dictum postea res pro-
 bavit. Cum enim uidendū utique deū
 dixerit, non de alio hoc uerè dicere po-
 tuit, quàm qui uerè postea uisus fuit.
 Sed de hoc satis hæctenus: nunc ad alia
 transeamus. Labor, inquit Esaias pro- Esa. 45.
 pheta, labor Aegypti & negotiatio Ae-
 thiopiæ, & Sabaim uiri sublimes ad te
 transibunt, & tui erunt: post te ambula-
 bunt, uincti manibus pergent, & te ado-
 rabunt, te que deprecabuntur: quoniã
 in te est deus, & non est præter te deus.
 Tu es em̄ deus noster, & nesciebamus,
 deus Israël saluator. Quàm bene sibi di-
 uina semper scripta conueniunt. Super-
 rior enim propheta dixit, hic est deus
 noster: iste autem, tu es deus noster. In
 illo utiq; diuina doctrina, in hoc huma-
 na confessio est. Alter personam magi-

stri docentis, alter personam populi confitentis explicuit. Pone enim nunc docentem quotidie in ecclesia, sicut facit, Hieremiam prophetam, ac dicentem de domino Iesu Christo, hic est deus noster: quid aliud utique responderet cuncta ecclesia, sicut facit, quam id quod alius propheta ad dominum Iesum dixit, tu es deus noster: Ita ut bene presenti confessioni etiam prae terita ignorantia possit adiungi, dicente populo: tu es deus noster, & nesciebamus. Bene enim hi qui prius daemonicis superstitionibus occupati, ignorabant deum, conuersi ad fidem dicere possunt: tu es deus noster, & nesciebamus. Quod si ex Iudaeorum magis persona probari tibi id ipsum cupis: considera post infaelicem ignorantiam, & impiam persecutionem conuertentes se ad fidem, & agnoscentes deum passim populos Iudaeorum: & uide an recte dicere possint: tu es deus noster, & nesciebamus. Sed ego addo aliud: ut tibi non ex confitentibus tantummodo
Iudaeis

Iudeis, sed etiã ex negantibus probem.
 Interroga enim eos qui perdurant ad-
 huc in sacrilegio Iudæos, an sciant uel
 credant deum. Scire utique se, & crede-
 re confitebuntur. At contrã interroga
 an credant filium dei: negabunt prote-
 ctò & blasphemabũt. Vides ergo quod
 de eo hoc propheta dixit, quem Iudæi
 & nescierũt semper, & adhuc nesciunt:
 non de eo quem utiq; & credere se pu-
 tant & confiteri. Et ideo bene hi qui ex
 Iudæis ad fidem post ignorantiam ueni-
 unt, dicere possunt: tu es deus noster, &
 nesciebamus. Recte enim hi qui post
 ignorantiam credunt, nescisse se dicũt,
 quem adhuc non credentes se nescire
 contendũt. Palãm enim est, quòd eum
 nescisse se prius dicunt, post ignoran-
 tiam confitentes, quem adhuc nesciunt
 denegantes. Labor, inquit, Aegypti &
 negotiatio Aethiopiæ, & Sabaim uiri
 sublimes ad te transibunt. In his diuersa-
 rum nationum uocabulis aduentũ cre-
 ditur harum gentium significari: nemi-

ni dubium est, Transisse autem ad Christi-
 stum gentes, negare non uales: utpo-
 te quę nomine Christianitatis indepto,
 nō fide tantum ad dominū Iesum Chri-
 stum, sed etiam ipso nomine transferūt.
 Quia cum idem quot sunt uocentur, fa-
 ctum est quod erat fidei opus, nominis
 sacramentum. Ad te, inquit, transibūt,
 & tui erunt: post te ambulabunt, uincti
 manibus pergent. Sicut sunt uincula co-
 ertionis, ita sunt uincula charitatis: se-
 cundum illud quod ait dominus: At-
 traxi eos in uinculis charitatis. Verē
 em magna sunt hæc uincula, & ineffa-
 bilis charitatis: quibus qui alligantur,
 gaudent catenis suis. Vis scire hoc ue-
 rum esse: audi apostolum Paulum gau-
 dentem & exultantem uinculis suis, cū
 Eph. 4. ait: Obsecro uos ego uinctus in domi-
 no. Et illud obsecro: cū sis talis ut Pau-
 lus senex, nunc autem & uinctus Chri-
 sti Iesu. Vides quantum gaudebat uin-
 culorum suorum merito, quorum etiā
 nos deus prouocabat exemplo. Nō du-
 bium

bium est autem, in quibus est dominici amor, unum esse dominicæ uinculationis affectum, secundum illud: *Multi tudinis autem credentiū erat cor & anima una. Te, inquit, adorabunt, teq; deprecabuntur: quoniam in te est deus, & nec præter te deus. Dictum prophete & apostolus euidenter exposuit dicens: Quoniam deus erat in Christo, mundū reconcilians sibi. In te ergo est deus, inquit, & nō est præter te deus. Bene propheta dicens, in te est deus, nō tantum eum qui præsens esset, sed etiā eum qui esset in præsentī monstrauit; habitantē scilicet ab eo in quo habitaret, naturæ si gnificatione, non unitatis abnegatione distinguens. Tu, inquit, deus, & nesciebamus, deus Israël saluator. Quamuis multis iam scriptura & euidentibus signis, de quo loqueretur, ostenderet: expressit tamen manifestissime in saluatoris nomine Christi nomen: quia idem saluator utique qui Christus, dicēte angelo: Quia natus est uobis hodie salua*

*Act. 4.**2. Cor. 5**Luce 2.*

tor, qui est Christus dominus. Iesum enim Hebraicè saluatorem interpreta-
 ri nemini dubium est: sicut angelus san-
 ctę Marię uirgini protestatur, dicens: Et
 uocabis nomen eius Iesum: ipse enim
 saluum faciet populum suũ à peccatis
 eorum. Ac ne forte eum hoc modo sal-
 uatorem diceres prædicatum, quo de

Judic. 3. alijs dictũ est: Et suscitauit eis dominus
 saluatorem Othoniel filium Chenez. &

Ibidem. iterum: Suscitauit eis dominus saluato-
 rem Aod filiũ Gera. adiecit: Ipse enim
 saluum faciet populum suum à pecca-
 tis eorum. Non autem humanę opis re-
 dimere populum à captiuitate peccati:
 quod illi soli utiq; possibile est, de quo

Ioan. 1. dictũ est: Ecce agnus dei, qui tollit pec-
 cata mundi. Ceteri enim non suum po-
 pulum, sed dei: & non à peccatis, sed ab
 hostibus saluauerunt. Tu, ergo inquit,
 deus noster, & nesciebamus, deus Isra-
 el saluator. Quos magis putas hoc dice-
 re: quibus hoc magis putas cõuenisse?
 Iudæis an gentibus? Si Iudæis: Iudæi
 utiq;

utique Christum non cognouerunt, se
 cundum illud: *Israël autem me non co-* *Esa. i.*
gnouit, & populus me nō intellexit. Et
illud: Et mundus per ipsum factus est, *Ioan. i.*
& mundus eum non cognouit: in pro-
pria uenit, & sui eum non receperunt.
Si autē gentibus: palām est quod Chri-
stum gentilitas idolis occupata nesciuit:
quamuis illa nec patrem scierit: sed ta-
men etiā si nūc nouit. Vides ergo quōd
sive ex gentibus sit credens populus, si-
ue ex Iudæis, bene pro se uterque dicit:
Tu es deus noster, & nesciebamus, de-
us Israēl saluator. Quia & gentes colen-
tes prius idola, ignorabant deum: & Iu-
dæi negantes dominum, ignorabant fi-
liū dei. Ac per hoc bene de Christo tā
illi quā illi dicunt: Tu es deus noster,
& nesciebamus. Quia tā illi nesciebant
deum qui non credebant, quā illi fili-
um qui negabāt. Sic ergo Christus cre-
dendus est, ut ueritas loquitur, ut diuini-
tas protestatur, ut Christus denique ip-
se prædicat, qui utrunque est. Quid in-

terferere te infelix furor inter deum &
 Christū niteris: quid separare corpus su-
 um à filio dei appetis, & ipsū à se deū di-
 uidere conaris: unita diffecas, & cōiun-
 cta discernis. Verbo dei de deo crede:
 nulla em̄ re melius cōfiteri diuinitatem
 dei omnino poteris, quàm ea ipsa de se
 sicut diuinitas docuit, uoce fatearis. Sci
 tote em̄ iuxta prophetā: quia dominus
 ipse est deus, qui inuenit omnē uia di-
 scipline: qui uique & in terris uisus est,
 inter homines cōuersatus est. Ipse lumē
 fidei in mundū intulit: ipse lucē salutis
 Psal. 107. ostendit. Deus enim dominus, & illuxit
 nobis. Hunc ergo crede, hunc dilige,
 Phil. 2. hūc cōfiteri. Quia quando ei, ut scriptū
 est, omne genu flectetur, cœlestium &
 terrestrium & infernorū: & omnis lin-
 gua cōfitebit̄, quia dominus Iesus Chri-
 stus in gloria est dei patris: uelis nolis,
 negare nō poteris, quia dominus Iesus
 Christus in gloria est dei patris. Hęc
 em̄ perfectę cōfessionis perfecta uirtus
 est, deū ac dominū Iesum Christū sem-
 per in dei patris gloria cōfiteri. Amen.

IOANNIS CASSIANI DE INCARNATIONE DOMINI,
LIBER QUINTVS.

Diximus libro primo hæresim Pelagianæ hereseos disciplinam atque imitricem, id omnibus modis tentasse atque pugnasse, ut dei filius dominus Iesus Christus, natus ex uirgine, homo tantummodo solitarius crederetur: & arrepta postmodum uirtutis uia id eum pie religiosèque uiuendo obtinuisse, ut dignus per hanc uitæ sanctimoniam fieret, cui se maiestas diuina sociaret: ac sic exclusa ab eo penitus sacrae originis dignitate, sola ei tantummodo meritorum relinqueretur electio. Id adnitentes utique ac laborantes, ut eo quasi in plebem omnium misso, & uelut in turbam humani generis aggregato, id per bonorum actuum conuersionem mereri omnes homines posse dicerent, quicquid bene uiuendo ille

meruisset. Pestifera scilicet ac letalis asser-
 tio; quæ & deo uera derogans, & ho-
 minibus falsa promittēs, in utroq; esset
 damnabilis mendaci; dum & sacrile-
 gij iniuria deum afficit, & hominem in
 spem falsę præsumptionis inducit. Per-
 uerfissima scilicet atq; impijssima asser-
 tio, mortalitati donans quod non erat,
 deo tollens quod erat. Huius ergo per-
 nitiosę ac mortiferę prauitatis hæc quę
 nunc orta est recens hæresis, quasi redi-
 uiuos quodammodo suscitās cineres,
 in ueteribus fauillis nouū mouit incen-
 dium. Solitarium quippe hominem na-
 tum esse asserit dominum Iesum Chri-
 stum. Et ideo quid necesse est ut requi-
 ramus, an in cōsequentibus eius peruer-
 sitatis sit quæ est in capite ipso sceleris
 unius: Superfluum quippe est expecta-
 re in posterioribus qualis sit, quæ expe-
 ctandi omnino causas iam in principio
 non reliquit. Quæ enim ratio est explo-
 rare, an in similitudinem superioris hæ-
 reseos eadē promittat homini, quæ (qd'
 im

immanissimum scelus est) eadem tollit deo: Ita ut penè impium sit, cum uideamus quid præcesserit, requirere quid sequatur: quasi uero aliqua in consequentibus causa afferri possit, qua se probet nō esse impium qui negaret deum. Ait ergo, ut sepe iam diximus, noua heresis, dominum Iesum Christum hominem tantummodo solitarium, ex uirgine natū esse: & ideo Mariam Christotocon, non theotocon esse appellandam: quia sit Christi mater, nō dei. Addit præterea sacrilegæ assertioni quā praua argumēta, tā friuola, dicēs: Nemo anteriore se parit. Quasi uerò unigeniti dei natiuitas à prophetis prædicta, à seculis prænuntiata, humanis sit tractanda aut estimanda rationibus. Aut uero ipsa, quisquis es ô hæretice, cui de partu suo calumniaris, uirgo Maria proprijs hoc quod actū est egerit consummarique uirtutibus: ut ei in tanta re, ac tanto opere imbecillitas obijciat humana. Si quid itaque in hac re per hominis opus actum

est, humanas quære rationes. Si autem totum quod actū est, dei uirtus est; quid impossibilitatem expectas humanam, ubi efficientiā uides esse diuinam? Sed de hoc tamē plenius postea. Nūc quod paulò antè dicere cœpimus exequamur; ut omnes sciant in Pelagianis cineribus ignes quærere se, & nouis sacri legorum flatibus fauillas ueteres excitare. Dicis ergo Christum hominem tantummodo solitariū natum esse. Hoc utique & illa quam in primo libro euidenter ostendimus, Pelagianæ impietatis hæresis prædicauit, Christum hominem tantummodo solitariū natū esse. Addis præterea, dominum ipsum omnium Iesum Christum theotocon imaginem appellandum, id est nō deum, sed susceptorem dei; scilicet ut eū non propter se quia sit deus, sed quia deū in se suscipiat, honorandum putas. Hoc utique illa etiam quā ante dixi hæresis asserbat, Christū non propter se colendū, uidelicet quia deus esset, sed quia bonis

nis ac pijs actibus deū in se habere me-
ruisset. Ergo uides Pelagianū te uirus
uomere, Pelagiano te spiritu sibilare.
Vnde cōuenit, ut de te nō tam iudican-
dum quā iudicatum esse uideat: quia
cū eiusdem erroris sis, necesse est eius-
dem quoq; etiam damnationis esse cre-
daris. Vt nō dicam illud interim, quod
imperiali statuē comparans, in tantam
sacrilēgi impietatem ac blasphemiam
prorupisti, ut recte admodum etiam Pe-
lagium, qui penē omnes impietates ui-
cerit, hac amentia uicisse uidearis. Ais
ergo Christum theotocon imaginē ap-
pellandum, id est non propter se eum
quia sit deus, sed quia deum in se susce-
perit honorandū. Hoc modo ergo ni-
hil inter eum & omnes qui fuerunt san-
ctos homines esse asseris: quia omnes
utique sancti homines deū in se habue-
runt. Siquidem & in patriarchis deum
fuisse, & in prophetis deum locutū non
ignoramus. Omnes denique non dico
apostolos, martyres, sed omnes quoq;

- sanctos dei, & seruos dei habere in se
 spiritum dei credimus, secundum illud:
2. Cor. 6. Vos estis templum dei uiui, sicut deus
 dixit: Inhabitabo in eis. Et iterū: Nesci
 tis quia templū dei estis, & spiritus dei
 habitat in uobis: Et per hoc omnes the-
 ootoci sunt: ac sic hoc modo cunctos ad-
 modum Christo similes, & deo pares di-
 cis. Sed absit hæc abominandi erroris
 impietas, ut facturæ suæ factor, ut famu-
 lis suis dominus, ut terrenæ fragilitatis
 deus terrestrium & coelestium compa-
 retur: & hæc ei ex beneficijs suis iniuria
 fiat, ut qui habitatione sua dignatur ho-
 minem, idcirco idem quod homo esse
 dicatur. Quinimmo hoc inter illum in-
 terest & sanctos omnes, quod inter ha-
 bitaculum & habitatorem: quod utiq;
 ut habitetur non habitaculi est, sed ha-
 bitatoris, in cuius scilicet arbitrio est &
 ædificatio habitaculi, & usus: id est uel
 ut uelit habitaculū ipsum facere, uel ut
 cum fecerit, dignetur habitare. An expe-
 rimentum quæritis, inquit apostolus, ei
 us

us qui in me loquitur Christi: & alibi: Nescitis quia Christus Iesus in uobis est: nisi fortè reprobis estis. Et iterum: In interiore inquit homine habitare Christum per fidem in cordibus uestris. Vides quid intersit inter doctrinam apostolicam & blasphemiam tuam? Tu in Christo deum uelut in homine habitare dicis: ille Christum ipsum in hominibus habitare testatur. Quod profectò, ut tu ais, caro & sanguis facere non possunt: scilicet ut ex hoc ipso quo eum deum tu esse negas, deus probetur. Nam cum eum qui in homine habitat deum non neges, necesse est ut eum quem in hominibus habitare cognoscimus, euidentissime deum esse credamus. Omnes ergo siue patriarchæ, siue prophete, siue apostoli, siue martyres, siue denique sancti omnes, habuerunt quidem in se deum, & omnes filij dei facti sunt, & omnes theotoci fuerunt: sed diuersa utique multò dissimilique ratione. Omnes enim credentes deum, filij dei sunt per adoptionem, uni-

Ibidem.

Eph. 3.

genitus autem filius per naturam: qui non ex materia aliqua est à patre genitus: quia omnis res, & omnis rerū materia, per unigenitum dei filium est, nō ex nihilo, quia ex patre: non quasi partus, quia nihil in deo uacuum atque mutabile: sed ineffabiliter atque inestimabiliter deus pater in his quæ ingenita in se erant, unigenitum suum genuit: ac sic ab ingenito summo & sempiterno patre, unigenitus summus & sempiternus est filius: idem habendus in carne, qui habetur in spiritu: idem credendus in maiestate, qui nasciturus in carne. Non diuisionem aliquam aut discissionem sui fecit, ut se ex parte aliqua non nascente pars sui aliqua nasceretur: aut aliquid in eo diuinitatis postea superueniret, quod in eo natum ex uirgine non fuisset. Omnis enim, iuxta apostolum, omnis in Christo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Non quia aliquando habitauerit, & aliquando nō habitauerit nec quia postea fuerit, & antè non fuerit

fuerit. Alioquin ad illā Pelagianę hære
 seos impietatē deuoluimur: ut dicamus
 ex certo tempore habitantē in Christo
 deū: tum in eū superuenisse, quādo ille
 uita & cōuersatione id promeruerit, ut
 in se uirtus diuinitatis habitaret. Homi-
 nū ergo hominū sunt hæc, nō dei; ut in-
 quantū humana imbecillitas ualet, deo
 se humiliēt, deo subdāt dei se habitacu-
 lum faciant, & habere hospitē atq; habi-
 tatorē deum fide & pietate mereantur:
 Quia prout quis idoneus munere dei
 fuerit, ita eum diuina gratia muneratur.
 Prout si quis dignus putatur deo, ita dei
 fruītur aduentu, secundum illam domi-
 ni promissionē: Si quis diligit me, ser-
 monem meum seruabit: & ego & pater
 meus ueniemus ad eum, & mansionē
 apud eū faciemus. Longè autē alia de
 Christo res atq; ratio est: in qua omnis
 plenitudo diuinitatis habitat corporali-
 ter: & qui ita diuinitatis plenitudinem
 in se habet, ut cunctis de sua plenitudi-
 ne largiatur; qui inhabitante in se diuini-

Ioan. 14.

nitatis plenitudine, ita ipse in singulis sanctorū habitat, prout eos dignos suo putarit habitaculo; & ita omnibus de plenitudine sua tribuit, ut ipse in plenitudine sua iugiter perseueret; qui utiq; etiam cum in corpore suo in terra esset, animabus tamen sanctorum omnium inerat; cœlos, terras, mare, omnē denique uniuersitatem infinitate potentiae suae ac maiestatis implebat; & ita totus in seipso erat, ut eum tamen mundi uniuersa nō caperent. Quia quamlibet magna sint & ineffabilia quae facta sunt, nulla tamen tam capacia & immensa sunt, quae ipsum possint capere factorē. Iste ergo est de quo propheta dicit: Quoniam in te est deus, & non est praeter te deus. Tu es enim deus noster, & nesciebamus, deus Israël saluator; qui in terris utique postea uisus est, & cum hominibus conuersatus est. De quo etiam Dauid propheta ex persona ipsius dicit: De uentre matris meae deus meus es tu, Ostendens utique quod nunquam homo

Psal. 21.

homo ille dominicus sine unitate dei fuerit: in quo ipso statim uirginis utero plenitudo diuinitatis habitaret. Sicut & alibi idem propheta: Veritas, inquit, de terra orta est, & iustitia de coelo prospexit. Vt intelligeremus scilicet prospiciente e coelis filio dei, id est adueniente ac descendente, iustitiam natam esse e carne uirginis: non phantasia corporis, sed ueritatem. Ipse est enim ueritas, secundum illud ipsius testimonium ueritatis: Ego sum ueritas, & uita. Ergo quia anterioribus libris ueritatem hanc, id est dominum Iesum Christum natum ex uirgine deum probauimus: nunc ut libello abhinc proximo instituimus, eum qui ex uirgine nasciturus esset, semper deum pranunciatum esse doceamus. Ait itaque Esaias propheta: Quiescite ab homine, cuius spiritus in naribus eius: quia in quo reputatus est ipse, uel ut atque euidentius in Hebreo est: quia excelsus reputatus est ipse. Pulchre autem dicens, quiescite, uerbo uim prohibet

Psal. 84.

Ioan. 14.

Esai. 2.

bentis inquietudinē persecutionis expressit. Quiescite, inquit, ab homine, cuius spiritus in naribus eius: quia excelsus reputatus ipse est. Nunquid non una eademq; sententia & humani corporis susceptionem, & dei locutus est ueritatem? Quiescite, inquit, ab homine, cuius spiritus in naribus eius: quia excelsus reputatus est ipse. Nonne tibi quāso palām alloqui persecutores domini uidetur, dicens: Quiescite ab homine, quem persequimini: quia hic homo dei est? Et licet in humilitate humanæ carnis appareat, in celsitudine tamen diuinæ magnificentiaē perseverat. Bene autem dicens propheta: Quiescite ab homine, cuius spiritus in naribus eius: certissima humani corporis significatione hominem demonstrauit. Intrepide utique ac fiducialiter: utpote qui tā constanter ueritatē hominis assereret quā dei: quia hæc fides uera est & catholica, credere dominum Iesum Christum ita substantiam uerī corporis, sicut ueritatē
per

perfectæ diuinitatis habuisse. Nisi forte
 in illo aliquid ambigendum putes, quia
 excelsum pro deo posuit: cum utiq; hic
 mos scripturæ sacræ sit excelsum pro
 deo dicere, sicut illud prophetæ: Dedit *Psal. 45.*
 uocem suam excelsum, & mora est ter-
 ra. Et, Tu solus excelsum super omnem *Psal. 82.*
 terram. Esaias quoque qui hæc dicit: Ex *Esai. 51.*
 celsus & sublimis habitans æternitatē.
 In quo manifeste intelligendum est: cū
 illic excelsum sine ulla adiectiōe dei po-
 fuerit, quòd etiam hic deum in excelsi
 nomine nuncuparit. Ergo quia euiden-
 ter per prophetam sermo diuinus domi-
 num Iesum Christum & hominem &
 deum prænuñciauit: uideamus an uete-
 ribus testimonijs etiam nunc conueni-
 ant & concordent noua. Quod fuit, in *1. Ioan. 1.*
 quit apostolus Ioannes, à principio,
 quod audiuimus, quod uidimus oculis
 nostris, quod perspeximus, & manus
 nostræ palpauerunt de uerbo uite, & ui-
 ta manifestata est: & uidimus, & testa-
 mur, & annunciamus uobis uitam æter-

nam, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis. Vides quemadmodum uetera recentibus roborent, & antiquam per nunciationem nouæ prædicationis confirmatio cõsequatur? Esaias dixit: Quiescite ab homine, cuius spiritus in naribus: quia excelsus reputatus est ipse. Ipse Ioannes autem: Quod fuit, inquit, à principio, quod audiuimus, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ palpauerunt. Ille persequendum à ludæis hominem esse dixit: hic palpatum hominem humanis manibus prædicauit. Ille eundem quæ hominem annunciarat, deum excelsum prædixit: hic eum quem palpatum ab hominibus esse docuit, deum in principio semper fuisse memorauit. Ergo cui detissimum est, quod ambo dominum Iesum Christum & hominem manifestarunt & deum: quia eundem postea hominem quem semper deum: ac per hoc hominem & deum, quia hominẽ ipsum deum. Quod fuit, ergo inquit, in principio

principio, quod audiuius, quod uidi-
 mus oculis nostris, quod perspeximus,
 & manus nostræ palpauerunt de uer-
 bo uitæ, & uita manifestata est: & uidi-
 mus, & testamur, & annunciamus uo-
 bis uitam æternam, quæ erat apud pa-
 trem, & apparuit nobis. Vides quot in-
 dicijs, quot modis, quàm uarijs, quàm
 multiplicibus dilectissimus ille ac de-
 uinctissimus deo apostolus, sacramen-
 tum diuinæ incarnationis insinuet: Iam
 primū quòd eum qui in principio sem-
 per fuerit, uisum in carne esse testatur.
 Deinde ne id quod auditum ac uisum
 dixerat, parum incredulis uideret, pal-
 patum quoque, id est tactum atque tra-
 ctatum tam suis quàm cæterorum ma-
 uibus confirmauit. Bene utique per ma-
 nifestationem assumptæ carnis, opinio-
 nem Martionitarum, ac Manichei erro-
 rem excludens: ne quis phantasiam ab
 hominibus uisam crederet, cum palpa-
 tam corporis ueritatem à se apostolus
 prædicasset. Deinde addit, uerbum uitæ

& uitam manifestatam: hoc se uidisse,
 hoc annūciare, hoc protestari, simul sci
 licet & exequens officium fidei, & inge
 rens terrorem incredulitati: ut cum ille
 utique protestatur se prædicare, sibi nō
 imputaret periculum suum qui noluis
 set audire. Annūciamus uobis, inquit,
 uitam æternam, quæ erat apud patrem,
 & apparuit nobis: hoc quod apud pa
 trem semper fuit, hominibus apparuis
 se: hoc quod in principio semper fuit,
 ab hominibus uisum esse: hoc quod
 uerbum uitæ sine exordio erat, palpatū
 humanis manibus docuit esse. Vides
 quot modis, quàm uarijs, quàm mul
 tiplicibus, quàm indiuiduis, quàm aper
 tis ita sacramentum uitæ cum deo car
 nis exposuit, ut nemo alterutrum dice
 re omnino possit, qui nō utrunque me
 moraret. Quod ipse quoque apostolus
 Heb. 13. alibi euentissime: Iesus enim, inquit,
 Christus heri & hodie ipse & in secula.
 Hoc est illud utique quod superiore te
 stimonio dixit: quod erat à principio,
 hoc

hoc manus nostræ palpauerunt. Non quia palpari spiritus per se possit: sed quia uerbum scilicet caro factum, in homine quodammodo, cui unitum fuerat, palpabatur. Et ideo idem Iesus heri & hodie: id est idem ante exordiū mundi, qui in carne: idē in præterito, qui in presenti: idē quoq; etiam in secula, quia idem per omnia qui ante omnia. Et hoc totum dominus Iesus Christus. Et quomodo idem ante mundi ortum, qui nuper ortus scilicet: quia idem in homine nuper ortus, qui ante ortum omnium deus. Et ideo Christus totum nominatur quod deus: quia tanta est Christi & dei unitas, ut nemo utiq; iam omnino possit uel Christum dicens, non deum in Christi nomine dicere: uel deum dicēs, non Christum in dei nomine nuncupare. Ac sic unito sibi penitus per maiestatem sacræ natiuitatis utriusque substantiæ sacramento, quicquid erat, scilicet homo & deus, factum est totum deus. Vnde apostolus Paulus uidens reuela-

Colos. i. tis fidei oculis totum in Christo inexplicabilis maiestatis arcanum, ita locutus est, inuitans ad referendam deo gratiam agnoscentes beneficia dei populos: Gratias, inquit, agentes patri, qui dignos nos fecit portione sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis sue: in quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum: qui est imago dei inuisibilis, primogenitus uniuersae creaturae: quia in ipso condita sunt uniuersa in caelis & in terra, uisibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue potestates: omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens: quia in ipso concupuit omnem plenitudinem habitare, & per ipsum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quae in caelis, siue quae in

in terris sunt. Nunquid & hoc aliqua interpretationis adiectione indiget? cū ita copiosè & euidenter expressum sit, ut in se non solum rerum fidem, sed etiam expositionis habeat claritatē. Gratiās enim agere nos patri iubet: magna utiq; causa agenda gratiā adiecta: quia dignos nos fecerit portione sanctorum, & ereptos de potestate tenebrarū transtulerit in regnū filij dilectionis suæ: in quo habeamus redemptionē & remissionē peccatorū: qui sit imago dei inuisibilis, primogenitus uniuersę creaturæ: quia in ipso ac per ipsum creata sint omnia: quorū utique sicut factor ipse, ita etiā gubernator sit. Et quid post hæc? Ipse est, inquit, caput corporis ecclesię: qui est principium, primogenitus ex mortuis. Resurrectionem quasi generationem scriptura nominat: quia sicut generatio uitam creet, ita resurrectio generet ad uitam. Vnde etiam resurrectio ipsa regeneratio nūcupatur, secundum illud domini testimoniū: Amē dico uobis, quòd *Matth. 19.*

uos qui secuti estis me, in regeneratione cū sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & uos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israël. Ergo primogenitum ex mortuis eum dicit, quem superius inuisibilē dei filium atque imaginē prædicauit. Quis autem imago inuisibilis dei: nisi unigenitus uerbū dei. Et quomodo is resurrexisset ex mortuis dicit, qui imago ac uerbum dei inuisibilis nominatur. Et quid tamē adhuc additur. Vt sit, inquit, ipse primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, & per ipsum recōciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in cœlis, siue quæ in terra sunt. Nunquid indiget primatu uniuersorū creator omnium: aut principatu eorum quæ à se facta sunt, ipse qui fecit. Aut nunquid dici de uerbo potest, ut in eo qui sit primogenitus ex mortuis, complacuerit omnem plenitudinem habitare: qui utiq; unigenitus filius dei, & uerbum

bum dei ante uniuersa rerum exordia,
patrem inuisibilem in se habens, ita pri
us omnem plenitudinem in se habuit,
ut esset ipse omnium plenitudo. Et quid
postremo? Omnia, inquit, pacificas per
sanguinem crucis eius, siue que in terra
siue que in caelis sunt. Manifestauit uti
que apertissime de quo diceret, quem pri
mogenitum ex mortuis nominasset. Nun
quid enim per uerbi aut spiritus sangui
nem reconciliata ac pacificata sunt omnia?
Non utique: neque enim in naturam cade
re impassibilem res ulla potuit passio
nis, aut fundi sanguis ualuit nisi homi
nis, aut mori alter quam homo: & tamen
idem qui in sequentibus mortuus dicitur,
superius imago dei inuisibilis predi
catur. Quomodo ergo & hoc? scilicet
quia id omni modo ab apostolis cautum
est, ne aliqua uideretur in Christo esse
diuisio, & unicus in filio hominis filius
dei inciperet per erraticas interpretatio
nes duas habere personas, ac per pra
uas atque impias opiniones, qui esset sci

licet in se unus, duplex fieret in nobis.
Et ideo pulchre ac mirabiliter ab ipso
unigenito filio dei usque ad unitum filio dei
filium hominis prædicatio apostolica
descendit: ut sicut ipse rerum ordo, ita
etiã doctrinæ sermo decurreret. Ita cun-
cta inseparabili connexione, & quasi
quodam ponte continuans, ut sine ulla
penitus diuisione & interuallo eum quẽ
in principio mundi legeres, in fine tem-
poris inuenires: neque ulla omnino di-
stractione impiæ discessionis admissa,
unum in carne atque alium in spiritu filium
dei crederes: Cum ita apostolicum magiste-
rium, deum pariter atque hominem per
sacramentum corporeę natiuitatis unis-
set, ut eundem tibi reconciliantem in cru-
ce omnia demonstraret, quem ante ex-
ordium mundi imaginem dei inuisibilis
prædicasset. Quod quidem apostoli
dictum sit: tamen doctrina domini est.
Idem enim hoc in apostolo ad Christia-
nos, qui consimile illud in euangelio ad
Ioan. 8. Iudeos per se locutus est, dicens: Nunc
autem

autem quæritis me interficere hominē,
 qui ueritatem uobis locutus sum, quā
 audiui ab eo. Neque enim ego à me ue
 nio: sed ille me misit. Et deum utique se
 & hominē esse indicans. Hominē
 in hoc quòd hominē esse se prædicat.
 Deum in hoc quòd missum se esse con
 firmat. Apud eum enim necesse est sem
 per fuerat à quo uenerat: & ab eo uene
 rat à quo se missum esse dicebat. Vnde
 etiam illud fuit, quod dicentibus ad se
 Iudæis: Quinquaginta annos nondum *ibidem*
 habes, & Abraham uidisti: Conuenien
 tissima æternitatis ac maiestatis suæ uo
 ce respondit, dicens: Amen amen dico
 uobis, priusquam Abraham fieret, ego
 sum. Quæro ergo, cuius dictū hoc uelis
 esse: Christi utique absq̃ dubio. Et quo
 modo qui natus recēti tempore fuerat,
 ante Abraham se esse dicebat: Per illū
 scilicet cui unitus erat penitus uerbum
 dei, ut intelligerent omnes quanta esset
 Christi ac dei unitas: cum quicquid de
 us in Christo diceret, totum iam sibi di

uinitatis unitas uindicaret. Bene autem
conscijs æternitatis suæ, illa in corpore
tunc ludæis uoce respondit, qua quon-
Exodi. 3. dā Moyſi locutus fuerat in ſpiritu. Hic
enim ait: Priuſquam Abrahā fieret, ego
ſum. Moyſi autem: Ego ſum qui ſum.
Admirabili utique diuinæ naturæ æter-
nitatem ſermonis magnificentiā prædi-
cauit: quia nihil de deo tam conueniēs
dici poteſt, quā ut ſemper eſſe dicat:
quia eſſe nec præterit initium, nec futu-
ri terminum habet. Et ideo apuſſimè
hoc de æterni dei natura dicitur, quod
æternitati optimè coaptatur. Quæ qui-
dem ipſe dominus Ieſus Chriſtus, cum
de Abraham diceret, diuerſitate ſermo-
nis oſtendit, dicens: Priuſquam Abra-
ham fieret, ego ſum. De Abraham dixit
priuſquam fieret: de ſe autem, ego ſum
ſcilicet: quia temporalitatis eſt fieri, eſſe
æternitatis. Et ideo illud factum eſſe, hu-
manæ tribuit breuitati: illud autē ſum,
naturæ ſuæ. Et hæc omnia Chriſtus uti-
que, qui per ſacramentum unit homi-
nis

nis ac dei in illo qui semper fuerat, iam
 fuisse dicebat. Quod apostolus quoque
 cum dilucidare ac manifestare omnibus
 euperet, ita locutus est: Quoniam Iesus *Iudæ. 1.*
 populum de terra Aegypti saluans, se-
 cundo eos qui non crediderunt perdi-
 dit. Sed & alibi: Neque tentemus, in- *1. Cor. 10.*
 quit, Christum, sicut quidam illorum ten-
 tauerunt, & à serpentibus perierunt. Exi- *Act. 15.*
 mius quoque apostolorum Petrus: Et
 nunc quid tentatis deum imponere iu-
 gum super ceruices discipulorum, quod
 neque patres nostri neque nos portare
 potuimus: Sed per gratiam domini no-
 stri Iesu Christi credimus saluari, quæ
 admodum & illi. Liberatum ab Aegy-
 pto dei populum, & per ingentes aqua-
 rum uias siccis pedibus abductum, ac per
 vastas eremi solitudines conseruatum,
 non nisi à solo absque dubio deo noui-
 mus, secundum illud: Dominus solus *Deut. 32.*
 ducebat eos, & non erat cum eis deus alie-
 nus. Et quomodo apostolus tam euidenti-
 bus testimonijs, & à Iesu liberatum ab

Aegypto populum Iudæorum, & à decem milibus Iudæorum eum in deserto tentatum prædicat, dicens: Neque tentemus Christum, sicut quidam illorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt. Omnes quoque sanctos qui uixerunt sub lege ueteris testamenti, beatus apostolus Petrus per gratiam domini nostri Iesu Christi prædicat esse saluatos. Exit itaque, effuge hinc, si potes, tu quisquis ille es qui rabido ore, ac blasphemus spiritu furens, nihil interesse admodum inter Adam & Christum putas, & qui eum etiã post partum uirginis deum denegas.

*1. Ioan. 4.
* Desiderantur hic
quædam.*

* Ioannes: Omnis, inquit, qui soluit Iesum, ex deo non est, & hic est antichristus. Agnoscis ne eum hæretice? Agnoscis de te iam palam & designanter dixisse: Nemo enim ita soluit Iesum quam qui non confitetur deum. Cum enim in hoc omnis ecclesiæ fides, & omnis cultus sit, Iesum deum uerum fateari: quis magis ueneratione eius & cultum soluere potuit, quam qui totum in

eo quod omnes colimus, denegauit?
 Caueas ergo obsecro caueas, ne quis
 etiam te antichristū dicere queat. Con-
 uiciari me aut maledicere putas? Non
 meū est quod loquor, ecce euāgelista di-
 cit: Omnis qui soluit Iesum, ex deo nō
 est, & hic est antichristus. Si non soluis
 Iesum, & deum non negas, antichristū
 te nullus dicere potest. Si autem negas,
 quid accusas quòd antichristū te quis-
 quam esse dicat? Tu hoc de te, tu in quā-
 dum negas, ipse dixisti. Vis scire hoc ue-
 rum esse? Dic mihi Iesum cum ex uirgi-
 ne nasceretur, quid uelis hominem fuisse
 an deum? Si deum tantū, soluis uti-
 que Iesum: qui in eo hominem unitum
 deo fuisse deneges. Si autē hominem,
 soluis utiq; nihilominus: qui solum tan-
 tummodo, ut facis, hominem natū esse
 blasphemēs. Nisi fortē existimas quòd
 non soluas Iesum, qui fuisse deum in eo
 denegas: qui solueris utique etiam si na-
 tum cum deo hominē denegares. Sed
 exemplis forsan hoc manifestius uelis.

fieri, accipe de utroque. Manicheus extra ecclesiam est, qui Iesum deum tantum fuisse asserit: Hebion, quia hominem. Vterque enim negauit ac soluit: alter solum dicendo hominem, alter tantummodo solum deum. Quia licet diuersa dixerint, par tamen est ipsius diuersitatis impietas. Nisi quod si ulla inter malorum magnitudinem potest esse discretio, iniuriosior blasphemia tua est, quae solum hominem asserit, quam illa quae solum deum: quia licet utrunque malum sit, contumeliosius tamen est diuina domino quam humana rapuisse. Fides ergo haec tantum catholica, haec tantum uera est, dominum Iesum Christum sicut deum ita hominem, & sicut hominem ita & deum credere. Omnis enim qui soluit Iesum, ex deo non est. Soluere autem hoc est, quod unitum est in Iesu, uelle rumpe-
re: & quod indiuiduum, separare. Quid autem in Iesu unitum & indiuiduum? Homo utique & deus. Ergo ille Iesum soluit, qui haec separauerit atque disrupe-
rit

rit. Alioquin si non dirumpit ac separatur, ergo nec soluit. Si autem separat atque dirumpit, ille utique soluit. Et ideo omni homini in hanc blasphemiam atque insaniam prorumpenti, ipse pro se in euangelio dominus Iesus illud quod ad phariseos locutus est, clamat, ac protesta-
 tur: *Matth. 19.*
 Quod deus coniunxit, homo non separet. Quod licet illic ubi à deo dictum est, ad causam aliam responsum esse uideatur: tamen profunditas dei, quæ non magis de carnalibus quam de spiritalibus loquebatur, cum de illo hoc, tum magis de hoc uoluit intelligi: quia credentibus tunc Iudæis id quod tu dicis hominem tantummodo Iesum sine deo esse, cum de societate coniugij dominus interrogaretur: non de eo tantum, sed etiam de hoc edocuit: & de minoribus consultus, etiam de altioribus maioribusque respondit, dicens: Quod deus coniunxit, homo non separet. Hoc est: Nolite id separare quod in me deus iunxit: non separet humana impietas quod in me uniuert di-

uina maiestas. Vis autem plenius scire
 hoc ita esse, audi apostolum de his ipsis
 de quibus tunc saluator docuit, differen-
 tem; qui utique utpote magister à deo
 missus, ut capere tunc auditorum imbe-
 cillitas poterat, ea ipsa quæ deus in my-
 sterio prædicarat, exposuit. Cum enim
 de coniugio carnali, unde interrogatus
 in euangelio saluator fuerat, disputaret,
 replicauit ea ipse quibus ille usus tunc
 fuerat legis ueteris testimonia, scilicet ut
 intelligeretur quòd eandem rem expo-
 neret qui iisdem testimonijs uteretur.
 Adijciens præterea, ne deesse causæ ali-
 quid uideretur, etiam carnale coniugiũ
 mulieris quoque ac uiri nomen, quos
 ad mutuum adhortabatur affectum, ita
 posuit: Viri diligite uxores uestras, sicut
 & Christus ecclesiam. Et iterum: Ita &
 uiri debent diligere uxores suas, ut cor-
 pora sua. Qui uxorem suam diligit, se-
 ipsum diligit. Nemo unquam carnem
 suam odio habuit, sed nutrit & fouet eã,
 sicut & Christus ecclesiam; quia mem-
 bra

bra sumus corporis eius. Vides quem admodum Christi atque ecclesiae nomina uiri ac mulieris nominibus adiungat: Omnes à carnali audientia ad spiritualem intelligentiam traxit. Cum enim omnia ista dixisset, subdidit ea quibus in euangelio dominus usus fuerat testimonia, dicens: Propter hoc relinquet homo patrem suum & matrem suam, & adiungetur ad uxorem suam: & erunt duo in carne una. Et quid post haec quasi cum magna clamoris protestatione subiecit: Sacramentum, inquit, hoc magnum est. Remouit utique de hoc omnino & amputauit carnalem intellectum, ubi sacramentum penitus dixit esse diuinum. Et quid tamen post ista subdidit: Ego autem dico in Christo & in ecclesia. Cum dixisset, sacramentum hoc magnum est: non dixit, haec est expositio sacramenti. Sed quid? Ego autem dico in Christo & in ecclesia. Hoc est dicere: Illud quidem magnum est sacramentum: sed ego in Christo dico & in eccle

Matth. 29.

fia. Hoc est; ut quia capere illud ad præ-
 sens forsitan omnes nõ queunt, uel hoc
 capiant, quod tamen ab illo non discre-
 pat, nec diuersum est; quia utrunque de
 Christo est. Sed quia profundiora illa
 non capiunt, hæc saltem faciliora co-
 gnoscant: ut cum promptiorem intelle-
 ctum cœperint capere, ad altiore[m] ua-
 leant peruenire: & planioris nunc rei a-
 dipiscencia, sit postea profundioris uia.
 Quod ergo magnũ illud est sacramen-
 tum, quod sub uiri atque uxoris nomi-
 ne designatur? Apostolum ipsum inter-
 rogemus: qui ad docendam eandẽ rem
 alibi uerbis rei ipsius usus est dicens: Et
 manifeste magnũ est pietatis sacramen-
 tum, quod manifestatum est in carne, iu-
 stificatum est in spiritu: apparuit ange-
 lis, prædicatum est gentibus, creditum
 est in mundo, assumptum est in gloria.
 Quod ergo magnũ est illud sacramen-
 tum, quod manifestatũ est in carne? De-
 us scilicet natus è carne, deus uisus in
 corpore: Qui utiq; sicut palam est ma-
 nifestatus

1. Tim. 3.

nifestatus in carne, ita palàm est adsum-
 ptus in gloria. Hoc ergo magnum est sa-
 cramentum, de quo ipse ait: Propterea
 relinquet homo patrem suum & matrem,
 & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in
 carne una. Qui fuerunt ergo duo in car-
 ne una: deus scilicet atq; anima. In una
 em̄ ea quæ unita deo est carne hominis,
 deus est atq; anima, secundum illud ipsi-
 us domini: Nemo potest à me tollere ani-
 mam meam: sed ego pono eam à me
 ipso. Potestatem habeo ponendi eam,
 & potestatem habeo iterum sumendi eam.
 Tria ergo nunc in hoc uides, deum, car-
 nem, animam: deus est qui loquitur: ca-
 ro, in qua loquitur: anima, de qua lo-
 quitur. Propterea ergo homo ille, de
 quo propheta dicit: Frater non redemit, *Psal. 48.*
 redimet homo: Qui, ut dictum est, ascen-
 dit ubi erat prius. & de quo legimus:
 Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœ- *Ioan. 3.*
 lo descendit filius hominis, qui est in cœ-
 lo. Propter hoc inquam relinquet patrē
 suum & matrem: id est deum ex quo na-

tus est, & Hierusalem illam quæ est mater omnium nostrum: & adhæsit humane carni quasi uxori suæ. Et idcirco de patre expresse dixit: Relinquet homo patrem suum: de matre autem non dixit, suam, sed tantummodo matrem posuit: quia non tam ipsius erat mater, quam uniuersorum credentium, id est omnium nostrum. Et adiunctus est uxori suæ: quia sicut uir & mulier unum corpus sunt, ita maiestas diuinitatis, & caro hominis ununtur, & facti sunt duo, id est deus atque anima in carne una. Quia sicut caro illa habitatorem in se habuit deum, ita animam quoque in se cohabitantem deo. Hoc ergo magnum est illud sacramentum, quod inquirendum nos admiratio apostoli uocat, & adhortatio diuinitatis inuitat: non alienum utique etiam à Christo & ab ecclesia, ut ipse ait: Ego autem dico in Christo & in ecclesia. Quia & caro ecclesiæ caro Christi est, & in carne Christi deus est atque anima: ac sic idem in Christo quod in ecclesia: quia sacramentum
tum

tum quod in Christi carne creditur, etiam fide in ecclesia continetur. Hoc ergo sacramentum, quod & manifestatum est in carne, & apparuit in mundo, & gentibus prædicatur, multi sanctorum veterum sicut præuidebāt in spiritu, ita uidere etiam in carne uoluerūt. Amen enim inquit dominus, dico uobis: quia multi prophetae & iusti cupierunt uidere quæ uos uidistis, & non uiderunt: & audire quæ audistis, & non audierunt. Et ideo Esaias propheta: *Utinā, inquit, domine dirumperes cœlos, & descenderes. Sed & Dauid: Domine inclina cœlos, & descende. Moses quoque: Ostende, inquit, mihi teipsum, ut manifeste uideā te. Nemo admodum propius quàm Moyses legem capiens, alloquentem e nubibus deū, atque ad ipsam admodum præsentiam maiestatis accessit. Et quomodo cū nemo propiora quàm ille de deo cerneret, adhuc manifestiora poscebat dicēs: Ostende mihi, inquit, teipsum, ut manifeste uideam te; scilicet quia hoc*

Matth. 13.

Esa. 64.

Psal. 143.

Exod. 3.

ille fieri precabatur quod iisdem admo-
 dum uerbis apostolus factum esse dice-
 bat: idest ut palàm dominus manifesta-
 retur in carne, palàm appareret in mun-
 do, palàm adsumeretur in gloria: & o-
 mnia oculis tandem carnalibus sancti
 cerneret, quæ spiritualibus præuidebant.
 Alioquin si, ut hæreticus ait, deus futu-
 rus in domino Iesu Christo erat, uelut
 in statua & in organo, idest ut habitaret
 tantum quasi in homine, & loqueretur
 quasi per hominem: nõ ut ipse esset qui
 habitaret, atque ex se & ex suo corpore
 loqueretur deus: iam utiq; sic & habita-
 ret in sanctis, & locutus fuerat è sanctis.
 In his quoq; ipsis, quos supra dixi, qui
 aduentũ ipsius precabantur, sic erat ac
 loquebatur. Et quid necesse erat ut hoc
 omnes posceret quod habebant, si hoc
 petebant quod iam acceperat: aut quid
 uidere oculis cuperent quod corde reti-
 nebant: præsertim cum plus sit eandem
 rem habere quempiam intra se, quàm
 uidere extra se. Aut si sic habitaturus e-
 rat in

rat in Christo deus, sicut in sanctis omnibus: cur magis Christum uidere omnes sancti cuperent quam seipsos? Et si eandem rem uisuri in domino Iesu erant, quam in se habebant: cur non plus multo arbitrarentur eandem rem in se habere quam in altero uidere? Sed erras infelix furor, non intelligens, ut apostolus ait, & quæ loquaris, & de quibus adfirmes. *1. Timot. 3.* Omnes enim prophetæ, & omnes sancti portionem quandam diuini spiritus, prout capere poterant, à deo acceperunt. In Christo autem omnis plenitudo diuinitatis habitauit atque habitat corporaliter. Et ideo longè de eius plenitudine sunt; ex cuius plenitudine aliquid accipiunt: quorum adimpletio Christi munus: quia uacui utique omnes erant, nisi ipse esset omnium plenitudo. Hoc ergo sancti omnes optabant, hoc precabantur, hoc sic uidere oculis desiderabant, sicut animo ac mente sapiebant. Et ideo Esaias propheta: Utinam, inquit, dirumperes cælos, & descenderes. Sed & Habacuc idem

Hab. 3. adnuntians quod ille optans: Dum adpropiat, inquit, anni, ostendêris, in aduentum temporũ demonstraberis. Deus de theman, siue illud: Deus ab *Aus*

Psal. 49. stro ueniet, David quoq; Deus manife

Psal. 79. ste ueniet. Et iterum: Qui sedes super Cherubin, appare. Alij aduentum eius quẽ mundo præstitit, adnunciabãt: alij postulabãt. Nonnulli specie dispari, sed affectu pari: intelligẽtes utiq; aliquatenus quantã rem precaret, ut deus in deo habitans, in forma dei ac sinu permanens, semetipsum exinaniret, formam serui acciperet, & se usq; ad suscipiẽdas omnes passionum acerbitates contumeliasq; submitteret, subiret pœnã pro beneficijs: & qd' intolerabilissimũ est & indignissimũ, ab his ipsis mortẽ exciperet, pro quibus ipse moreretur. Intelligentes ergo hoc aliquatenus sancti omnes: aliquatenus inquam intelligentes: quia quantum sit nemo intelligit: cõsona omnes aduentũ dei uoce, & quasi conceptum mutuò postulabant. Sci
entes

erites utiq; in hoc spem omnium consistere, in hoc salutem omnium contineri: quia nullus soluere uinctos possit, nisi si immunis à uinculis: nullus eximere peccatores, nisi peccato carens: nemo liberare aliqua re quem quā potest, nisi ea re ipse liber sit qua re alius liberatur. Et ideo cum in omnes mors pertransisset, omnes uita indigebant: ut in Adam scilicet morientes, in Christo uiuerent. Quia quamuis multi sancti, multi electi ac familiares admodum deo fuerūt: nulli tamen potuerunt per se penitus esse salui, nisi fuissent aduentu domini & redemptione saluati.

IOANES

IOANNIS CASSIANI DE INCARNATIONE DOMINI,
LIBER SEXTVS.

Egimus in euāgelio, appositis iubente domino quinque panibus innumeram dei plebem esse saturatā. Et quomodo id tamen factum sit, nec enarrare sermo, nec colligere estimatio, nec intelligere sensus potest. Tanta & tā incōprehensibilis diuinae uis potestatis est; ut cum habeamus in nobis facti ipsius conscientiā, impossibile tamen nobis sit facti scire rationem. Iamprimum enim quis comprehendere queat, quomodo tam exiguus panū numerus, non dicam ad esum ac saturitatem, sed etiam ad diuisionem ipsam appositionemq; sufficeret: Cum plura multò milia hominū fuerint quàm panes ipsi; plura penè conuiuia quàm de tot panibus fragmenta esse possunt. Nata est ergo ex uerbo domini rerū copia.

Creuit

Creuit in actu opus. Et cum parū esset quod uidebatur, factum est inestimabile quod dabatur. Nullus ergo hic coniecturæ, nullus humanæ æstimationi aut rationi locus. Solum est quod in tali re fidelium ac sapientium menti scire liceat: ut quamlibet magna sint quæ à deo fiunt atq; inæstimabilia, etiam si ea ipsa sensu non capiant, impossibilia tamen deo nulla esse cognoscant. Sed de his tamen tā ineffabilibus diuinæ uirtutis actibus, quod rectissime ineffabilibus sacri ortus miraculis coaptatur, quia ita res poscit, plenius postea. Interim quia quinque panum fecimus mentionem, non incongrue, ut reor, quinque eos libris quos iam euoluimus, cōparamus. Si enim numero pares sunt, specie non dissimiles. Nam cum illi hordeaci fuerint, & hi quantum ad ingeniū nostrum pertinet, hordeaci dici possunt: quamuis testimonijs sacris locupletati, despicabilibus inuolucris salutiferas opes cōtegāt. Etiam in hoc scilicet ab illis non

discrepantes: quia sicut illi cum essent pauperes specie, facti sunt diuites benedictione; ita hi quoque cum ingenio nostro uiles sint, sunt tamen sacra admixtione preciosi: & cum praefereant in se ex sermone nostro hordei utilitatem, habent tamen intrinsecus ex domesticis testimonijs panis uiui saporem. Superest ut ad exemplum illorum, per diuini muneris gratiam, innumeris ex seminibus salutiferos cibos praebent. Et sicut illi corporalem dederunt edentibus fortitudinem: ita et spiritali legentibus tribuant salubritatem. Potens est autem dominus, cuius etiam hoc donum est, sicut illud fuit, ut qui per cibum fecit non deficere in uia saturos, per hunc faciat non deuiare saturatos. Sed tamen quia illic ubi paruo quidem esu, sed magno munere innumera plebs dei pasta est, additi quinque illis panibus duo pisces leguntur: par est ut nos quoque qui offerri per nos omnibus sequentibus deum populis spiritalis prandij cupimus, quinque illis libris quasi

quasi quinque panibus, duos adhuc libellos quasi duos pisces adijciamus. Te orantes domine, te obsecrantes: ut uisus des nifum officij, ac uoti nostri, des pio conatui opus efficax. Et cum nos pro obsequio affectuque nostro numerum illum panum ac piscium, libellorum numero exaequare cupiamus, tu uirtutem benedictionis illius in hac transferas: & qui scriptiunculam nostram numero euangelico muneraris, numerum quoque ipsum euangelico fructu expleas, tribuasque hęc ad sanctum & salubrem cibum cunctis ecclesie tue populis, omni ætati, & omni sexui. Et si qui forte iam letifero illo uirosi anguis spiritu adflati sunt, corruptoque animarum ac mentium statu, pestiferos uenis languentibus morbos trahunt: des cunctis sani sensus uigorem: des plenam fidei sanitatem: ut tribuens per scripta hęc nostri operis, tui muneris saluatorē, omnibus curam ad instar penitus sanctificati in euangelio à te cibi, sicut per esum illum corroborasti e-

furientes, ita per hunc sanari iubeas ta-
 bescentes. Igitur quia neganti deum he-
 retico abunde iam, ut reor, cunctis supe-
 rioribus scriptis diuinorum testimonio-
 rum autoritate respondimus: nunc ad fi-
 de Antiocheni symboli uirtutemque ue-
 niamus. In quo cum ipse baptizatus sit
 ac renatus, suis eum professionibus ar-
 gui, suis (ut ita dicam) armis cõteri opor-
 tet: ut his testimonijs sacris, etiam seipso
 (ut ita dicã) teste superetur. Neque enim
 alijs iam rebus contra eum agi necesse
 erit, cum palam se & euidenter ipse con-
 uicerit. Textus ergo ac fides Antioche-
 ni symboli hæc est. Credo in unum &
 solum uerum deum patrẽ omnipoten-
 tem, creatorem omnium uisibiliũ & in-
 uisibiliũ creaturarũ. Et in dominum
 nostrum Iesum Christum, filium eius
 unigenitum, & primogenitũ totius cre-
 aturæ, ex eo natum ante omnia secula,
 & non factum, deũ uerum ex deo uero,
 homouision patri. Per quẽ & secula cõ-
 paginata sunt, & omnia facta. Qui pro-
 pter

ὁμοσιον

pter nos uenit, Et natus est ex Maria uir
gine: & crucifixus sub Pontio Pilato, &
sepultus: & tertia die resurrexit secundū
scripturas: & in cœlos ascendit: & iterū
ueniet iudicare uiuos & mortuos. Et res
liqua. In symbolo, quod ecclesiarū o
mnium fidem loquitur, scire opto quid
sequi malis, hominum autoritatem an
dei: Quamuis ego tecum non censorie
aut seuerè agam, ut tibi eligendæ tantū
alterius rei copiam tribuā: ut unum peri
mens, alterum negem: utrunq; enim de
utroque concedo. Et quid concedo: di
cam, ad utrunq; te etiam si nolis traho:
utrunque enim in symbolo esse si uis,
oportet sapias uoluntarius: si non uis,
necesse est compellaris inuitus. Symbo
lū quippe, ut scis, ex collatione nomen
accepit. Quod enim Græcè *σύμβολον* di
citur, Latinè collatio nominatur. Colla
tio autem ideo, quia in unum ab aposto
lis domini, totius catholice legis fide
quicquid per uniuersum diuinorum uo
luminum corpus immensa funditur co

Rom. 9. pia, totum in symboli colligitur breuitate perfecta; secundū illud apostoli: Verbum, inquit, consummans & breuians in æquitate; quia uerbum breuiatum faciet dominus super terrā. Hoc est ergo breuiatū uerbum quod fecit dominus, fidem scilicet duplicis testamenti sui in pauca colligens, sed sensum omnium scripturarū in breuia cōcludens, su ad eis cōdens, & uim totius legis cōpendiosissima breuitate perficiēs. Consulēs scilicet in hoc, ut piſsimus pater, uel negligentia quorundam filiorū suorum, uel imperitia: ut non laboraret utique quamuis simplex & imperita mens capere, quod possit facile etiam memoria contineri. Vides ergo in symbolo auctoritatem dei esse: uerbum enim breuiatū faciet dominus super terram. Sed hominum fortasse quæris: ne id quidē deest, per hominem enim id deus fecit. Sicut enim immensam illam scripturarum sacrarum copiam per patriarchas & prophetas maxime suos condidit: ita symbolum

bolum per apostolos suos sacerdotesq̄
 constituit. Et quicquid ille per suos lar
 ga ac redundantia copia dilatauit, idem
 hic per suos plenissima breuitate cōclu
 sit. Nihil ergo in symbolo deest, quod
 ex scriptis dei per apostolos dei cōditū,
 totum in se, quantum ad auctoritatem
 pertinet, habet quicquid uel hominum
 est, uel dei. Quamuis etiā quod per ho
 mines factum est, dei existimandum sit:
 quia non tam illorum per quos factum
 est, quā illius credendū esse qui fecit.
 Credo, ergo inquit symbolum, in unū
 uerum solum deum, patrē omnipoten
 tem, creatorem omnium uisibilium &
 inuisibilium creaturarū: & in dominum
 nostrum Iesum Christum filium eius u
 nigenitum, & primogenitum totius cre
 aturæ: ex eo natum ante omnia secula,
 & non factum. Deum uerum ex deo ue
 ro, homouision patri, per quē & secula
 compaginata sunt, & omnia facta. Qui
 propter nos uenit, & natus est ex Maria
 uirgine, & crucifixus sub Pontio Pilato

& sepultus. Et tertia die resurrexit secundum scripturas, & in caelos ascendit. Et iterum ueniet iudicare uiuos & mortuos. Et reliqua. Si Arrianæ aut Sabellianæ hæreseos adsertor esses, & non tuo ipso symbolo tecum uterer, conuincerem te: tamen testimoniorum sacrorum autoritate conuincerem, legis ipsius uoce conuincerem. Denique probata per uniuersum mundum symboli ueritate, dicerem te, etiam si expers intelligentiæ ac sensus esses, oportere tamen sequi saltem consensum generis humani: nec pluris facere debere paucorum improborum peruersitatem quam ecclesiarum omnium fidem: quæ utique à Christo fundata, ab apostolis tradita, non aliud existimanda esset quam uox atque autoritas dei, quæ haberet in se utique & uocem & sensum dei. Et quid tandem si sic apud te agerem, quid diceres? quid responderes? nonne obsecro illud? Non ita te imbutum, non ita institutum esse: aliud tibi à parentibus, aliud à magistris atque autoribus tuis traditum:

ditū: Non hoc te in cōuenticulo illo pa-
 terni dogmatis, nec in ecclesia uestræ
 p̄fessionis audisse: aliud postremo textū
 ipsum atq; sermonē traditi tibi atq; insi-
 nuati symboli continere. In eo te bapti-
 zatum, in eo te renatum esse. Hoc tene-
 re quod accepisses: & in eo te fidere di-
 ceres, in quo regeneratū esse didicisses.
 Nōne quæso dicens hæc, fortissimo te
 etiam contra ueritatem scuto uti arbitra-
 reris: Et uerè in negotio quamuis impro-
 bo, nō importuna defensio: & quæ nō
 absurde causam erroris diceret, si perti-
 naciam non sociaret errori. Nam cum
 hoc teneres quod à paruo accepisses,
 plus haberet in te emendatio quod de
 præsentī errore corrigeret, quàm seueri-
 tas quod de præterito uindicaret. Nunc
 autem cum in catholica urbe natus, ca-
 tholica fide institutus, catholico baptis-
 mate regeneratus sis: nunquid agere te
 cum quasi cum Arriano aut Sabelliano
 possum? Qui utinam fuisses, minus do-
 lorem in malis æditum quàm de bonis

lapsam, minus fidē non habitam quā
amissam, minus ueterē hæreticū q̄ no-
uū apostatā: minus enim intulisses cun-
ctæ ecclesiæ uel labis uel pestilentia: mi-
nus denique esses uel acerbus ad dolo-
rem, uel grauis ad exemplum: si popu-
laris potius tentare quā sacerdos ec-
clesiam posses. Ergo, ut supra dixi, si Sa-
bellianæ aut Arrianæ, uel cuiuslibet hæ-
reseos discipulus atq; adsertor esses: tu-
eri utiq; te parentum exemplo uelis, ma-
gistrorum institutione, plebis societate,
symboli fide. Non iniquum autem hæ-
retice, non iniquum aut graue aliquid
postulo. Hoc fac in catholica fide ædi-
tus, quod fueras pro peruersitate factu-
rus. Tene parentum institutionem: tene
ecclesiæ fidem: tene symboli ueritatem:
tene baptismatis salutem. Quod genus
in te prodigij, quod genus monstri est:
Pro te tu nō facis, quod alij etiam pro er-
rore fecerūt. Sed progressi satis in altum
sumus: & pro cognatæ urbis affectu se-
quentes doloris impetū quasi uentum
feruen-

feruentē, dum cupidī cursus sumus, te-
 norem admodum recti itineris excessi-
 mus. Symbolum ergo hæretice, cuius
 superius textum diximus, licet omni-
 um ecclesiarum sit, quia una omnium fi-
 des: peculiariter tamen Antiochenæ ur-
 bis atq; ecclesiæ est, id est illius in qua tu
 æditus, in qua institutus, in qua renatus
 es. Huius te itaque perduxit symboli fi-
 des ad uitæ fontem, ad salutis regenera-
 tionē, ad eucharistiæ gratiam, ad domi-
 ni communionē. Et quid plura? Omni-
 um grauis & luctuosa cōquestio, ad mi-
 nisterij etiam officiū, ad presbyterij cul-
 men, ad sacerdotij dignitatem. Facile
 hoc infelix furor aut leue esse arbitraris?
 non uides quid egeris? in quod te bara-
 thrum præcipitaris? Perdens symboli
 fidem, totum quod fueras perdidisti: sa-
 cramenta enim sacerdotij ac salutis tuæ
 symboli ueritate constabant. Negare te
 tantummodo illud putas? tete inquam
 ipsum negasti. Sed negare te forsitan nō
 putas. Videamus symboli textum: ut si

ea dicis quæ prius, non arguaris: sin autem multo alia & cōtraria, non expectes iam ut à me confuteris, cū te tu ipse damnaueris. Si enim & aliud nunc adferis quàm in symbolo est, & aliud quàm prius dixisti: quid reliquum est, nisi ut nulli præterquam tibi imputes animaduersionem tuam? cum eandem esse uideas sententiam in te omnium, quam tuam. Credo, inquit symbolum, in unū deū, patrem omnipotentē, creatorem omnium uisibilium & inuisibilium creaturarum. Et in dominū Iesum Christum filium eius unigenitum totius creaturæ, ex eo natū ante omnia secula, & non factum. Iam primum ad hæc respondere te cōuenit: Cōfitearis hoc de Iesu Christo dei filio, aut neges? Si confiteris, sana sunt omnia. Sin minus, quomodo nunc negas quod ipse antè confessus es? elige ergo quid malis: alterū enim è duobus fieri necesse est: ut eadē te uia ipsa confessio, si permanet, sola liberet: aut si negatur, prima condemnet. Credo enim,
dixi

dixisti in symbolo, in dominum nostrum
Iesum Christum filium eius unigenitum,
& primogenitum totius creaturæ. Si unigenitus & primogenitus totius creaturæ dominus Iesus Christus, ergo tua ipsa confessione indubitanter deus. Neque enim alius unigenitus & primogenitus totius creaturæ, nisi unigenitus dei filius, sicut primogenitus creaturarum. Ita & creator omnium deus. Et quomodo solitarium hominem ex uirgine natum asseris, quem deum ante secula fuisse confessus es: Deinde ex eo, inquit symbolum, id est ex patre natum ante omnia secula, & non factum. Quod utique non nisi unigenito tantum dei filio competit: ut natiuitas illius factura non sit, & natus tantummodo non factus esse dicatur: quia contra rationem rei ipsius atque honorem est, ut factor omnium factura esse credatur: & sic ipse autorceptorum omnium ceperit, sicut ab eo cuncta ceperunt. Et ideo natus, non factus dicitur: quia singularis ei est natiuitas, non factura communis. Et cum

fit deus ex deo natus, totum necesse est
habeat diuinitas geniti quicquid ma-
gnitudo generantis. Sequitur autem in
symbolo: Deum uerū ex deo uero, ho-
mouision patri: per quem & secula com-
paginata sunt, & omnia facta. Et cū hoc
totum dixeris, memento de domino Ie-
su Christo te cuncta dixisse. Hoc enim
in symbolo habes: Credere te in domi-
num Iesum Christum, filium dei unige-
nitū, & primogenitum totius creaturæ.
Et post hæc atq; alia: deum uerū ex deo
uero, homouision patri: per quē & secu-
la compaginata sunt. Quomodo ergo
idem deus & non deus, idem deus &
idem statua, idem deus & idem organū?
Non concordant sibi hæc ô hæretice in
aliquo nec cōueniunt, ut eundem cum
uolueris dicas deum, cum uolueris pu-
tes figmentum. Dixisti in symbolo, ue-
rum deum: nunc dicis, hominem solita-
rium. Quomodo hæc sibi cōpetere & co-
aptari queūt? ut idem summa sit uirtus,
idem sit sola infirmitas; idem summa ma-
iestas

iestas, idem sola mortalitas. Non conueniunt hæc sibi in uno eodemq; domino: ut eundẽ in cultũ & in contumeliã diuidens, ex parte quauis facias honorẽ, ex parte qua maus facias iniuriã. Dixisti in symbolo, cum sacramentũ ueræ salutis acciperes: dominũ Iesum Christũ, deũ uerũ ex deo uero, homouision patri, creatorẽ seculorũ, factorẽ omniũ. Vbi es ô dolor: ubi es ille qui tũc fuisti: ubi illa fides: ubi illa confessio: In portenta nunc atq; prodigia recidisti. Quæ te stultitiæ, quæ amentitiæ perdiderunt: deum totius potentię ac maiestatis ad inanimã materiam, & figmẽta insensibilia transtulisti: profecit uidelicet fides tua tempore, p̄fecit etate, profecit sacerdotio: deterior senex quàm quondã paruulus: nunc peior ueteranus quàm tyrunculus, deterior episcopus quàm incipiens factus es: nec discipulus postquam magister esse cœpisti. Sed uideamus cætera quæ sequuntur. Dicens ergo symbolum: dominum Iesum Christum, deum uerũ ex

deo uero, homouision patri, per quē se-
 cula compaginata sunt, & omnia facta;
 hoc inseparabili statim cōnexionē sub-
 iunxit: Qui propter nos, inqt, uenit, &
 natus est ex Maria uirgine. Ille ergo qui
 uerus deus, qui homouisus patri, q̄ cre-
 ator seculorum, qui factor omnium; ille
 inquam uenit in mundum, & natus ex
 Gal. 4. Maria uirgine. Secundum illud scilicet
 Pauli apostoli: At ubi uenit plenitudo
 temporū, misit deus filiū suum factū ex
 muliere, factū sub lege. Vides quomo-
 do scripturis sacris symboli sacramenta
 cōueniūt? Apostolus filiū dei missum à
 patre prædicat, symbolum uenisse con-
 firmat. Hoc enim erat consequēs utiq̄,
 ut quem missum apostolus edocuerat,
 fides confiteretur nostra uenisse. Dein-
 de apostolus ait, ex muliere factū: sym-
 bolum autē, ex Maria procreatum. Ad-
 uertis itaque quòd ipsa in symbolo scri-
 ptura loquitur, à qua symbolum ipsum
 se descendisse testatur. Bene autem apo-
 stolus, factum inquit ex muliere, factum
 etum

cū pro nato posuit, diuini eloquij cōsue-
 tūdine, qua factus pro nato ponitur, se-
 cundū illud: Pro patribus tuis facti sunt *Psal. 44.*
 tibi filij. Vel illud: Priusquā Abraham *Ioan. 8.*
 fieret, ego sum. In quo scilicet euidenter
 dixisse noscitur: priusquam nasceretur,
 ego sum: facti nomine rem natiuitatis
 ostendens: quia efficientiam facti habet
 quicquid non indiget ut fiat. Qui pro-
 pter nos, ergo inquit, uenit, & natus est
 ex Maria uirgine. Si homo solitarius ex
 Maria natus est: cur uenisse dicitur? Ne-
 que enim uenit nisi qui habet id ipsum
 in essentia, ut uenire possit. Quia autē
 nondū id ipsum acceperat ut esset: quo-
 modo id habere poterat ut ueniret? Ho-
 mo autem ante conceptum omnino nō
 fuit: ergo in se non habuit ut uenire pos-
 sit. Deum ergo uenisse certum est: cui in
 utraque re prapōsita & esse suppetit &
 uenire. Qui utique & quia erat uenit, &
 quia uenire semper potuit, semper fuit.
 Sed quid de uerbo argumētatur, cum
 res eluceant: & in symboli textu indicia

rerum quærimus, cum ipse in eo sit sermo rerum? Repetamus confessionem symboli, & tuâ: tua enim quæ illius: quia confessionem illius tuam confitendo fecisti, ut intelligas præuaricatum te non tantum à symbolo, sed & à te. Credo, ergo inquit symbolum, in unū solum uerum deum, patrem omnipotentem, creatorem omnium uisibilium & inuisibilium creaturarum. Et in dominū Iesum Christum filiū eius unigenitum, & primogenitum totius creaturæ: ex eo natū ante omnia secula, & nō factum: deum uerū ex deo uero, homouisioni patrī: per quem & secula compaginata sunt, et omnia facta. Qui propter nos uenit, & natus est ex Maria uirgine. Propter nos ergo, inquit symbolum, dominus noster Iesus Christus uenit, & natus est: & crucifixus est sub Pontio Pilato: & sepultus, & resurrexit secundum scripturas. Confiteri hoc ecclesiis non pudet, apostolos prædicare nō puduit. Tu ipse, tu inquam ipse, cuius nunc omnis

uox sacrilegiū est: qui nihil admodū nō
 negas: hæc tamen omnia negasti, deum
 utiq; natum, deum passum, deum resur
 rexisse. Et quid post hæc? quò deuolu
 tus es? quid effectus? in quæ redactus?
 quid ais? quid euomis? quod ipse scili
 cet, ut quidam ait, nō sanū esse hominis
 non sanus iuret Orestes. Quid enim di
 cis? Quid est igit, quia Christotocon na
 tus est filius dei: ut puta si dixerimus: cre
 do in deū uerbum filium dei, unigenitū
 ex patre natum, homouision patri: qui
 descendit, & sepultus est: non statim au
 ditus ipse accepit plagam: deus mortu
 us. Et iterum: ne fieri, inquis, potest, ut
 qui ante omnia secula natus est, secun
 da uice nascatur, & hoc deus. Si fieri o
 mnia hæc omnino non potuerūt: quo
 modo ecclesiarū symbolum facta esse
 dicit? Quomodo etiam tu ipse dixisti?
 Conferamus enim cum his quæ ante a
 te dicta sunt, ea quæ nunc à te dicuntur.
 Dixisti prius: Credo in deum patrem, &
 in Iesum Christum filium eius, deū ue

rum ex deo uero, homouision patri: qui propter nos uenit: & natus ex Maria uirgine: & crucifixus est sub Pontio Pilato, & sepultus est. Nunc autē quid ais: Si dixerimus: Credo in deum uerbū filium dei unigenitum, ex patre natū, homouision patri: qui descendit, & sepultus est: nō statim auditus ipse accepit plagam. Acerbitas quidē atq; impietas dicti tui cogere nos ad immoderatum ac feruidum respondendi impetum potest: sed restringenda paululum pñ doloris sunt retinacula. Te inquam ergo te ipsum cōsulo: dic mihi quæso, si iudæorū quispiā aut paganorū catholicę fidei symbolum neget, num audiendū eum existimes esse: non utiq;. Quid si id ipsum hæreticus aut apostata: multo certe minus: quia intolerabilius est ueritatē cognitā derelinquere, q̄ incognitā negare. Duos igit in te uidemus, catholicū & apostatā: & prius quidem catholicum, nunc apostatam. Quod ergo nobis sequendū putes, ipse constitue: alterum enim præponere
in te

n te non potes, nisi alterum in te ipse da
 mnaueris. Dicis ergo damnari à te eum
 qui prius fueris, damnari catholicum à
 te symbolum, damnari omnium confes
 sionem, damnari fidem. Et quid igitur?
 ô indignum facinus, ô intolerabilis do
 lor. Quid facis in ecclesia catholica, ca
 tholicorum præuaricator? Cur cœtum
 populi polluis: qui fidem populi dene
 gasti? Insuper & consistere in altario, &
 conscendere tribunal, & offerre impu
 dentissimum ac perfidissimū os tuum
 populo dei ausus es: occupare cathe
 dram, præsumere sacerdotium, profite
 ri magistrum. Vt quid doces Christia
 nos, Christum nō credens? cum ipsum
 in cuius dei templo sunt, deū neges, &
 post hæc omnia. ô insania, ô furor. De
 corem te & episcopum putas? cum eum
 ipsum utique, ô infelix cæcitas, eum
 ipsum inquam deum deneges, cuius te
 esse adseras sacerdotem. Sed efferimur
 præ dolore. Quid ergo inquit symbolū?
 uel quid tu in symbolo ipse dixisti? Do

minum utiq; Iesum Christum, deum uerum ex deo uero, homouision patri: per quem secula creata sunt, & omnia facta. Hunc eundem propter nos uenisse, & natum esse ex Maria uirgine. Cum ergo deum natum ex Maria dixeris, quomodo Mariam dei matrē negas? Cum deū uenisse dixeris, quomodo deum nunc negas esse qui uenit? Dixisti in symbolo: Credo in Iesum Christum filiū dei: credo in deum uerum ex deo uero, homouision patri: qui propter nos uenit, & natus est ex Maria uirgine, & crucifixus sub Pontio Pilato, & sepultus est. Nūc autem dicis: Si dixerimus: Credo in deum uerbum filium dei unigenitum, ex patre natum, homouision patri: qui descendit, & sepultus est: non statim auditus ipse accepit plagam. Vides ergo destruere te penitus atq; eradicare omnē catholici symboli, omnē catholici sacramenti fidem? Ô scelus, Ô portentum, ut ille ait, in ultimas terras asportandū: quia hoc rectius de te dicitur, ut in illā scilicet solis

solitudinē transeas, ubi nullum ualeas inuenire quem perdas. Fidem ergo salutis nostræ, sacramentum spei ecclesiasticæ tu auditus tui atque aurium plagā putas. Et quomodo quondam cum ad baptismū curreres, sanis hæc sacramenta auribus audiebas? quomodo cum te magistri ecclesiarū docerent, aures tuæ non uulneratæ sunt? sine ulla tunc certè plaga duplici oris atq; aurium fungebaris officio: cum & audita ab alijs diceres, & ipse te dicentem dictor audires. Vbi erant tunc hæc aurium tuarum uulnera? ubi hæc auditus tui plaga? Cur nō contradixisti, & reclamasti? Sed uidelicet pro arbitrio ac libidine tua, cum uis, discipulus es ecclesiæ: cum uis, hostis: cum uis, catholicus: cum uis, apostata. Dignus nimirum autor, qui in quamlibet partem te contuleris, ecclesias post te trahas: cuius uoluntas lex uitę nostrę sit, qui mutabilitate tua humanum genus mutes: & quia tu esse nolis quod omnes sunt, quod tu uelis. Præclara uide-

licet autoritas; ut quia tu quod eras non es, esse mundus desinat quod fuit. Sed paruulum te forsitan cum renascereris fuisse dicis: & ideo nec sapere tunc, nec reclamare ualuisse. Verum est, obstitit tibi infantia ne cōtradiceres, qui mori uir contradicendo potuisses. Quid enim si in illa fidelissima ac deuotissima Christi ecclesia, cum sacerdos symbolū respondentī & adclamanti populo dei traderet, mutire tu in aliquo aut reclamare tentasses? Audiendus fortasse fueras, ac non statim ut nouū prodigiū monstri genus in pestem aliquam exterminiumq; mittēdus. Non quia pijsissima illa ac religiosissima plebs dei contaminari uel impijsissimi cuiusquam sanguine uelit: sed quia in magnis plerunque urbibus feruens dei amore populus, cum exurgere contra deum suum quempiam uiderit, calorem fidei retinere non nouit. Sed esto, infans, si tamen ita est, cōtradicere ac reclamare symbolo non potueris: cur adultior iam robustiorq; tacuisti? Creuisti certē,

sti certè, & uir factus, & ministerio eccle-
 siastico insertus es. Per tot ergo ætates,
 per tot officij ac dignitatis gradus, nun-
 quam intellecta à te fides est, quam tan-
 diu ante docuisti? Diaconū certè eius te
 & presbyterū fuisse nosti: si displicebat
 tibi salutis regula, cur suscipiebas eius
 rei honorem, cuius non approbabas fi-
 dem? Sed prouidus uidelicet uir & sim-
 plex religiosus, ita temperare te inter ut-
 runque uoluisti: ut teneres & sacrilegij
 perfidiam, & catholici dignitatem. Pla-
 ga ergo auditus tui, & uulnus aurium
 tuarum est deus natus, & deus passus.
 Et ubi illud tuū est Paule apostole: Nos 1. Cor. 1.
 autem prædicamus Christum crucifi-
 xum, iudæis quidem scandalum, genti-
 bus autem stultitiā: ipsis autem uocatis
 iudæis & Græcis Christum dei uirtutē
 & dei sapientiā. Quid est sapientia & uir-
 tus dei? deus utiq;. Christum autem qui
 crucifixus est, dei uirtutem & sapientiā
 prædicat. Ergo si absq; dubio sapientia
 dei Christus, ergo absq; dubio Christus

deus. Nos ergo inquit, prædicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Crux itaque domini, quæ stultitia gentibus & Iudeis scandalum fuit, tibi utrunque est. Neque enim aut stultitia ulla maior est, quam non credere: aut maius scandalum, quam audire nolle. Vulnerabatur ergo illorum aures ad prædicationem ac passionem dei, sicut nunc uulneratur tuæ. Plagam esse hoc auditus sui putabant, sicut tu putas. Et hinc erat quod ad nomen dei ac domini Iesu Christi, prædicante Christum deum Paulo apostolo, clauderant illi capitis sui aures, sicut tu claudis animi. Par in hac parte utriusque uestrum uideri potest impietas: nisi quod hoc maius est crimen tuum, quod illi eum negabant, in quo adhuc passio ostendebat hominem: tu eum denegas quem etiam resurrectio iam probauit deum. Ac per hoc illi eum persequerentur in terra: tu persequeris & in celo. Nec solum id, sed hoc utique crudelius

lius & scelestius, quòd illi negabant per
 ignorantiam, tu post fidem: illi nescien-
 tes dominum, tu cōfessus deum: illi sub
 emulatione legis, tu sub professione an-
 tistitis: illi eum à quo se arbitrabātur alie-
 nos, tu eū cuius sacerdos es. O facinus
 indignum & inauditū: eum ipsum per-
 sequeris insectatione, cuius adhuc ute-
 ris dignitate. Sed magno uidelicet perfidi-
 æ atq; impietatis tuę argumēto ad ne-
 gandum ac persequendum dominum
 deum uteris, dicens: homouosios parien-
 ti debet esse natiuitas. Nondum ad ple-
 nū dico, ac profero in dei natiuitate pe-
 nitus hoc non esse seruandum: quia nō
 parientis fuit natiuitas ipsa, sed nati: &
 ipse natus est ut uoluit, cuius fuit hoc is-
 psium ut nasceretur. Interim quia ho-
 mouosion parienti dicis natiuitatem esse
 debere: ego dominum Iesum Christum
 homouosion dico fuisse & patri pariter
 & matri. Pro personarum enim diuersi-
 tate reddidit parienti unicuique similitu-
 dinem suam. Secundum diuinitatem

enim homouſſios patri: ſecundum car-
nem autem homouſſios matri fuit. Non
quòd alter qui homouſſios patri, alter
qui homouſſios matri: ſed quia idem do-
minus Ieſus Chriſtus & homo natus
& deus, utriuſque in ſe parentis habuit
proprieta-tem; dum & in eo quod homo
eſt, humanæ matris reddidit ſimilitudi-
nem: & in eo quod deus, dei patris ha-
buit ueritatē. Alioquin ſi non idē Chri-
ſtus ex Maria eſt q̄ ex deo natus, duos
abſq̄ dubio Chriſtos facis: ſecundum il-
lud ſcilicet Pelagianæ impietatis ſcelus:
quæ ſolitarium hominem ex uirgine na-
tum adſerens, eruditorem eum dixit hu-
mani generis, magis quàm redemptorē
fuiſſe: quia non redemptionem uitæ ho-
minibus, ſed uiuendi dederit exemplū:
uidelicet ut ſequentes eum homines dū
ſimilia agerent, ad conſimilia perueni-
rent. Vna ergo impietatis ueſtræ origo,
eadem errorum radix eſt. Illi ſolitarium
hominem ex Maria natum adſerunt, &
tu idem, Illi filium hominis à filio dei ſe-
parant

parant, & tu idem. Illi saluatorem aiunt per baptisma Christum esse factum, tu in baptismo templum dei factum. Illi eum deum non negant factum post passionem, tu negas eum etiam post ascensionem. In uno ergo admodum tantum distat uestra peruersitas, quod illi in terris blasphemare uidentur dominum: tu & in caelo. Vicitisti ac supergressus es, non negamus, quos imitaris. Illi quasi aliquando desinunt deum negare, tu nunquam. Quamquam nec illorum habenda sit ad plenum uera confessio, qui saluatori post passionem tantum honorem diuinitatis impertiunt: & cum eum ante deum negent, postea confitentur: quia, ut mihi uidetur, in deo qui partem denegauerit, totum negat: & qui non semper fuisse confessus fuerit, semper negat. Sicut & tu, etiamsi hodie in caelo dominum Iesum Christum, qui ex Maria uirgine natus est, uerum deum diceres: tamen nisi semper deum diceres, non uere confitereris. Sed uidelicet non uis mutare in aliquo, aut uariare senten-

tiam: quem natum hominem solitariū
dicis, etiā hodie deum non esse con-
tendis. O noua ac singularis impietas:
quem cum hæreticis hominem esse asse-
ris, deum nec cum hæreticis confiteris.
Sed tamen ut dicere institueram, duos à
te absq̃ dubio Christos fieri, id ipsum di-
lucidandum est. Dic mihi quæso, tu qui
Christum à filio dei separas, quomodo
in symbolo Christum ex deo natum es-
se fatearis? Ais enim: Credo in deum pa-
trem, & in Christum Iesum filium dei.
Dicis autem ex Maria non eundem fi-
lium dei natum. Ergo alter ex deo Chri-
stus, alter ex Maria. Duo ergo in senten-
tia tua Christi sunt. Qui cum in symbo-
lo Christum non neges, alterum ex Ma-
ria Christum asseris, quàm eum quem
in symbolo confiteris. Sed dicis forsan
Christum non esse ex deo natū: & quo-
modo in symbolo ais: Credo in Iesum
Christum filium dei? Aut negaturus es
ergo symbolum, aut confessurus filium
dei Christum. Si autem cōfiteris in sym-
bolo

nolo Christum filium dei, necesse est ut eundem ex Maria cōfitearis Christum filium dei. Aut si alium ex Maria Christum adseris, duos utique Christos esse blasphemēs. Sed tamen etiam si peruerſitas ac perfidia tua hac symboli fide nō concludatur: nōne queso ratione ipsa, ac luce ueritatis obrueris? Dic mihi quæso quisquis ille es hæretice. Trinitas certe est quā credimus, quā confitemur, pater & filius & spiritus sanctus. De maiestate patris ac spiritus nulla quæstio est. Filio calumniaris, eo quòd nō eundem ex Maria dicas editum, quem ex deo patre generatum. Dic mihi ergo: cum filiū dei unigenitum natum ex deo non negas, hunc qui ex Maria natus est quem uelis esse? Dicis hominem solitarium, iuxta illud quod ipse dixisti: quod natum est ex carne, caro est. Sed appellari hominem non potest solitarius, qui sola non est humanæ creationis lege generatus. Quod enim in ea est, inquit angelus, de spiritu sancto est. Et hoc tamen etiam tu

ipse, qui omnia admodum sacramenta salutis negas, negare non audes. Cum ergo ex spiritu sancto natus sit: & dici homo non queat solitarius, qui est deo inspirante conceptus; si ille non est, qui iuxta apostolum, semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens; & uerbum caro factum est; & humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem: & qui propter nos egenus factus est, cum esset diues; dic mihi ergo, quis ille est qui & ex spiritu sancto aeditus, & deo obumbrante conceptus? Alterum absque dubio esse dicis. Duo ergo sunt: id est & ille qui est ex deo patre in caelo genitus, & ille qui ex Maria deo inspirante conceptus. Ac per hoc quartus est hic, quem introducis; quem intantum cum uerbis hominem solitarium dicas, re ipsa solitariu non fuisse confirmas; ut eum etiam si non ita ut debes, tamen & honorabilem & uenerandum & adorandum esse fatearis. Ergo cum & adorandus sit utique dei filius, qui ex patre natus: & adorandus

randus qui per spiritū sanctū ex Maria
 procreatus: duos ergo & honorabiles ti-
 bi & uenerabiles facis, quos intantum
 à se diuidis, ut peculiariter suo quenque
 honore uenereris. Ac per hoc intelligis,
 quòd negando ac separando à se filium
 dei, totum quantum in te est sacramen-
 tum diuinitatis eueris. Dum enim quar-
 tam in trinitate personam conaris inse-
 rere, uides te totam trinitatē penitus de-
 negasse. Quæ cum ita sint: negans ergo
 unum Iesum Christum filium dei, ne-
 gasti omnia. Nam & hæc ratio ecclesia-
 stici sacramenti, & catholicæ fidei est: ut
 qui partem diuini sacramenti negat, di-
 uini partē non ualeat confiteri. Ita enim
 sibi cōnexa & cōcorporata sunt omnia,
 ut aliud sine alio stare non possit: & qui
 unum ex omnibus denegauerit, alia ei
 omnia credidisse non prosit. Itaq; si ne-
 gas deum dominum Iesum Christum,
 necesse est ut filium dei denegās, etiam
 patrem neges. Quia iuxta ipsius patris
 uocem; Qui non habet filium, nec pa-

trem habet: qui autem habet filium, & patrem habet. Negans ergo genitū, etiā genitorem negas. Negans quoq; filium dei in carne natum, consequens est ut etiam in spiritu natū neges: quia idem natus in carne, qui prius natus in spiritu. Non credens ergo in carne æditum, necesse est etiam passum esse non credas. Non credens autem illius passionem, quid reliquum est, nisi etiam resurrectionem neges? quia fides suscitati ex fide mortui est. Nec stare potest ratio resurrectionis, nisi fides mortis antè præcesserit. Negās ergo passum & mortuū, negas quoque ab inferis resurgentem. Consequens utique est, ut neges etiam ascendentem: quia ascensio sine resurrectione esse nō potuit. Et qui resurrexisse non creditur, necesse est nec ascendisse credatur, dicēte apostolo: Qui enim descendit, ipse est & qui ascendit. Ergo quantum in te est, dominus Iesus Christus neq; ab inferis resurrexit, neq; cœlum ascendit, neque ad dextram dei patris sedet, neq;

necq; ad illum qui expectatur examina-
tionis ultimæ diem ueniet, nec uiuos ac
mortuos iudicabit. Intelligis itaq; ô in-
felix & furiosa peruersitas, euacuasse te
penitus omnẽ symboli fidem, omnem
spei sacramentiq; uirtutem. Et in eccle-
sia in super stare ausus es, & esse te sacer-
dotem putas: cum illa omnia denegaue-
ris, per quæ sacerdos esse cœpisti. Redi
ergo ad uiam rectam: recipe sensum pri-
stinum: resipisce tandem si aliquando
sapuisti. Regredere ad te ipsum, si
tamẽ habuisti in te quondã aliquid quo
nunc regrediaris. Agnosce sacramen-
ta salutis tuæ, per quæ innouatus, per
quæ renatus es. Non minus tibi nunc
opus sunt quàm tunc fuerunt: ut te per
pœnitentiam nunc regenerent, quæ per
fontem antè generarunt. Tene plenum
symboli ordinem: tene perfectam fidei
ueritatem. Crede in deum patrem, cre-
de in filium deum: in unũ genitorem,
& unum genitum, & eundem tamen
unigenitum & primogenitũ, dominum

omnium Iesum Christum, homouision
 patri: natum in deitate, natum in corpo-
 re: duplicis quidē natiuitatis, sed unius
 maiestatis. Qui creator omnium creatu-
 rarum, idem fuerit natus ex patre, qui
 postea natus ex uirgine. Hoc em̄ quod
 ex carne atq; in carne uenit, ortus eius
 fuit, non imminutio: & natus tantū est,
 non demutatus. Quia licet in forma dei
 manens, formam serui assumpserit, infir-
 mitas tamen habitus humani non infir-
 mauit naturam dei: sed incolumi utiq;
 atq; integra diuinitatis uirtute in carne
 hominis totum quod actum est, profes-
 ctus fuit hominis, non defectio maiesta-
 tis. Nam cum æditus in carne humana
 deus est, nondum est in carne natus, ne
 deus in se maneret, sed ut deo in se ma-
 nente homo deus esset. Et ideo Maria
 cum carnalibus oculis hominem cer-
 neret, spiritualibus tamen deum confite-
 batur, dicens: Vtiq; domine, ego credi-
 di quia tu es Christus filius dei uiui, qui
 in mundum uenisti. Ideo Petrus reue-
 lante

lante spiritu sancto, cum extrinsecus filium hominis aspiceret, dei tamen filium prædicabat dicens: Tu es Christus filius dei uiui. Ideo Thomas cum carnem tangeret, deum se tetigisse credebatur, dicens: Dominus meus et deus meus. Vñ enim Christum omnes confitebantur, ne duos facerent. Hunc ergo crede: & ita crede dominum omnium Iesum Christum, unigenitum & primogenitum, eundem rerum creatorem, quem hominum conseruatorem: eundem prius conditorem totius mundi, quem postea redemptorem generis humani. Qui cum patre atque in patre permanens, hominibus patri: & iuxta apostolum, formam serui accipiens, humiliavit se usque ad mortem, mortem autem crucis: & iuxta symbolum, natus est ex Maria uirgine, crucifixus sub Pontio Pilato, & sepultus. Et tertia die resurrexit secundum scripturas, & in cœlum ascendit: & iterum ueniet iudicare uiuos & mortuos. Hæc est enim fides uestra: hæc est salus

Matth. 16.

Ioan. 20.

uestra; deum ac dominum Iesum Chri-
 stum, eundem & ante omnia credere,
 & post omnia. Quoniam, ut scriptum
 Heb. 13. est, Iesus Christus heri & hodie, ipse
 & in secula. In heri enim omne præte-
 ritum tempus ostendit, in quo ante prin-
 cipium natus à patre est. In hodie autē
 seculi istius sapientia, in quo rursus ex
 uirgine natus est, passus est, resurrexit.
 In eo uero quòd ipse in secula dicitur,
 omnis futura æternitas & immensitas
 designatur. Sed dicis forsitan; si eundē
 in fine temporum natum dicam ex uir-
 gine, qui ante omnia natus fuerit ex
 deo patre, carneum me etiam ante mun-
 di initia deum dicere; qui ipsum dicam
 postea hominem, quem semper deum:
 ac per hoc hominē illum qui natus sit,
 postea semper fuisse. Nolo te hac igno-
 rantia cæcitate atq; hac errorum nocte
 confundi, ut putes me hominem qui ex
 Maria natus est, ante exordia rerum as-
 serere, & deum etiā ante principia mun-
 di semper corporeum prædicare. Non
 ita

ita inquam, nō ita dico: quòd priusquā nascereſ homo, in deo fuerit: ſed quòd poſtea in homine natus deus ſit. Non enim caro illa quæ ex carne uirginis nata eſt, ſemper fuit: ſed deus qui ſemper fuit, ex carne uirginis in carne hominis aduenit. Verbum enim caro factū, non carnem ſecum exhibuit, ſed carni ſe hominis dignatione diuinitatis uniuuit. Dic enim mihi, quando, uel ubi uerbum caro factum eſt: aut ubi exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens: aut ubi egenus factus eſt, cum eſſet diues: niſi in illo ſacro uirginis utero: ubi dum incarnatur, uerbum dei caro dicitur factū: dum æditur, formam ſerui in ueritate ſuſcepit: cum humana conditione patibulo affigitur, ſit egenus: & pauper reddiſſe paſſione carnali, cū eſſet maiestate diuina diues. Alioquin, ſi ut ipſe ais, poſt hæc in eum ut in unum prophetarū atq; ſanctorum diuinitas uenit: ergo & in illis in quibus habitare dignatus eſt, uerbum caro factum eſt: ergo per unum

quentꝫ illorum, exinaniuit semetipsum
 formam serui accipens. Ac per hoc ni-
 hil nouū nec præcipuum in Christo fa-
 ctum est, nihil singulare, nihil mirabile
 nec cōceptio ipsius habuit, nec natiui-
 tas, nec mors. Et tamen ut ad superiora
 redeamus: cum hæc ita sint omnia, sicut
 diximus: quomodo Iesus Christus, quē
 cum hominē tantummodo esse asseris,
 etiam antequam ex uirgine nasceretur,
 semper fuisse legitur, & à prophetis atqꝫ
 apostolis dei etiā ante secula prædicatꝫ
 dicēte Paulo: Vnus dominus Iesus, per
 quē omnia. Sed & alibi: Quoniam in
 Christo, inquit, creata sunt omnia in cœ-
 lis & in terra, uisibilia & inuisibilia. Sym-
 bolū quoqꝫ & humana pariter & diuina
 autoritate contextum, Credo, inquit, in
 deum patrem, & in deum Iesum Chri-
 stum, filium eius unigenitum, & primo-
 genitum totius creaturæ. Et post alia:
 Deum uerū ex deo uero: per quem &
 secula compaginata sunt, & omnia fa-
 cta. Et itē: Qui propter nos uenit, & na-
 tus est

tus est ex Maria uirgine, & crucifixus, & sepultus. Quomodo ergo cum ipsa cōfessione nostra ante uirginis partum atque conceptum dominicus homo omnino nō fuerit, Christus tamen, qui à te homo solitarius dicit, deus in scriptis sanctis sine exordio predicatur, & tanta hominis ac dei unitas legitur, ut & homo deo semper antè coæternus, & postea homini deus compassus esse uideatur. Cum utiq; nec ininitiabilis homo, nec passibilis deus credendus sit esse. Illud est utiq; quod iam superioribus scriptis testati sumus, quòd unitas homini, id est suo corpori deus, nullam fieri patiatur inter hominem ac deum humana opinione distantiam. Nec admitti omnino uoluit, ut alius à quoquam filius hominis, alius filius dei credetur. Sed ita omnibus scriptis sacris dominicum hominem connectit deo atq; incorporat, ut nec in tempore admodum hominem is à deo, nec in passione possit deum ab homine discernere. Si

enim ad tempus respicis, inuenies semper filium hominis cum filio dei. Si ad passionem, inuenies semper cum filio hominis dei filium: ita scilicet unitū & indiuiduum sibi Christum filium hominis, ac dei filium, ut quantum ad uocem diuinæ scripturæ pertinet, nec homo separari à deo tempore, nec ab homine deus omnino ualeat passione. Hinc em̄

IOAN. 3. illud est: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descēdit filius hominis, qui est in cœlo. Vbi cum filius dei loqueretur in terris, filium esse hominis testabatur in cœlis: & eundem filium hominis quem ascensurū dicebat in cœlum, descendisse quoq; antea testabatur è cœlo.

IOAN. 6. Vel illud: Si uideritis filium hominis ascendentē ubi erat prius: cū eum qui ex homine natus est nominet, in supernis tamen semper fuisse testatur. Sed & apostolus, si ad tempus respicitur, per Christum omnia prædicat: Vnus, enim inquit, dominus Iesus Christus, per quē omnia. Si autem ad passionem maiestatis,

tis, dominum crucifixum esse designat. 1. Cor. 2.
 Si enim, inquit, cognouissent, nunquā
 dominum maiestatis crucifixissent. Et
 ideo etiam symbolum unigenitū & pri-
 mogenitū dominum Iesum Christum
 deum uerum ex deo uero, homouision
 patri, & creatorem omnium dicens, na-
 tum ex uirgine, & crucifixum, postea &
 sepultum esse testatur. Ita incorporans
 scilicet dei & hominis filium, & uniens
 hominem ac deum, ut nec in tempore
 fieri ulla ualeat, nec in passione diuisio.
 Cum idem utiq; dominus Iesus Chris-
 tus, & per æternitatem temporis deus,
 & per tolerantiam passionis homo esse
 doceatur: ac scilicet nec homo ininitia-
 bilis, nec deus passibilis dici debeat. In
 uno tamen domino Iesu Christo & ho-
 mo antè perpetuus, & deus mortuus
 prædicatur. Vides ergo quod Christus
 omnia est, & nomen illius significatio
 utriusq; naturæ: quia & homo & deus
 natus: ita & in se cuncta complectitur,
 ut in eius nomine nihil deesse noscatur.

Non ergo ante partū uirginis eadem in
 præterito eternitas hominis quæ dei: sed
 quia in utero uirginis unitus est deus
 homini, factum est ut in Christo omni-
 no non possit alterum sine altero nomi-
 nari. Quicquid ergo de domino Iesu
 Christo dixeris, totum dicis: & in dei
 filio filium hominis, & in hominis fi-
 lio dei filium nuncupabis: tropo scilicet
 synecdoches, quo & à parte totum intel-
 ligitur, & à toto portio nominatur: Do-
 centibus id utiq; etiam scriptis sacris: in
 quibus dominus sepe hoc tropo utens,
 dum de alijs sic docet, sic etiã de seipso
 uoluit intelligi. Neq; enim in diuuis uo-
 luminibus aliter uel dies interdum, uel
 res, uel homines, uel tempora designan-
 tur. Sicut illud, quod quadringentis Isra-
 elem annis seruiturum Aegyptijs deus
 Gen. 15. prædicat, dicēs ad Abrabā: Sciens scito,
 quia peregrinum erit semen tuū in terra
 non sua: & seruituti eos subicijēt: & ad-
 fligēt eos annis quadringentis. Cum si
 omne tempus ex quo deus locutus est,
 consi-

consideretur, plus sint quàm quadrin-
 genti: si autem illud tantum quo seruie-
 runt, minus. Quod scilicet tempus nisi
 si hoc tropo intelligatur, mentitus forsi-
 tan, quod absit à Christianis sensibus,
 dei sermo uideatur. Sed dū utiq; à tem-
 pore diuinæ uocis & totū uitæ tempus
 annos plus quàm quadringentos, & ser-
 uitudinis minus multò quàm quadringen-
 tos habet: ita fit, ut uel à toto pars, uel
 à parte totum ualeat intelligi. Non dis-
 similis quoque etiam de diebus inter-
 dum ac noctibus significatio est: ubi
 cum in utroq; tempore unus dies intelli-
 gatur, in parte unius temporis tempus
 utrunq; monstratur. Hoc siquidem mo-
 do etiam illud quod de tempore domi-
 nicæ passionis obscurum uidetur, ape-
 ritur. Cum em̄ sub exemplo Ionæ pro-
 phetæ futurum filiū hominis dominus
 in corde terre tribus diebus & tribus no-
 ctibus esse prædixerit: & post sextā sab-
 bati, qua crucifixus est, non nisi una tan-
 tum apud inferos die, & duabus nocti-
 bus

bus fuerit: quomodo diuini sermonis
 ueritas inuenitur? Tropo scilicet synec-
 doches, id est ut ad diem qua crucifixus
 est, nox præterita; & ad noctem qua re-
 surrexit, dies futura referatur: ac sic addi-
 tis & nocte quæ præcessit diei suæ, &
 die qui subiectus est nocti suæ, nihil de-
 fuisse integro tempori noscitur, quod à
 sui parte impletur. Scatent his rationi-
 bus exemplis scripturæ sacræ: sed lon-
 gum est uniuersa memorare. Sic enim
 psal. 8. dicente psalmo: Quid est homo quod
 memor es eius? à parte totū intelligitur,
 dum uno homine nuncupato plenitu-
 do humani generis demonstratur. Sic
 etiam illud ubi Achab peccauit, peccas-
 se plebs dicitur: dum uniuersitate appel-
 lata, à toto portio designatur. Ioannes
 ioan. 1. quoque præcessor domini, Post me, in-
 quit, uenit uir, qui ante me factus est:
 quia prior me erat. Quomodo igit post
 se uenturū indicat, quē ante se fuisse de-
 signat? Si enim de homine hoc qui po-
 stea natus est intelligitur, quomodo an-
 te ipsum

te ipsum fuit: Si de uerbo, quomodo uir post me uenit: nisi quod in uno domino Iesu Christo & posteritas hominis, & uerbi antiquitas demonstratur. Ac sic fit, ut unus idemque dominus ante illum & post illum uenerit: quia & secundum carnem est Ioanne posterior, & secundum diuinitatem omnibus prior. Et ideo ille uirum tantummodo nominans, & hominem demonstrauit, & uerbum: quia cum dominus Iesus Christus filius dei, & homine consummatus fuerit & uerbo, unum de eo dicens omnia demonstrauit. Et quid plura: Dies me, ut reor, deficiat, si omnia quæ de hoc dici possunt, colligere aut enarrare tentauero.

Et satis hæc quæ nunc diximus, in hac negotij parte duntaxat,

& ad symboli sunt ex-

positionem, & ad

causæ officium, & ad

libri modum.

IOANNIS CASSIANI DE IN-
CARNATIONE DOMINI,
LIBER SEPTIMVS.

Qvod euenire his solet qui cum pelagus iam euaserint, aut prætentas portibus syrtes, aut uicina litoribus saxa formidant: mihi hoc admodum accidit, ut reseruatis ad ultimū quibusdam hæreticorum calumnijs, cum iam ad exacti laboris terminū uenerim, eū ipsū finem incipiā metuere, ad quem desiderauerā peruenire. Sed ut propheta ait: *Psal. 117.* Dominus mihi adiutor est, nō timebo quid faciat mihi homo; non timeamus prætentas hæreticorum insidiantium foueas, & obseptas spinis passim horrentibus uias: quæ cum asperent magis itinera quàm claudant, de emundatione nobis potius labor, quàm de possibilitate formido. Quia cum nobis agentibus rectum iter infirmiter se obijciant, & horreāt ambulāibus magis quàm ob-

sint:

sint: plus habet officium atq; opus no-
 strum in purgatione quod agat, quàm
 ex difficultate quod timeat. Igitur ad mon-
 struosum illud leuiferi serpētis caput mit-
 tentes manū, & pertractare omnia ad-
 modum illigata ingētibus spiris tortuo-
 si corporis membra cupientes; te, quem
 semper precati sumus, etiam atq; etiam
 domine Iesu precamur: ut des nobis
 uerbum in apertione oris ad destruē-
 das omnes munitionum cogitationes,
 & omnem altitudinem extollentem se
 aduersum scientiam dei: ut captiuemus
 omnem intellectum in obedientia tua:
 quia uere ille liber sit, qui cœperit tibi es-
 se captiuus. Adesto ergo tu officio tuo
 operi, tuis pro te supra mensurā uirū cō-
 nitentibus. Da hiantia noui serpētis o-
 ra, & tumentia letalibus uenenis colla-
 conterere: qui facis supra serpentes & *Luc. 11.*
 scorpiones illæsos credentium pedes *Psal. 90.*
 ingredi, ac super aspidem & basiliscum
 ambulare, & conculcare leonem & dra-
 conem. Tribuasq; per intrepidam inno-

centiæ constantis audaciam, ut delectetur infans ab ubere super foramine aspidis: & in cauernam reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittat. Da ergo & nobis in cauernas huius immanissimi ac scelestissimi reguli, innocuas manus mittere. Et si in foraminibus quibusdam iam, id est in sensu humanorū latebris aut cubile habuit, aut oua posuit, aut squamosi tractus semitam dereliquit: aufer ab uniuersis perniciosissimi anguis sordidum & ferale contagium. Extrahe illatas perfidię immunditias; & obsessas redolenti cœno animas uentis labro sacre purgationis emunda: ut speluncae latronum domus orationū sint.

Esa. 34. Et in quibus nunc, ut scriptū est, diuersorij ericij & onocentauri, & pilosi, & diuersorum prodigiorum monstra uersantur: in his sancti spiritus dona, id est fidei ac religionis decora respondeant. Ac sicut eiectis quondam idolorum cultibus, exterminatisq; simulachris, fecisti ex phanis dæmonū templa uirtutum; in se

inferens in cauernis serpentum & scor-
pionum, fulgentis luminis radios: & ex
ouilibus errorum ac turpitudinum, do-
mus ornamentorū ac pulchritudinum
reddidisti: Ita omnibus quorum oculos
caligo hæreticę peruersitatis obsedit, lu-
cem misericordiæ tuæ ac ueritatis infun-
de: ut incarnationis tuæ magnum ac sa-
lutiferum sacramentū tandem ac puro
lumine cōtuentes, ita te ex sacrosancto
illo immaculato uirginis utero æditum
mundo uerum hominē esse intelligant,
ut uerum tamen deum semper fuisse co-
gnoscant. Ac priusquam de his rebus
loqui incipio, quas necdum libris supe-
rioribus prælibauī, æquum arbitror ad-
nitar exoluere quæ iam ante promisi: ut
expleta penitus expositione, liberius de
intactis dicere ordiar, cum de pollicitis
satisfecero. Ait ergo ad destruendam
sacræ natiuitatis fidem sibilans in dei ec-
clesia nouus coluber: Nemo anteriore
se parit. Primum ergo te nō solum quid
dicas, sed etiam unde dicas nescire arbi-

tror, Si enim scires aut intelligeres unde diceres, nequaquam unigeniti dei natiuitatem mortalis opiniunculae ratione censeris: neque ei qui extra conceptum humanae originis natus est, humanis definitiunculis praedudicare tentares; aut terrenas impossibilitates diuinae omnipotentiae obijceres, si deo impossibile nihil esse cognouisses. Nemo ergo, inquit, anteriorem se parit, Dic mihi quaeso, de quibus te loqui cauis, de quorum animantium aestimas definire naturis? hominibus te an feris, auibus an pecudibus legem ponere putas? Ista enim sunt & alia huiusmodi, de quibus haec dici possunt. Nemo enim ex his anteriorem se gignere ualet: quia ea quae orta iam fuerint, redire in id rursus non queunt, ut noua creatione generentur. Et ideo nemo anteriorem se parere, quoniam nec anteriorem gignere potest. Unde uenit causa pariendi, nisi ex possibilitate generandi? Tu ergo id in natiuitate omnipotentis dei, quod in ortu terrenorum animarum

animalium considerandum putas: & ei naturam humanæ conditionis obijcis, qui est autor ipse nature: Vides ergo, ut supra dixi, nescire te unde aut de quo dicas: qui facturas factori comparas: & ad æstimandam dei omnipotentiam earum rerum exemplo uteris, quæ ipse utiq; non essent, nisi id ipsum ex deo essent quod sunt. Deus ergo ut uoluit, & quando uoluit, & ex qua uoluit aduenit. Nec tem-
 pus ei, nec persona, nec consuetudo hominum, nec exempla rerum præiudicarunt: quia obistere ei non potuit lex creaturarum, qui est creator ipse cunctorum. Et posse ei quod uoluit promptum fuit: quia potestas adfuit uoluntati. Vis scire aliquatenus quanta sit omnipotentia dei: Ego id etiam de creaturis suis facere posse credo, quod tu eum de seipso facere potuisse non credis. Omnia enim animalia quæ posteriora se pariunt, si modo id deus iubeat, anteriora multo se parere possunt. Nam & cibi ipsi, & pocula, si ea diuinitatis uoluntas sit, in conceptus quos-

dam & progenies uerti possunt. A quæ
deniq; ipsæ, quibus ab exordio rerū ma
nantibus, & quibus admodum omnia
animantia utuntur, corporari, si id deus
iubeat, in uisceribus, & gigni possunt.
Quis enim sacris operibus modum sta
tuet, aut diuinam prouidentiam circum
scribet: aut quis, ut scriptum est, dicit ei:
E[4.45]. quid fecisti? Si negas omnia deū posse,
nega anteriore nasci ex Maria deo na
scente potuisse. Si autē impossibile deo
nihil est, cur ei impossibilitatem in suo
ipso aduentu obijcis, cui impossibile ni
hil in omnibus esse cognoscis: Secunda
autē peruersitatis tuæ uel calumnia blas
phematrix, uel blasphema calumniatrix
est, quia ais: homousios parienti debet
esse natiuitas. Non dissimilis superiori:
uerbis enim quàm re & genere diuersa
est. Cum enim de natiuitate dei agatur,
idem dicis, potentiorē ex Maria non po
tuisse nasci, quod superius anteriore nō
potuisse generari. Et ideo uel id quod
supra dictū est, etiā hic responsum puta:
uel

uel id quod nunc dicendū est, etiā de il
 lo responderi existima. Ait ergo; homou
 sios pariēri debet esse natiuitas. Si ad ter
 renas creationes respicis, uel maxime
 ita euenit. Sin autē ad ortū dei, quid in
 natiuitate eius naturæ exempla conside
 ras? quia constitutiones cōstitutori sunt
 obnoxia, non cōstitutionibus constitu
 tor. Vis autem plenius scire, quàm non
 solum impia, sed etiam ineptæ sint hæ
 calumniæ tuæ, & non uidentis penitus
 dei omnipotentiam? Dic mihi quæso tu,
 qui non nisi ex paribus paria nasci pu
 tas: unde inexplicabilis illa quondā in
 eremo coturnicū innumerofitas ad pa
 Num. 11.
 stum Israëliticæ plebis repente nata sit?
 Non enim eas antè in aliquo loco geni
 tricibus suis æditas, sed subito aduentu
 Exo. 16.
 legimus illatas. Cibus denique ipse ille
 cœlestis, unde per quadraginta annos
 in Hebræorū castra defluxit? nunquid
 mannam manna generauit? Sed hæc de
 Matth. 14.
 uetustis rerū miraculis: quid de nouis?
 Paucis panibus ac pisciculis innumera
 15.

Ioan. 1.

ras populorum sequentium turbas in
 eremo non semel pauit. Satiētatis ratio
 in cibis non fuit: quia esurientes causa
 inuisibilis & arcana saturauit, qua causa
 ac etiam miraculo natum in Galilea ui-
 num de aquis legimus. Dic mihi, quo-
 modo disparem à sui qualitate substan-
 tiam dispar natura generauit: præsertim
 cum id quod dominicæ natiuitati maxi-
 me conuenit, nobilioris admodum rei
 ortus ex inferiore processerit. Dic mihi
 quomodo ex illa aque simplicitate egre-
 gius uini & admirabilis sapor natus sit:
 quomodo aliud sit haustum, aliud infu-
 sum? Nunquid cisterna illa uel puteus
 hanc naturā habuit: cum plus multò su-
 perfuerit quàm satis etiā fuerit esuriti-
 ni. Qua ratione hoc totū est, ut cū satie-
 tatē edentes caperent, augmentis ineffa-
 bilibus cibus ipse dehisceret, ut aquas
 ex se sumptas in optima uina mutaret?
 Aut nunquid uasorū id qualitas, aut mi-
 nistrorū egit industria? nihil utiq; horū.
 Et quomodo facti ratio cogitatione cor-
 dis

dis non comprehenditur: cum facti ta-
 men ueritas conscientiae firmitate serue-
 tur: Cæco super oculos in euangelio lu- 10. 47. 9.
 tum positum est, & oculi abluto na-
 ti sunt. Nunquid aut aqua hanc naturā
 habuit, ut oculos pareret: aut lutum, ut
 lucem crearet: nihil utiq; horum, præ-
 sertim cum aqua cæco nihil cōferat, lu-
 tum autem uidentibus etiā obesse pos-
 sit. Et quomodo res nocendi uim in se
 habens, officium remedij ac salutis ex-
 hibuit: & quæ obesse sanis solet, quasi
 ministra tunc sanitatis fuit: Dicis itaque
 dei hanc tribuisse uirtutem, dei præstitit
 se medicinam: & omnia hæc quæ dixi-
 mus, omnipotentiam penitus effecisse
 diuinam: qui potēs sit utiq; ex solitis no-
 ua condere, & ex contrarijs salubria cō-
 stituere: et ea quæ in impossibilitatibus
 atq; inefficientijs sitæ sint, in rerum pos-
 sibilitates effectusq; mutare. Idem ergo
 de ortu ipsius domini, quod de rebus
 omnibus cōfiteri. Crede deum natum
 ut uoluit, quē non negas potuisse quod

uoluit: nisi forte uirtutem quæ ei ad ælia omnia adfuit, ad seipsum æstimas defuisse: & ipsi ad natiuitatem suam omnipotentia sua defuit, quæ ab eo procedens uniuersa penetrauit. Tu mihi in natiuitate domini obijcis: nemo anteriorem se parit: & in partu quo omnipotens deus natus est, dicis: hominibus parienti debet esse natiuitas: quasi uero cū quolibet hominum humanis legibus agas, cui impossibilitatē suam obijcias, quæ terrena infirmitate cōcludas. Communem omnium dicis conditionem esse nascēdi, eandem legem esse generandi: non potuisse penitus in uniuersitate generis humani uni tantum homini contingere, quod ueruerit deus omnibus prouenire. Non intelligis de quo dicas, non uides de quo loquaris: quia uetus utiq; omnium conditio, & cunctarum lex naturarum est, per quem est & quicquid homo potest: quia ipse utriusq; rei penitus modum statuit, & usq; quō accederet facultas, & quod ulterius non

us nō progredetur infirmitas. Quam
 insanē ergo tu ei impossibilitatē huma-
 nam obijcis, cui possibilitas ipsa debet.
 Si personam domini terrenis infirmita-
 tibus aestimes, & omnipotentiam dei hu-
 manis rationibus metiaris; nihil utique
 quod secundum corporeas ipsius passi-
 ones deo cōgruum uideatur inuenies.
 Si enim uerisimile uideri potest, ut Ma-
 ria anteriorem se deum parere non qui-
 uerit; quomodo uerisimile erit quod cru-
 cifixus ab hominibus deus fuerit? & ta-
 men idem qui crucifixus est deus ipse
 prædixit: Si adfiget homo deum suum,
 quia uos adfigitis me? Si ideo natus ex
 uirgine dominus non putabitur, quia
 anterior parienti fuerit qui nascebatur:
 quomodo deus sanguinē habuisse cre-
 ditur? & tamen ad presbyteros Ephe-
 siorum dicitur: Regite ecclesiam dei,
 quam acquisiuit sanguine suo. Postre-
 mo quomodo autor uitæ priuatus ui-
 ta existimabitur? Et tamen Petrus: Auto-
 rem, inquit, uitæ interfecistis. Nemo in

Malach. 3.

Act. 10.

Act. 3.

terris situs, in cœlis esse potest: & quo-
 modo dominus ipse dicit: Filius homi-
 nis qui est in cœlo? Si deniq; ideo natū
 ex uirgine deū non putas, quia homou-
 sios parienti debet esse natiuitas: quo-
 modo res dissimiles ex dissimilibus cre-
 diturus es substituisse naturis? Ergo apud
 te nec coturnices subito uentus intu-
 lit, nec manna décidit, nec uinū ex aqua
 prodijt, nec multa milia hominum exi-
 guo cibo pasta sunt, nec post lutum cœ-
 co lumen apparuit. Quod si hæc omnia
 incredibilia utiq; & contra rationem ui-
 dentur, nisi à deo facta credantur: cur
 in natiuitate eius denegas quod in ope-
 ribus confiteris? Aut nunquid præstare
 ortui suo aduentuiq; non potuit, quod
 humanis remedijs atq; utilitatibus non
 negauit? Longum est de hac re & propè
 fabulosum amplius dicere. Sed tamen
 ad confutandam ineptiam atq; insani-
 am tuam, qua ais quòd homou-
 sios parienti natiuitas esse debeat: id est quòd
 dissimilia sibi quælibet pârere non pos-
 sint:

sint: etiam terrenarum rerum exempla
 proferā, quo ex dissimilibus nasci mul-
 ta conuincam. Non quòd in tali re com-
 paratio ulla aut fieri possit, aut esse debe-
 at: sed ut non dubites in sacro ortu exis-
 tere id potuisse, quod etiam in terrenis
 his & caducis uideas prouenire: Apes
 sicut minima admodum, ita prudentissi-
 ma ac solertissima animalia, ex diuersissi-
 mis ædi legibus atq; exire naturis. Cum
 enim sint miri ingenij animantia, & nō
 solum sensu, sed etiam prudentia abun-
 dēt, excerptis quibusdam herbarum flo-
 ribus procreant. Quod maius exemplū
 adhibendum, aut assumendū putas: ex
 atomis animalia nascunt. Qui opifex il-
 lic, qui fabricator est, q̄ formator corpo-
 rū, qui inspirator animarū: Sonum de-
 nicq; ipsum quo inter se quasi loquuntur,
 quis dedit: Concinnitatem pedum, artē
 orium, elegantiamq; pinnarū quis fin-
 xit, atq; cōposuit: Ingenium, iram, pro-
 uisionem, motum, placiditatē, concor-
 diam, dissensionem, bella, pacem, ordi-

nationem, dispositionem, officia, principatus, omnia denique quæ sunt illis quasi cum humano genere communia, cuius doctrina, aut cuius munere, quo imbuente, aut quo instituyente sumpserunt? Nunquid hoc à paterno semine indeptæ sunt? aut in genituali utero, atque in materna carne didicerunt? Nec uterum utique norunt, nec semen sciunt: depasti tantummodo flores in aluearia congeruntur: ex quibus inestimabili opificio apes exeunt. Nihil illic genetricum viscera prolibus conferunt: neque apes ex apibus æduntur: operariæ sunt tantum, non procreatrices: ex herbarum flosculis animantia prodeunt: quid simile herbis & animantibus? quis fabricator igitur rerum istarum sit credo intelligis. Nunc & ambige an potuerit natiuitati suæ dominus id tribuere, quod uides eum etiam facturis minimis præstitisse. Superfluum forte sit post hæc talia addi aliquid: sed tamen etiam non necessaria ad exemplum addantur ad cumulum. Locustis repente sub

te subtexi aëra, impleri terras uidemus. Prode earum semina, prode ortus, prode generatrices. Inde enim, ut uides, exeunt unde nascuntur. Præscribe his rebus omnibus, quod homousios pariēti esse natiuitas sua debeat. Et tamen inuenieris in præscriptionibus his ridiculis, quam nunc es in neganda domini natiuitate furiosus. Et quid post hæc: Nunquid progredi nos debere ultra uel tu ipse existimas? Adhuc addimus tamen aliquid: ex ouis uolucrū, quas in Aegypto ibes uocant, basiliscos serpentes gigni indubitabile est. Quid cognatū & consentaneum aui atque serpentis? Cur homousios pariēti natiuitas sua nō est? Et tamen hæc omnia nec gignentes agunt, nec nascentes sciunt: sed fiunt latentibus causis inexplicabili quadā atq; multiplici gignentis lege naturæ. Et tu eius natiuitati terrenarum opinionum præscriptiunculas obijcis, qui ne earū quidem natiuitatum rationem reddere potes, quæ nutu ipsius ac præceptione

nascuntur: cuius arbitrium totum agit:
 cuius imperium totum efficit: cui nihil
 contraire, nihil obsistere potuit: & ad to-
 tum quod possibilitate agendum erat,
 uelle sufficit. Sed tempus tandem est ut
 reliquas etiam occultiores atq; insidiosio-
 res blasphemias tuas, quia quod malu-
 issemus, iam ignorare non possumus,
 saltem ne ignorantes capiant, detega-
 mus. Posuisti in quodam pestifero tra-
 ctatu tuo dicens: Quoniam diuinæ na-
 turæ imago est homo: hanc autem pro-
 iecit diabolus in corruptionem: doluit
 sicut pro imagine sua deus, sicut pro sta-
 tua sua imperator, & corruptam repa-
 rat imaginem, & sine semine formauit
 de uirgine naturā: secundum illum qui
 sine semine nascitur Adam, & per homi-
 nem humanam naturam suscitatur: quo-
 niam per hominē mors, ideo & per ho-
 minem resurrectio mortuorum. Venesi-
 corum quorundam, ut aiunt, consuetu-
 do est: ut in poculis quæ conficiunt, ue-
 nenis mella permisceant: ut dulcibus no-
 citura

citura celentur: & dum quis mellis dul-
 cedine capitur, ueneni peste perimatur.
 Ita ergo & tu dicens: diuinæ naturæ ima-
 go est homo: hanc autem proiecit dia-
 bolus in corruptionem: doluit sicut pro
 imagine sua deus, sicut pro statua sua
 imperator: ora quodammodo poculi
 pestilentis dulcedine quadam, & quasi
 melle circumlinis: ut haurientes inge-
 stum poculū homines, dum illecebrosa
 degustant, pernitiōsa non sentiant. Dei
 nomen obijcis, ut religionis nomine
 mentiaris: sancta permittis, ut peruersa
 persuadeas, & confitendo deum id effi-
 cias, ut eum ipsum neges quem confite-
 ris. Quis enim non uidit quò eas, quid
 moliaris? Dicis quippe: doluit sicut pro
 imagine sua deus, sicut pro statua sua
 imperator, & corruptam reparat imagi-
 nem, & sine semine formauit de uirgine
 naturam: secundum illum qui sine semi-
 ne nascit̃ Adam, & per hominē huma-
 nam naturā suscitāt: quoniam enim per
 hominē mors, ideo & per hominem re-

Q

surrectio mortuorum. Hoc ergo tanto studio, hoc tanto actu prælocutionibus blandis fallax insidiator egisti: ut deum in præcedentibus nominās, ad hominē in consequentibus peruenires: & eum ipsum solitarij hominis cōtumelia post afficeres, cui subdolæ humilitatis officio honorem dei antè detulisses. Dicis ergo quòd imaginem dei, quam diabolus proiecerit in corruptionem, pietas diuina repararit. Corruptam, enim in quis, reparat imaginem. Iam hoc quàm subdole quod ais, corruptā reparat imaginem: scilicet ut persuadeas nihil plus fuisse in eo in quo imago reparat, quàm in ea ipsa imagine fuerit cui reparatio præstabatur. Ac per hoc idem tantummodo uis esse dominum quod Adam: nihil plus imaginis reparatorem, quàm ipsam imaginem corruentem. Denique quid agas, quid moliaris, sequentibus probas, dicens: Sine semine formauit naturā secundum illum qui sine semine nascitur Adam: & per hominē humanam

manam naturam suscitatur. Similem in omnibus & parem Adæ dominū Iesum fuisse asseris: illum utiq; sine semine, & hunc sine semine; illum hominē solum, hunc hominem solitariū. Ac per hoc uides te diligenter cauisse ac prospexisse, ne dominus Iesus Christus aut maior in aliquo Adamo, aut fortē melior putaretur: cum ita eos sibi mensuris paribus comparaueris, ut derogaturum te quodammodo Adæ aliquid crederes, si ei deum quippiam prætulisses. Quoniam enim inquis, per hominē mors, ideo & per hominē resurrectio mortuorum. Etiam apostolico testimonio peruersitatem tuā ac scelus probare niteris, & contagione impietatis tuæ uas electionis infamas: uidelicet ut quia à te autor salutis tuæ non intelligitur, idcirco etiam apostolus deum negasse uideatur. Et tamen si apostolicis testimonijs uti placebat, cur uno eius cōtentus cuncta siluisti? & hoc non subdidisti statim: Paulus apostolus nō ab hominibus ne-

Gal. 1.

que per hominem, sed per Iesum Christum, Aut illud: Sapientiam loquimur inter perfectos. Et post alia: Quam nemo, inquit, principum seculi huius cognouit. Si enim cognouissent, nunquam dominum maiestatis crucifixissent. Vel illud: Quoniam in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, Et: Unus dominus Iesus Christus, per quem omnia. An in parte apostolum probans, in parte reprobans, in eo tantum eum recipis, in quo pro dispensatione hominem Christum nominat: in eo repudias, in quo deum: Paulus enim hominem Iesum non negat: sed deum tamen eundem hominem confitetur: & ita humano generi per hominem resurrectionem uenisse predicat, ut in homine tamen ipso deum resurrexisse confirmet. Vide enim an eum qui resurrexerit, deum predicet: qui eum qui crucifixus est, deum maiestatis esse testatur. Sed tamen ne dominum Iesum quasi unum de plebe credes, dedisti ei aliquid dignitatis, tribuens

ens ei honorem ut sancto homini, non diuinitatē ut uero homini ac uero deo. Quid enim dicis? Formauit deus dominicā incarnationem; theotoci formam honoremus cum deo, sicut unam formā deitatis, sicut diuinæ uoluntatis inseparabilem statuam, sicut imaginem latentis dei. Superius imaginē dei Adam esse dixisti, hic Christum imaginem dicis: illum statuam, & hunc statuā. Sed gratiæ uidelicet tibi pro honore dei agenda sunt, quòd theotoci formam honorandā cum deo esse concedis: in quo non tam honor est quā iniuria. Neque enim in hoc ipso tribuis domino Iesu Christo honorem diuinitatis: sed negas subtili quidem impietatis arte. Honorandū cum deo dicis, ne deum esse fatearis: & hoc ipso quo uideris eum fallaciter coniunxisse, dissiungas. Nam cū utique eum non ut deum colendum, sed quasi cum deo honorandū esse blasphemēs: ideo ei tribuis diuinæ uicinitatis coniunctionē, ut deitatis auferas ueritatē. Impiissimē

me & callidissime hostis dei, peragere uis scelus negantis, quasi sub nomine confitentis. Honoremus, inquis, sicut diuinæ uoluntatis inseparabilē statuā, sicut imaginem latentis dei. Profecit uidelicet apud nos per beneficia sua honor creatoris, ac redemptoris nostri domini Iesu Christi, Si ideo ab eo de æterno interitu redempti sumus, ut redemptorem nostrum statuā diceremus: digno uidelicet obsequio, digno cultu respondere benignitati ac pietati illius nitimur, si maiestatem quam ille propter nos humiliare non reuuit, nos etiam auferre conemur. Sed excusas uidelicet illatam domino contumeliam subditi honoris officio, dicens: tanquam imaginē latentis dei. In hoc quòd imaginem dicis, humanæ eum comparas conditioni. In hoc quod latentis dei, certissimæ derogas dignitati. Deus enim, inquit *Psal. 49.* David, manifeste ueniet, deus noster & non silebit. Et uenit utiq; & non siluit, qui priusquam ipse quippiam post ortum

tum suum diceret, aduentum suum & terrenis pariter, & diuinis testibus declarauit: dum stella indicat, dum magi adorant, dum angeli adnuntiāt. Quid queris amplius? adhuc uox illius silebat in terris, & honor illius iam clamabat in cœlo. Latuisse ergo in cœlo, ac latere tu deū dicis? at non hoc prophetae, non patriarchae, non denique lex uniuersa praedixit: Non dicebant enim latitaturum, qui uenturū omnibus praedicabāt. Erras infelix cœcitas, causas blasphemadi quaerens, & non inueniens. Tu eum latuisse etiam post aduentum suum dicis: ego eum nec prius quidē latuisse approbo quam ueniret. Nunquid enim patriarcham illum eximium, cui uocabulum uisio dei praesentis imposuit, quae ex supplantatoris nomine in Israël nomen ascendit: nunquid sacramentum nascituri ex uirgine dei latuit? qui cum mysterium futurae incarnationis ex concertatione luctantis secum hominis agnouisset: Vidi, inquit, deum facie ad facie,

Gen. 32.

& salua facta est anima mea. Quid que
so uiderat ut uidisse se deum crederet?
nunquid inter fulgura se ei & tonitrua
deus protulit? aut referato intrinsecus
cœlo coruscans se ei facies diuinitatis o-
stendit? Nihil utiq; eorum, sed ediuerso
magis uidit hominem, & agnouit deũ.
O uerè dignus indepto nomine, & qui
interioribus magis quàm exterioribus
oculis uocabuli à deo dati meruit digni-
tatem. Luctantem secum humanã spe-
ciem uidebat, & uidere se deum prote-
stabatur. Sciebat utiq; quòd illa homi-
nis species, dei ueritas erat: quia in qua
tũc erat specie deus uisus, in ea erat spe-
ciei ipsius postea ueritate uenturus.
Quanquam quid miremur, si tantus pa-
triarcha indubitanter credidit, quod ei
ipse per se deus tam euidenter osten-
dri, dicente ipso: Quia uidi deum facie
ad faciem, & salua facta est anima mea.
Quid ei tantum deus præsentis diuini-
tatis ostenderat, ut demonstratam sibi
faciem dei diceret? Homo enim ei ut uide-
batur

debat̄ tantūmodo apparuerat, quem
 in concertatione superauerat. Sed hoc
 utiq̄ue per præcurrentia rerum indicia
 deus agebat: ut nemo esset qui deum
 natum ex homine non crederet, cum in
 humana specie deū iam patriarcha antē
 uidisset. Sed quid ego in uno exemplo
 tandiu commoror, quasi multa desint?
 Nunquid enim latere homines iam tū
 poterat in carne uenturus deus: cum de
 eo quasi ad omne humanum genus pa-
 lām propheta diceret: Ecce deus uester. *Esa. 40.*
 Et alibi: Ecce deus noster. Et illud: De- *Esa. 25.*
 us fortis, pater futuri seculi, princeps pa- *Esa. 9.*
 cis: & regni eius non erit finis. Sed et cū
 iam uenisset, nunquid latebat eos quòd
 uenerat, qui uenisse eum palām confite-
 bantur: nunquid ignorabat dei aduentum
 Petrus, dicēs: Tu es Christus filius *Matth. 16*
 dei uiui? Nunquid Maria quid loque-
 retur, aut quem crederet nesciebat? *Ioan. 11.* Vi-
 que, inquit, domine, ego credidi quia
 tu es Christus filius dei uiui, qui in hūc
 mundum uenisti. Omnes denique qui

ab eo uel morborum remedia, uel mem-
brorum restitutiones, uel mortuorum
uitam petebant, ab hominis id infirmi-
tate, an à dei omnipotentia postulabāt.
Diabolus deniq; ipse, cum eum omni il-
lecebrarum ambitu, omni nequitia suæ
arte tentaret, quid aut nesciens suspi-
cabat, aut tentas scire cupiebat; aut quid
tantopere eum mouerat, quòd deum
humana in humilitate quærebat. Nun-
quid documentis prioribus id didice-
rat? Aut quem uero in humano corpo-
re deum uenisse cognouerat? Non uti-
que; sed magnis signorum indicatijs, ma-
gnis rerum experimentis, & ueritatis
ipsius uocibus ad suspicionem & inqui-
sitionem rei huius compellabatur; ut po-
te & qui semel iam à Ioanne audierat:
Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccatū
mundi. Et iterū ab eodem; Ego à te de-
beo baptizari, & tu uenis ad me; De-
scendēs quoq; de cœlo, & stans supra ca-
put domini columba, euidentē se ac ma-
nifestandę claritati dei indicem dederat.

Vox

Ioan. 1.

Matth. 3.

Vox quoque eum non per ænigmata, nec per figuras à deo missa permouerat, dicens: Tu es filius meus dilectus, in te complaceui. Et ideo licet hominem extrinsecus in Iesu uideret, filium dei inuestigabat dicens: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Nunquid diabolo contemplatio hominis suspicionem diuinitatis eripuit: ut per hoc quod hominem uidebat, crederet deum esse non posse? Non utique: sed quid ait? Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Non ambigebat utique esse posse quod an esset perscrutabatur: de ueritate ei erat sollicitudo, non de impossibilitate securitas. At qui sciebat utique dominum Iesum Christum ex Maria natum esse, sciebat pannis obuolutum, in præsepio positum, pauperem eius inter humana exordia paruertatem fuisse, & egenam etiam legitimis incunabulorum ministerijs infantiam: non dubitabat quoque eum ueram carnem habere, uerè hominem natum esse. Et cur ei hoc ad securitatem parum

uifum est? cur eum quem uere hominem esse nouerat, deū posse esse credebat? Disce ergo infelix furor, disce insaniam, & crudelis impietas: disce tandem uel à diabolo minoris esse perfidiæ. Ille dixit, si filius dei es: tu dicis, filius dei nō es. Quod ille interrogauit, tu negas. Nemo adhuc inuentus est præter te, qui diabolicam impietatē fuerit supergressus: quod ille in domino confessus est esse posse, tu non credis esse potuisse. Sed cessauit postea forsitan ac conqueuit, & cassatis tentationibus suis deposuit suspicionem: quia non inueniebat effectum. Mansit quinimmo in eo semper, & usq; ad ipsam domini crucem suspitio in eum per formidines proprias cumulata peruenit: quid plura? ne tūc quidem opinari de eo filiū dei desint, postq; tantum in eum persecutoribus suis licere cognouit. Sed callidus utique hostis, inter ipsas quoque corporeas passiones signa diuinitatis aspiciens, etiam si esse eum malebat hominē, suspicari tamen
compele

compellabatur deū: quia licet hoc malet credere quod uolebat, cogebatur tamen ad id certis rerum indicijs quod timebat. Nec mirum: quamuis enim eū & consputum, & flagellatum, & contumelijs affectum, & in cruce actum uideret: cernebat tamen inter ipsas iniuriarū dignitates diuinas exabūdare uirtutes: dum uelum templi scinditur, dum sol refugit, dum dies obscuratur, dum passionis uirtutem omnia sentiunt. Cuncta etiam quæ deum nesciunt, opus diuinitatis agnoscunt. Et ideo uidens hoc diabolus ac tremens, omnimodo peruenire ad dei agnitionem, etiā in ipsa hominis consummatione tentauit, dicēs per eos qui crucifixerāt: Si filius dei est, descendat nunc de cruce, & credimus ei. Sensit utique dominum deum nostrum passione corporis redemptionē humanæ salutis operari, simulq; ea & se destrui ac subiugari, & nos redimi atq; saluari. Et ideo hostis generis humani omnimodo & omni dolo cassari ea uo-

Mar. 15.

luit, quæ agi pro omnium redemptione cognouit. Si filius, inquit, dei est, descendat nunc de cruce, & credimus ei: scilicet ut motus uerborum contumelia, domini desereret sacramentum, dum ulcisceretur iniuriam. Vides ergo dominum etiam in cruce positum filium dei appellari: uides eos id quod nominant suspicari. Disce itaque, ut superius dixi, uel à persecutoribus ipsis, uel à diabolo filium dei credere. Quis unquam æquauit dæmoniacam infidelitatē? quis supergressus est? Ille eum filium dei esse suspicatus est, etiam cum mortem pertulit: tu negas etiā cum resurrexit. Ille eum deum suspicatus est, cui se occultuit: tu negas, cui probauit. Vteris ergo aduersus deum scripturis sacris, & suos in ipsum testes agere conaris. Sed quomodo? uerè ut non solum dei, sed etiam testimoniorum ipsorum præuaricator sis. Nec mirum utiq; si quia id quod uis nō potes, id facis solum quod potes: quia uertere in deum testimonia sacra non uales, quod

quod uales ipsa peruertis. Dicit enim: Ergo & Paulus mentitur de Christo dicens: Sine matre, sine genealogia. Interrogo te, de quo hoc uelis dixisse Paulū? de filio & uerbo dei, an de Christo, quē tu à filio dei separas, & hominem tantum esse blasphemās? Si de Christo utique quem hominem solitarium dicitis: quomodo nasci homo sine matre & sine genealogia maternę originis potuit? Sin autē de dei uerbo ac dei filio: quid facimus quòd apostolus, ut tu sacrę lege æstimas, testis tuus eodem loco atque eodem testimonio eum quē tu sine matre asseris, etiam sine patre esse testatur, dicens: sine patre, sine matre, sine genealogia? Ergo superest ut apostoli testimonio utens, quia filium dei sine matre asseris, etiam sine patre esse blasphemās. Vides ergo peruersitatis ac nequitia tuę studio in quod te impietatis præruptum ieceris: ut quod nemo adhuc à seculis nisi insanus fortasse dixit, dum filium dei matrem nō habuisse dicitis, etiā

patrē ipsius deneges. Et hoc tamen ne-
scio impietate maiorī an ineptiā: quia
quid stultius, quid ineptius, quā filij
nomen ponere, & patris nomen uelle re-
ticere? Sed dicis: non reticeo, non nego.
Et quis ergo te furor compulit testimo-
nium illud ponere? ubi dum matrē eum
non habuisse dicis, etiam patrem eius
negasse uidearis. Nam cum in eodē te-
stimonio, sicut sine matre, ita etiam sine
patre esse dicatur: necesse est ut sine ma-
tre ibi intelligi potest eodem modo quo
sine matre esse ibi intelligitur, etiam si-
ne patre esse credatur. Sed hoc præru-
pta illa ad negandum deum insania nō
intellexit: quę cum id truncatum pone-
ret, quod integrum scriptum est, non ui-
dit reserata sacra uoluminis serie redar-
gui impudens atq; apertum posse men-
daciū. O stulta blasphemia & amen-
tia: quę dum ipsa non uidet quid sequi
debeat, etiam illud non sapuit quid legi
possit: quasi uero quia aufererat sibi in-
telligentiam, auferre posset omnibus le-
ctio

ctionem: aut ideo perdituri omnes ad legendum oculos capitis sui essent, quia ipse iam mentis oculos perdidisset. Audi ergo hæretice quod furatus es: audi plena & integra, quæ debilia ac truncata posuisti. Apostolus duplicem dei natiuitatem insinuare in omnibus cupiens: ut & in deitate natū dominum & in carne monstraret, ait, sine patre, sine matre: alterum enim proprium est diuinitatis natiuitati, alterum carnis. Quia sicut in deitate est sine matre generatus, ita in corpore est sine patre: ac sic cum nec sine patre, nec sine matre sit, & sine patre tamen & sine matre credendus est. Quia si dum ex patre nascitur respicis, sine matre esse: si dum ex matre, sine patre. Ac sic in singulis natiuitatibus alterum habens, alterum in utroque non habuit: quia nec diuinitatis natiuitas matre eguit, & ad natiuitatem corporis sibi ipse suffecit sine patre. Ergo inquit apostolus: sine matre, sine genealogia. Quomodo sine genealogia dominum fuisse dicit: cum

euangeliū Matthei euangelistæ à genealogia cœperit saluatoris, dicens: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham, Ergo & iuxta euangelistam habet genealogiam, & iuxta apostolum non habet: quia iuxta euangelium ex matre habet, iuxta apostolum ex patre nō habet. Et ideo bene apostolus dicens, sine patre, sine matre, sine genealogia: ubi eum sine matre genitum esse posuit, ibi etiā sine genealogia esse memorauit. Ac per hoc in utraq; domini natiuitate, & euangelica sibi & apostolica simul scripta conueniunt. Quia & iuxta euangelistam habet genealogiam, sine patre in carne natus: & iuxta apostolum nō habet, sine matre dominus in deitate generatus: Esaia dicente: *Esa. 53.* Generationem autem eius quis enarrabit? Cur ergo hæretice non hoc modo quæ legeras, integra & incorrupta posuisti? Vides itaq; apostolum hac ratione qua natum dominum sine patre posuit, hac etiā sine matre posuisse: ut & qua ratione

tione intelligereſe eſſe ſine patre, hac no-
 ſceretur eſſe ſine matre. Et ſicut non poſ-
 ſit utique ſine patre credi, ita ſine matre
 quoq; non poſſit intelligi. Cur ergo hæ-
 retice non hoc modo quæ in apoſtolo
 legeras, incolumia & inuiolata poſuiſti:
 ſed partem ingeris, partem ſubtrahis: &
 ut adſtruere falſitatem per ſcelus poſſis,
 ueritatis uerba furaris. Video à quo do-
 ctus es. Illius enim habere credendus
 eſt inſtitutionem, cuius ſequeris exem-
 plum. Sic enim diabolus in euangelio
 tentās deum: Si filius, inquit, dei es: mit-
 te te deorſum. Scriptum eſt enim: quia
 angelis ſuis mandauit de te, ut cuſtodi-
 ant te in omnibus uijs tuis. Et cum hoc
 dixiſſet, cohærentia & ſubiecta ſubtra-
 xit: id eſt: Super aſpidem & baſiliſcum
 ambulabis, & conculcabis leonem &
 draconem. Callidè utique ſuperiora po-
 ſuit, inferiora ſubtraxit. Illud enim po-
 ſuit ut circumſcriberet: hoc reticuit ne ſe
 ipſe damnaret. Sciebat enim ſe aſpidem
 & baſiliſcum, ſe leonem & draconem

Luc. 4.

Pſal. 90.

prophetica uoce signari. Ita ergo & tu partem obijciens, partem subtrahens, illud scilicet ponis ut circūuenias; hoc subtrahis, ne si totum utiq; posueris, circumscriptionem tuam ipse cōdemnes. Sed tempus tandē est ad ulteriora transire; nimis enim diu in singulis commorantes, dum affectu copiosæ responsionis ducimur, modum libri etiam longioris excedimus. Ais ergo in alia disputatione, immo in alia blasphemia tua, & spiritum de diuina natura separās: Qui humanitatem eius creauit. Ait enim:

Matth. 1. Quia quod ex Maria natum est, de spiritu sancto est. Qui & iustitia repleuit quod creatum est. Ait enim: Apparuit in carne, iustificatus est in spiritu. Item qui eum fecit & demonijs metuendum.

Matth. 11. Ego, enim ait, in spiritu dei eijcio demonia. Qui & carnem eius fecit templum.

Ioan. 10. Vidi enim spiritum eius descendentem quasi columbam, & manentem super eum. Item qui ei donauit eleuationem

Act. 1. in cœlum. Ait enim: Dans mandatum apostolis

apostolis quos elegit, per spiritum sanctum eleuatus est. Hunc denique qui tantam gloriam Christo donauit. Omnis * ergo in his blasphemia tua hec est: ut nihil Christus per se habuerit: sed nec ipse ut tu ais, solitarius homo aliquid a uerbo, id est a filio dei ceperit, sed totum in eo donum spiritus fuerit. Si ergo omne id quod tu ad spiritum refers, esse ipsius demonstrabimus: quid reliquum est, nisi ut quem tu ideo hominem uis intelligi, quia, ut ais, totum habuerit alienum: nos ideo probemus deum, quia habuerit totum suum. Et quidem hoc non disputatis onibus tantum aut argumentis, sed uoce ipsius diuinitatis probauimus: quia nulla de deo rectius quam diuina testatur. Et quia nulla se melius quam ipsa maiestas dei nouit, nullis de deo dignius creditur quam his in quibus deus ipse est testis suus. Primum ergo quod ais, quia humanitatem eius spiritus sanctus creauit: possemus id nos simpliciter intelligere, si agnosceremus te id non infi-

Prouer. 9.

deliter protulisse. Neque enim nos conce-
 ptam ex spiritu sancto domini carnem
 negamus: sed ita tamen conceptum cor-
 pus cooperante spiritu dicimus, ut crea-
 tum tamen sibi a filio dei hominem su-
 um esse dicamus: dicente ipso in scriptis
 sacris spiritu sancto, atque testante: Sapi-
 entia edificauit sibi domum. Vides ergo
 quod id quod conceptum est a spiri-
 tu sancto, edificatum a filio dei atque per-
 fectum est: non quia aliud opus filij dei,
 aliud spiritus sancti sit: sed quia per uni-
 tatem diuinitatis ac maiestatis, & opera-
 tio spiritus edificatio filij dei sit, & aedifi-
 catio filij dei cooperatio spiritus sancti.
 Et ideo non solum spiritus sanctus in
 uirginem superuenisse, sed etiam uirtus
 altissimi obumbrasse uirginem legitur:
 ut quia sapientia ipsa plenitudo diui-
 nitatis est, sapientiae sibi domum aedifi-
 canti omnem diuinitatis plenitudinem
 nemo ambigeret affuisse. Sed infelix
 blasphemandi amentia, dum separare
 Christum a filio dei nititur, non uidet se
 ipsam a se diuinitatis penitus separare
 naturam.

natura. Nisi forte credit quòd ideo ædifi-
 ficata ei à sp̄ iritu sancto domus sit, quia
 idoneus ac potens ædificare sibi do-
 mum ipse non fuerit. Sed hoc quàm in-
 sanum est, tam ridiculum: ut qui nutu
 omnem cœlestium ac terrestrium uni-
 uersitatem creasse creditur, ædificare si-
 bi corpus non potuisse credatur? Præser-
 tim cū uirtus sancti spiritus, uirtus eius
 sit: & ita unita sibi atq; inseparabilis diui-
 nitas sit trinitatis atq; maiestas, ut nihil
 omnino in una deitatis persona possit
 intelligi, quod à plenitudine diuinitatis
 ualeat separari. Ergo hoc posito & intel-
 lecto, quòd iuxta fidem scripturæ sacræ
 spiritu sancto superueniente, & uirtute
 altissimi obumbrante, sapientia sibi do-
 mum ædificauerit: reliquæ calumnia-
 rum blasphemiarum nihil sunt. Neq; enim
 dubium est, quòd ipse per se uniuersa
 fecerit, in cuius nomine ac fide etiã cre-
 dentium fides nulla non potuit. Neque
 enim ille auxilio alterius eguisse creden-
 dus est, cum ne illi quidẽ eguerint, qui

in uirtute ipsius crediderunt. Atque ideo
& illud quod ais, quia à spiritu iustifica-
tus sit, & quòd metuendum eum demo-
nibus spiritus fecerit, & quòd caro eius
à spiritu facta sit templum: & quòd à spi-
ritu eleuatus sit in cœlum: sacrilega & fu-
riosa sunt omnia: non quia in his omni-
bus quæ ipse fecit, unitas & coopera-
tio spiritus defuisse credenda sit: utpote
cum nunquã deitas à se desit, & in ope-
ribus saluatoris semper uirtus fuerit tri-
nitatis: sed quia tu domino Iesu Christo
quasi inopî & imbecillo opitulum uis
spiritum sanctum, qui ea illi utique tribu-
erit quæ præstare sibi ipsi non quauerit.
Disce itaque ex sacris testimonijs deum
credere, & falsitatem ueritati non admi-
scere: quia res non recipit, & ratio per-
horrescit, ut diuinis testimonijs dæmo-
niaci spiritus intelligentia misceat. Iam
primum enim hoc quod ais, quia iusti-
tia repleuerit quod creatum est: & hoc
apostolico uis testimonio comprobare,
quòd dicat: Apparuit in carne, iustifica-
tus

tus est in spiritu: utrunq; in sano sensu & furioso spiritu loqueris. Quia & hoc quod à spiritu uis eum repletū esse iustitia, ideo ponis, ut ostendas eius uacuitatem, cui præstitam esse asseras iustitiæ adimpletionem. Et hoc quod super hac re apostolico testimonio uteris, diuini testimonij ordinem rationemq; furaris. Non enim ita ab apostolo positum est ut tu id truncatum uitiatumq; posuisti. Quid enim apostolus ait? Et manifestè magnum est pietatis sacramentū, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu. Vides ergo quod mysteriū pietatis, uel sacramentum iustificatum apostolus prædicauit. Non enim tam immemor ipse dictorum suorum ac doctrinæ suæ erat, ut eum iustitiæ eguisse diceret, quem ipse semper iustitiā prædicarat, dicens: Qui factus est nobis iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Alibi quoq;: Sed abluti, inquit, estis, sed iustificati estis, sed sanctificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi. Quàm

1. Tim. 3.

1. Cor. 1.

1. Cor. 6.

longe ergo ab eo est ut adimpletione iustitiæ indiguerit, qui iustitia uniuersa cōpleuit: & ut maiestas eius iustitiam non habuerit, cuius etiā nomen cuncta iustificat. Vides ergo uel quā inep̄ta blasphemia tua, uel quā insana sit, quòd auferre domino nostro niteris, quod ita ab eo in omnes credentes largè semper effunditur, ut nunquam in ipsa tamen iugè largitate minuatur. Dicis quoque quòd sp̄ritus eum fecerit dæmonibus metuendum. Ad quod quidē resp̄endum ac refutandum, etiā si ipsa dicti execrabilitas satisfecit, tamen adhibebimus exempla. Dic mihi quæso tu, qui hoc quod eum dæmones timuerunt, non suum dicis, sed alienum: nec potestatis uis fuisse, sed muneris: quomodo etiā nomen eius potestatem habuit, quā ipse, ut tu ais, indigens fuit: quomodo in nomine eius dæmones eiecti, debiles curati, mortuū suscitati sunt? Petrus enim apostolus claudo illi qui sedebat ad speciosam portā templi: In nomine, inquit

Aff. 3.

inquit, Iesu Christi surge, & ambula. Et iterum in ciuitate Ioppe ad eum qui ab annis octo paralyticus iacebat in lecto Aeneas: Sanat te, inqt, dominus Iesus Christus, surge & sterne tibi. Paulus quoq: Præcipio, inquit, tibi, per spiritū pythonem, in nomine Iesu Christi exire ab ea: & exijt ab ea dæmonium. Sed quàm longe hæc imbecillitas à domino nostro fuerit, hinc intellige: quòd ego ne illos quidem imbecillos fuisse dico, quos ille per nomen suum potentes fecerit. Siquidem nulli unquam apostolorum post domini resurrectionem uel dæmonem, uel ullam infirmitatem obstitisse agnouimus. Quomodo ergo metuendū eum spiritus reddidit, qui alios fecit esse metuendos: aut in seipso infirmus fuit, cuius fides etiam per alios super uniuersa regnauit: Postremo qui potestatem à deo acceperunt, nunquã potestatem ipsam ad eum quo acceperant retulerūt: quia nec potestas ipsa uim ullam unquam habere potuit, nisi per no-

Act. 9.

Act. 16.

men ipsius qui dedit. Ideoq; & apostoli, & omnes ministri dei nihil in suo unquam, sed in Christi nomine atq; inuocatione fecerunt: quia potestas ipsa inde accipiebat uirtutē, unde habebat exordium: & dari per ministros nequaquam poterat, nisi ab autore uenisset. Tu ergo qui idem uis dominum fuisse quod unum ex seruis suis: quia sicut apostoli nihil utiq; habuerant, nisi à domino suo accepissent: ita tu nihil uis dominum ipsum habuisse, nisi quod à spiritu accepit: Ac per hoc & ipsum quod habuit, non ut dominū uis habuisse, sed ut seruum accepisse. Dic mihi ergo, quomodo ille potestate ipsa ut sua, non ut accepta utebatur? quid enim de eo legitur? Surge, inquit paralytico, tolle grabatum tuum, & uade in domum tuam.

Matth. 9. Et iterum supplicanti pro filio patri: Vade, inquit, filius tuus uiuit. Et illud ubi unicus matris ad sepulchrum deferebatur: Adulescens, inquit, tibi dico, surge. Nunquid ergo, ut mos erat eorum qui pote

potestatem à deo accipiebant, potestatem quoque ille dari sibi ad efficiendum inuocatione diuini nominis postulabat? Cur non sicut apostoli, in nomine ipsius, ita ipse quoque in nomine spiritus operabatur? Denique quid de ipso euangelium protestatur? Erat, inquit, docēs *Matth. 7.* eos sicut potestatem habens, non sicut scribæ & pharisæi. Aut superbum & arrogansem forsitan uis fuisse: qui potestatem quã à deo, ut ais, accepisset, suæ potentia deputaret? Sed quid facimus? quòd potestas nunquã est obsecuta famulis, nisi per nomen autoris: nec habere efficientiã potuit, si aliquid sibi ex ea faciens deputauit. Sed quid tandiu euidentibus quidẽ, sed tamen minoribus argumentis contra furentem blasphemiam agimus? Audiamus ipsum ad discipulos loquentem deum: Infirmos *Matth. 10.* curate, mortuos suscite, leprosos munde, daemones eijcite. Et iterum: In nomine, inquit, meo daemonia eijcietis. *Mar. 16.* Nunquid ad potestatem extendendam

alterius nomine eguit, q̄ ipsum nomen
 suum potestatem esse fecit? Sed quid ad-
 Luc. 10. huc additur? Ecce, inquit, dedi uobis po-
 testatem calcandi super serpentes & scor-
 piones, & super omnem uirtutem inimi-
 ci. Ipse certe mitē, ut uerē erat, & humili-
 Matth. 5. lem corde se esse dicit, Et quomodo pro
 summa utique potestate in nomine suo
 operari alios precipit, si ipse in nomine
 operabat̄ alieno? Aut alijs dabat quasi
 suū, quod ipse, ut tu ais, non habuerat,
 nisi accepisset alienū? Dic mihi autē qui
 sanctorū potestatem à deo accipientes,
 sic operati sunt? Aut nunquid non insa-
 nus Petrus creditus fuerat, aut furiosus
 Ioannes, aut amens Paulus, si quibus-
 cunq; aut agris dixisset, in nomine no-
 stro surgite; aut claudis, in nomine no-
 stro ambulate; aut mortuis, in nomine
 nostro uiuite; aut illud ad aliquos, da-
 mus uobis potestatem calcandi super ser-
 pentes & scorpiones, & super omnē po-
 testatem inimici? Intellige ergo ex hoc
 ipso insaniā tuā; quia sicut hęc uerba in-
 sana

fana sunt, si sint humanæ præsumptionis: ita tu insanissimus, qui diuinæ hæc non intelligis potestatis. Ex duobus enim alterum cōfitearis necesse est: aut posse hominem diuinam potestatem & habere & dare: aut certè si nullus omnino hominū id potest, deum fuisse qui potuit. Nemo enim diuinam uirtutem potest tribuere in munificentia, nisi qui habuerit in natura. Sequitur autem in blasphemia tua, quòd caro eius templum à spiritu facta sit, ideo quia Ioannes dixerit: Vidi enim spiritum descendentē de cœlo, & manentem super eum. Quia furiosam assertionem tuam etiam diuinis testimonis confirmare conaris: quam ob causam uideamus an hoc quod tu ais, testimonium sacrum dixerit. Vidienim, inquit, spiritum descendentem sicut columbam, & manentem super eum. Discerne hic si potes, quis potior, quis maior sit, quis honoratior: is qui descendebat, an is ad quem descendebatur: is qui deferebat honorem, an is cui defereba-

IOANN. I.

tur honor? Vbi hic in testimonio sonat, quòd carnem eius templum spiritus fecerit? aut in quo honorem dei minuit, si ad demonstrandū humano generi deum deus ipse descendit? Cum utiq; non minor intelligi debeat cuius indicata sit dignitas, quàm is qui index fuerit dignitatis. Sed absit ullam credere aut fieri in diuinitate distantiam: quia eadem una deitas, & æqualis potestas opinionem penitus impiæ inæqualitatis excludit. Et ideo in hoc negotio, cum & patris persona & filij & spiritus sancti sit, & cum filius dei sit ad quem descenditur, spiritus qui descendit, pater qui testimonium dicit: nullus plus habuit honoris, nullus quicquam accepit iniuriæ: sed æqualiter ad plenitudinem deitatis totū redundat: quia quæuis in trinitate persona honorem in se totius continet trinitatis. Et ideo dici hinc amplius non necesse est, nisi ad manifestandam tantū impietatis tuæ causam atq; originem. Quia spinæ utiq; ac tribuli ex radicibus emergentes, qualis

qualitate sui stirpem suam produunt, ex
 eo ipso quod sunt, indicāt unde nascan-
 tur. Ita ergo & tu Pelagianæ hæreseos
 spinosam sabuli fidē ostendis in germi-
 ne, quod pater tuus habuisse traditur in
 radice. Leporius ille enim, ut Leporius
 discipulus suus dixit, dominum nostrū
 asserbat Christum factum esse per ba-
 ptismū: tu in baptismo templum dicis
 factum esse per spiritum. Non quidem
 ad plenum eadem uerba sunt, sed ad
 plenum una peruersitas. Addis autem
 etiam hoc prædictis impietatibus tuis,
 quòd eleuationem domino in cœlum
 spiritus condonarit: ostendens scilicet sa-
 crilego sensu tuo, quòd tam imbecillū
 ac tam egenum dominum Iesum Chri-
 stum fuisse credis, quòd nisi eum spiri-
 tus eleuasset in cœlum, adhuc hodie for-
 sitan futurū æstimares in terrā. Ad pro-
 bationem autem dicti etiam testimoniū
 sacrum adhibēs: ait, inquis, enim: Dans
 mandata apostolis quos elegit, per spi-
 ritum sanctum eleuatus est.

S

pellem? quid te existimem? qui corrup-
 pendo diuinas literas, id agis ne testi-
 monia sacra habeant uim testimonio-
 rum. Nouum audaciæ genus, quod id
 efficere argumentis nequitia suæ nititur,
 ut falsitatē ueritas confirmare uideatur.
 Nō enim ita in apostolicis actibus
 dictum est, ut tu ais. Quid enim scriptu-
 ra dicit? Quæ coepit Iesus facere & do-
 cere usq; in diem qua præcipiens aposto-
 lis, per spiritum sanctum quos elegit, as-
 sumptus est. Quod utique hyperbaton
 est, & ita intelligendū: quæ coepit Iesus
 facere & docere usq; in diem qua assum-
 ptus est, præcipiens apostolis quos ele-
 git per spiritum sanctum: ut responderi
 tibi forsitan amplius quàm testimonio
 ipso in hac parte non debeat: quia suffi-
 cere utiq; ad plenum ueritati debeat in-
 tegritas testimonij, si falsitati poterat sa-
 tis esse correptio. Sed tamen tu qui pu-
 tas dominum nostrum Iesum Christū
 non potuisse cœlum ascendere, nisi ele-
 uatus esset à spiritu; dic mihi quomodo
 ipse

ipse ait: Nemo ascendit in cœlum, nisi
 qui de cœlo descendit filius hominis, 1042.3.
 qui est in cœlo? Agnosce ergo quàm ri-
 diculè & stultè putas non potuisse eum
 cœlum ascendere, qui cum descendisset
 in terris, nunquã abfuisse dicatur è cœ-
 lo; & an possibile ei fuerit linquenti in fe-
 ros cœlum ascendere, cui promptum fu-
 erit etiã in terris sito, semper in cœlesti-
 bus permanere. Quid autẽ illud quod
 ipse ait: ascendo ad patrem meum? nun 1047.20.
 quid in ascensione hac intercessuram
 opem indiguit alterius: qui in hoc ipso
 quo ascensurum se esse dixit, uirtutem
 proprię potestatis ostendit: Dauid quo- psal. 46.
 que de ipsa domini ascensione: Ascen-
 dit, inquit, deus in iúbilo, dominus in
 uoce tubæ. Euidenter maiestatem ascen-
 dentis per potestatem ascensionis expli-
 cuit. Sed uideamus tamen qua tandem
 præcedentes blasphemias tuas adiectio-
 ne concludas. Qui tantam, inquis, glo-
 riam Christo donauit. Gloriam nomi-
 nas, ut contumeliam facias. Nam in eo

quod donatum dominum gloria affectis, dum accepisse dicis, indignissime blasphemias. Hoc enim ait impius sensus suus, ut largitas munerantis indigentiam accipiētis ostendat. O infelicem impietatem tuam, & ubi illud est quod de ascendente in cœlum domino Iesu Christo ipsa olim diuinitas prænuntiavit? Attollite, inquit, portas uestras, & introibit rex gloriae. Cum t̄p̄ ipse sibi, ut solet sermo diuinus, quasi sub inquirentis nomine respondisset, quis est iste rex gloriae? statim subdidit: dominus fortis & potens, dominus potēs in praelio: sub praelij utique gesti nomine, uictoriam domini triumphantis ostendens. Deinde cum ad complendam rei expositionem, textum supradicti sermonis iterasset, hac maiestatem domini cœlum introeuntis conclusionem monstrauit, dicens: Dominus uirtutum, ipse est rex gloriae. Scilicet ne susceptio corporis honorem summę imminueret diuinitatis, eundem hinc dominum uirtutum, & regem cœlestis gloriae esse

esse docuit, quem superius uictorē inferni praelij prædicauit. Nunc & donatam domino gloriā esse dicito: cum & prophetia eum regem gloriæ esse dixerit, & ipse de se ita testificatus sit: Cum uenerit *Matth. 25* filius hominis in gloria sua. Repugna si potes, & contradicito: ut cum ille se habere testetur gloriam suam, tu accepisse eum dicas alienam. Quamuis nos ita dicamus eum gloriam habere propriam, ut non negemus tamen hanc ipsam gloriæ proprietatem ei cum spiritu ac patre esse communem. Quia quicquid deus possidet, deitatis est: & regnum gloriæ ita est filio dei proprium, quòd non est tamen à totius deitatis proprietate diuisum. Sed tempus tandem est sinē libro, immo uniuerso operi imponere, si paucorum tamen sanctorum uirorum atq; illustrium sacerdotum dicta subdidero: ut id quod autoritate testimoniorum sacrorum iam adprobauimus, etiam fide præsentis temporis roboremus. *Hilarius* *us uir uirtutum omnium atq; ornamento*

rum, & sicut uita, ita eloquētia insignis: qui & magister ecclesiarum & sacerdos, nō per sua tantum merita, sed etiam per profectus creuit aliorū: & inter procelas persecutionū, ita immobilis perstitit, ut per inuictæ fidei fortitudinem etiam confessoris ceperit dignitatem: in libro fidei primo, deum uerum ex deo uero dominum Iesum Christum, & ante secula natum, & postea hominem genitum esse testatur. Item in secundo libro: Unus unigenitus deus in corpusculi humani formam sanctæ uirginis utero insertus adcreuit: qui omnia continet, & intra quem cuncta sunt, humani partus lege profertur. Item in eodem libro: Angelus testis est, deus nobiscum est, ille qui nascit. Item in libro decimo: Nati quoque in hominem ex partu uirginis dei sacramentū docuimus. Item in eodem: Nanque cum in hominem natus deus sit, non idcirco natus est, ne deus non maneret. Item eiusdē in proœmio expositionis euangelij secundum Mattheum:

thæum: Erat namq; primùm necessariū nobis, ut unigenitus deus nostri causa homo natus cognosceretur. Item in cōsequentibus: Ad id quod deus erat, homo id quod tum nō erat gigneret. Item in eodem: Tertium deinceps illud congruum fuit, ut quia deus homo genitus in mundo, & cætera. Hæc quidem pauca sunt de satis multis. Sed tamen uides etiam ex his quæ diximus, quod palàm & euidenter natū ex Maria deum prædicat. Et ubi illud tuum: Non potuit creatura pārere creatorem: quod natum est ex carne, caro est: Longum est de singulis personis cōuenientia dicere. Enumeratio magis quàm executio dictorum agenda est: quia sibi ad executionem sui ipsa sufficiunt. Ambrosius eximius dei sacerdos: qui à manu domini non recedens, in dei semper digito quasi gemma rutilauit: in libro qui est ad uirgines, ita memorat: Frater meus candidus & rubicundus. Candidus, quia patris splendor est: rubeus, quia partus est uirginis.

Ambrosius

Memento tamen antiquiora in eo diuinitatis insignia, quam corporis sacramenta. Non enim coepit ex uirgine, sed qui erat, uenit in uirginem. Item ipse in natali domini: Videte miraculum matris dominicæ: uirgo concepit, uirgo peperit: uirgo cum parturit, uirgo grauida, uirgo post partum. Sicut in Ezechiele dicitur: Et porta erat clausa, & non est aperta: quia dominus transiuit per eam. Gloriosa uirginitas, & præclara foecunditas. Dominus mundi nascitur, & nullus est gemitus patientis: uacuatur uterus, & uerus infans excipit, nec tamen uirginitas uiolatur. Fas erat, ut deo nascente meritum cresceret castitatis: nec per eius egressum uiolarentur integra, qui uenerat sanare corrupta. Itē in expositione euangelij secundum Lucā: Quod ea potissimum lecta est ut deū pareret, quæ erat desponsata uiro, natum certe ex uirgine deum prædicat, Mariam matrem dei nominat. Et ubi illa est prodigiosa atq; execrabilis uox tua, qua ais:
 quo

quomodo mater potest esse alieni à natura sua: si autē mater ab ipsis uocatur, humanitas est quod natū est, non deus. Ecce eximius magister fidei, & hominē dicit eam esse quæ genuit, & deum esse qui natus est: & tamen hoc nō infidelitatis causam, sed fidei esse miraculū. Hieronymus catholicorum magister, cuius scripta per uniuersum mundū quasi diuinæ lampades rutilāt, in libro ad Eustochium: Dei, inquit, filius pro nostra salute hominis factus est filius: decem mensibus in utero ut nascatur expectat: & ille cuius pugillo mundus includit, præsepis continetur angustijs. Item ipsius in cōmentario Esaie: Dominus enim uirtutum, qui est rex gloriæ, ipse descēdit in uterum uirginalem, & ingressus est & egressus orientalem portā, quæ semper clausa est. De quo Gabriel dicit ad uirginē: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Propterea quod nascetur in te sanctum, uocabitur filius dei. Et in prouerbij: Sapiētia ædi-

Hieronymus.

Matth. 1.

Prouer. 9.

ficauit sibi domū. Compara hoc, si placet, doctrinæ tuæ, immo blasphemix, quæ ais: Deus enim mensium creator est, & non mensium partus. Ecce enim Hieronymus uir sicut maxime scientiæ, ita probatissimæ puræq; doctrinæ, ijsdē propè uerbis, quibus tu dei filium mensium partum negas, ille partum mensium esse testatur. Decē enim, inquit, mensibus in utero ut nascatur expectat. Sed parua tibi forsitan uiri huius uideat autoritas: idem omnes atq; ijsdem uerbis putato dicere: quia quicumq; dei filium partum esse uirginis non negat, partum esse mensium confitetur. Rufinus quoque Christianæ philosophiæ uir, haud contemnenda ecclesiasticorum dictorum portio, ita in expositione symboli de domini natiuitate testatur: Filius enim, inquit, dei nascitur ex uirgine, non principaliter soli carni sociatus, sed anima inter carnem deumq; mediante generatus. Nunquid obscure deū ex homine natum testificatus est? Augustinus
Hippo

Hipponæ Regiensis oppidi magnus sacerdos: Ut autē homines, inquit, nascerentur ex deo, primū ex ipsis natus est deus, Christus enim deus, & Christus natus ex hominibus, non quæsiuit nisi matrem in terra: quia iam patrem habebat in cœlo. Natus est ex deo, per quem efficiamur: & natus ex foemina, per quem reficeremur. Item illic: Et uerbum caro factū est, & habitauit in nobis. Quid ergo miraris, quia homines ex deo nascuntur? Attende ipsum deū natum ex hominibus. Item eiusdem in epistola ad Volusianum: Sed & ipse Moyses & ceteri prophetae ueracissime dominū Christum prophetauerunt, & ei gloriam magnam dederūt. Hunc non tanquam parem sibi, nec in eadem miraculorum potentia superiorem, sed planē dominum deum omnium, & hominem propter homines factum uenturū pronuntiauerunt. Qui propterea & ipse talia facere uoluit, ne esset absurdum quæ per illos fecerat, si ipse non faceret. Sed

Augustinus.

tamen & aliquid propriū facere debuit, nasci de uirgine, à mortuis resurgere, in cœlum ascendere. Hoc deo qui parum putat, quid plus expectet ignoro. Sed fortè quia hi quos numerauimus uiri in diuersis mundi partibus fuerunt, minus probabiles tibi autoritate uideantur. Rīdiculum id quidem: quia loco fides nō imminuitur: & quid sit quis, non ubi sit considerandum: præsertim cum religio omnes uniat: & hi qui in fide una sunt, in corpore quoque uno esse noscantur. Sed tamen aliquos nō despicias, etiam de orientalibus proferimus. *Gregorius* splendidissimum scientiæ ac doctrinæ iubar: qui cum olim uita functus sit, etiā nunc tamen autoritate ac fide uiuit: & cum olim iā corpore absit ab ecclesijs, tamen uoce ac magisterio non recedit. Cum ergo, inquit, processisset ex uirgine deus, in ea quam assumpserat humana natura, unum è duobus sibi inuicem cōtrarijs existens, carne ac spīritu: aliud in deum assumitur, aliud deitatis gratia præstat

præstat. O noua & inaudita permixtio.
 O mira & in exquisita cōpago. Qui erat
 fit, & creator creatur: & qui immensus
 est, capitur mediante anima deo & car-
 ne: & ille qui omnes diuites facit, pau-
 per efficitur. Item rursus de Epiphania:
 Sed quid fit? quid de nobis agit uel pro
 nobis? noua quædam & inaudita effici-
 tur permutatio naturarum: & deus ho-
 mo fit. Item illic: Et dei filius cœpit esse
 etiam hominis: dei filius non cōuersus
 ex eo quod erat, inconvertibilis nanq̃
 est, sed assumens quod non erat, miseri-
 cors enim est, ut capi possit qui capi nō
 poterat. Vides quàm præclare atq̃ ma-
 gnifice ita maiestatem deitatis prædicat,
 ut dignationem incarnationis insinuet.
 Sciens utiq̃ admirabilis fidei doctor, ex
 his omnibus quæ nobis in mundum ue-
 niens deus tribuit, beneficiorum esse cu-
 mulum, non honoris imminutionem:
 quia quicquid homini deus præstitit, au-
 geri eius in nobis debet affectum, non
 minuere dignitatem. Athanasius quoq̃

Athana-
 sius.

Alexandrinæ urbis sacerdos, eximium
 cōstantiæ & uirtutis exemplum: quem
 hæreticæ persecutionis procella non cō
 triuuit, sed probauit: quicq; similem semper
 splendenti speculo uitam habens,
 prius penè indeptus est martyris meritū
 quàm confessoris caperet dignitatem.
 Videamus quid de domino Iesu Chri
 sto, uel de domini matre senserit. Hæc
 ergo intentio est & character sanctæ scri
 pturæ, quod sæpe diximus, duplicē esse
 in eodem saluatore significationē: quod
 & semper deus fuit, & est filius, uerbum
 & lumen, & sapientia patris, & quod po
 stea propter nos carnem sumpsit ex Ma
 ria uirgine theotoco, & homo factus est.
 Item post alia: Multi ergo sancti fuerūt
 & mundi à peccato: Hieremias & ab ute
 ro sanctificatus est: & Ioannes cū esset
 in utero, exultauit in gaudio uoce Ma
 riæ theotoci. Deum utiq; dei filium, qui
 ut uerbis ipsius fidem uniuersorum lo
 quar, uerbum est, & lumen, & sapien
 tia patris, propter nos carnem sumpsisse
 dicit:

dicit: & ideo theotocon uirginem Ma-
 riam, quia sit mater, appellat. *Chryso-
 stomus.* Ioannes Constantinopolitanorum antistitū de-
 cus: cuius sanctitas absq; ulla gentilitiæ
 persecutionis procella, ad martyrij me-
 rita peruenit, quid de filij dei incarnati-
 one senserit ac prædicaret ausculta. Et il-
 lum, inquit, quē si nuda deitate uenisset,
 non cœlū, non terra, non maria, nō ulla
 creatura sustinere potuisset, illæsa uirgi-
 nis uiscera portauerunt. Huius ergo fi-
 dem atque doctrinam, etiam si aliorum
 ignorabas, sequi ac teneri debueras:
 cuius utiq; amore ac desiderio te anti-
 stitem sibi plebs religiosa delegit. Quia
 cū de Antiochena ecclesia te sibi sume-
 ret sacerdotē, ex quo illum ante prælege-
 rat, recepturā se in te credidit quicquid
 in illo habere desisset. Nōne quæso hi
 omnes quasi prophetico olim spiritu ad
 confundendas blasphemias tuas cun-
 cta dixerunt: Tu enim dominum salua-
 toremq; nostrum Christum esse clami-
 gas, non deum: illi autem Christum do-

minum uerum deum. Tu Mariam christocon, non theotocon esse blasphemias; illi ita christocon non negant, ut theotocon esse cognoscant. Non res tantum blasphemias tuis sunt oppositæ, sed & uerba rerum: ut apertè intelligamus, olim aduersus blasphemias tuas munimen à deo inexpugnabile preparatum: quod uenturam quandoque uim hæreticæ impugnationis parato iam muro franger ueritatis. Et tu ô impijssime atque impudentissime, præclaræ urbis contaminator, catholicæ ac sanctæ plebis grauis & exitiosa contagio, stare in ecclesia dei ac loqui audes; & blasphemias ac furiosas uocibus tuis, sacerdotes semper illæsa fidei & catholicæ confessionis infamas, magistrorū priorum uitio, plebem Constantinopolitanæ urbis errare? Tu ergo emendator priorum antistitum, tu condemnator ueterum sacerdotum, tu Gregorio excellentior, tu Nestario probatior, tu Ioanne præstantior, omnibusque orientalium urbium sacerdotibus qui

qui etsi non eiusdem nominis, cuius hi
 quos nominavi, eius tamen fidei fue-
 runt. Quod quidem, quantum ad hanc
 causam pertinet, sufficit: quia cum fide
 agatur, omnes in eo idē sunt quod opti-
 mi, in quo consortes sunt optimorum.
 Vnde ego quoque ipse humilis atque ob-
 scurus nomine, sicut merito, licet mihi
 inter eximios Constantinopolitanae ur-
 bis aristites locum magistrī usurpare
 non possim: studium tamen discipulī
 affectumque praesumo. Adoptatus enim
 à beatissimae memoriae Ioanne episcopo
 in ministeriū sacrum, atque oblatu deo,
 & si corpore absum, affectu illic sum: &
 illi dilectissimo mihi ac venerandissimo
 dei populo & si nunc praesentia nō ad-
 misceor, tamen mente coniungor. Et
 hinc est quod condolens ei atque compa-
 tiens, in uocem nunc tristitiae commu-
 nis ac doloris erupi: & quod unum po-
 tui, per opusculorum nostrorū flebilem
 querimoniam, quasi pro membrorum

atque artuum meorum infirmitate clamaui.
 1. Cor. 12. Etenim si iuxta apostolum, dolente quidem minore corporis parte, condolet maior atque compatitur; quanto magis dolente maiore minor compati oportet. Inhumanissimum quippe est, ut in uno atque eodem corpore maiorum infirmitatem minora non sentiant: cum minorum maiora patiantur. Unde obsecro ac deprecor omnes uos, qui intra Constantinopolitanae urbis ambitum siti, & per affectum patriae ciues mei, & per unitatem fidei fratres mei estis, ut separetis uos ab illo, ut scriptum est, lupo rapaci, qui deuorat dei populum, sicut cibum panis. Ne tetigeritis, neque gustaueritis quicquam illius: quia sunt omnia in interitum. Exite de medio eius, ac separamini, & immundum ne tetigeritis. Mementote magistrorum ueterum sacerdotumque uestrorum: Gregorij nobilis per orbem, Nestarii sanctimonia insignis, Ioannis fide ac puritate mirabilis, Ioannis inquam Ioannis illius, qui uere ad similitudinem

nem Ioannis euangelistæ, & discipulus Iesu, & apostolus, quasi super pectus domini semper affectumque discubuit. Illius inquam mementote: illum sequimini: illius puritatem, illius fidem, illius doctrinam ac sanctimoniam cogitate. Illius mementote semper doctoris uestri ac nutritoris, in cuius quasi gremio quodammodo amplexuque creuistis. Qui communis mihi ac uobis magister fuit: cuius discipuli atque institutio sumus. Illius scripta legite: illius in formationem tenete: illius fidem ac meritum amplexamini. Quod etsi assequi grande est ac difficile, sequi tamen pulchrum atque sublime. Quoniam in summa rerum, non adeptio tantum, sed etiam imitatio ipsa laudanda est. Quia nunquam ferè aliquis eius rei potiorne ad plenum caret, ad quam scandere ac peruenire contenderit. Ille ergo uobis in sensu semper, & quasi in conspectu sit: ille in animo atque in cogitatione uersetur. Ille denique ipse uobis etiam

hæc quæ à me sunt scripta commendet: quia hæc quæ ego scripsi, ille me docuit: ac per hoc non tam meam hæc quam illius esse credite: Quia riuus ex fonte constat: & quicquid putatur esse discipuli, totum ad honorem referri cõuenit magistri. Te autẽ præter omnia ac super omnia deus pater domini nostri Iesu Christi, æquẽ uoce ac mente supplici obsecro: ut hæc quæ ex largitate tui muneris scripsimus, tu dono tui amoris insinues. Et quia, ut ipse nos dominus deus noster unigenitus tuus docuit, ita dilexisti hunc mundum, ut pro salute mundi unigenitum tuum mitteres: dones hoc plebi tuæ, quam redemisti, ut in incarnatione unigeniti filij tui, & tuum donum, & affectum illius sapiat: & hoc quod pro nobis unigenitus tuus dominus deus noster & natus, & passus est, & resurrexit: ita omnes & intelligant & ament, ut dignatio suæ maiestatis profectus sit nostri amoris:
nec

nec in animis uniuersorum humilitas il-
lius imminutionem habeat honoris, sed
augmentum semper pariat charitatis: ac
beneficia sacrae misericordiae ita omnes
pie ac sapienter intelligamus, ut tanto
plus debere nouerimus nos deo no-
stro, quanto humilior propter
nos factus est à se deus.

IO. CASSIANI DE INCARNA-
TIONE CHRISTI LIBRI SE-
PTIMI ET VLTIMI
FINIS.

BEATI CYRILLI SER
MO, DE EO QVOD VERBVM
dei factum sit homo.

Profundum quidē & ma-
gnū, uereq; admiratione
dignū est hoc religionis sa-
cramentū, atq; adeò ange-
lis beatis desiderantissimū. Dicebat em̄
aliquando seruatoris discipulus de his
quæ à sanctis prophetis dicta super Iesu
omnium nostrū seruatore: quæ nunc
reuelata sunt nobis per eos, qui euāgeli-
zant nobis in spiritu sancto è cœlis mis-
so. In quæ desiderant angeli prospicere.
¶. Pet. 1. Sanè omnes prospexerūt, qui intellexe-
runt magnum hoc religionis sacra-
mentum: quoniam natus est secundum car-
nem Christus: gratiarum actiones pro
nobis offerentes, dicebāt: Gloria in ex-
celsis, & in terra pax, in hominibus bo-
na uoluntas, Quomodo enim lætitia im-
plendi

plendi non erant, mundi saluatorem & redemptorem uidentes natum è sancta uirgine, qui etiam uno peccatore penitentiam agente, festum agunt: sicut dicit saluator. Tripudiet igitur propter nos sanctorum spirituū multitudo. Et quod hic argumentum? Unigenitus homo factus est, natus est secundum carnem, innotuit dominicæ erga nos benignitatis latitudo, & incomparabilis misericordiae magnitudo. Nam beatus propheta Esaias inquit: Absorpsit mors ualida. Et iterum: Abstulit deus omnem lachrymam ab omni facie. Abstulit autem quodammodo omnis faciei lachrymam. Vel quo pacto ueterem illam maledictionē ut inefficacem declarauit, & aduersantissimum mortis destruxit imperium, docebit iterum sapientissimus Paulus: Nam quia paruuli participes fuerunt sanguinis & carnis, & ipse similiter particeps fuit eorum: ut per mortem eum qui mortis potestatem habet, aboleat, hoc est diabolum, & liberet eos

Luc. 15.

Esa. 27.

Ibidem.

Heb. 2.

qui metu mortis per omnem uitam ser-
uituti obnoxij erant. Quid igitur est
hoc, similiter particeps fuit eorum: Vel
illud nimirū quod factus est sicut nos,
ex sancta & dei genitrice Maria in san-
guine & carne, Nam cum uerbum dei
sit deus natura, & uerus, consubstantia-
lis & coeternus patri, & suæ sublimita-
tis excellentia honorificentissimus, &
in forma & similitudine eius qui genu-
it: non est rapinam arbitratus quod es-
set æqualis deo, sed semetipsum exina-
niuit forma serui assumpta è sancta Ma-
ria, in similitudine hominum factus, &
figura inuentus ut homo, humiliauit se-
metipsum, factus obediens usq; ad mor-
tem, mortem autem crucis. Itaque spon-
te usque adeo se humiliauit, qui de sua
plenitudine dat omnibus. Demisit au-
tem sese propter nos, à nullo coactus,
sed ultroneus propter nos serui formā
accepit, qui secundum naturam suam
liber. Inter eos qui nobis similes, qui su-
per omnem creaturam est, Inter eos qui
sub

sub morte, qui omnes uiuificat. Ipse enim est panis uiuus, & uitam dedit mundo, factus nobiscum sub lege, qui super legem & legislator, utpote deus. Inter eos qui initiū & natiuitatem habēt, qui ante omne seculum & tempus, imò seculorum conditor & factor. Quomodo igitur fuit sicut nos: corpore assumpto ex sancta uirgine, corpore autem non inanimato; sicut uisum est quibusdam hæreticis, sed animato, atque adeo anima rationali. Sic prodijt perfectus homo ex muliere absque peccato, uerè & non opinione uel phantasia. Non cōtemptior fuit in hoc quòd erat deus, neq; id abiicit quod erat: semper est & erit deus. Sic dei genitricem dicimus sanctam uirginem. Nam sic beatus Paulus dicit: *1. Cor. 8.* Unus deus & pater, ex quo omnia; & unus dominus Iesus Christus, per quem omnia. Non enim diuidimus unum dominum & deum & saluatorem nostrum in duos filios, cum qui homo fuit, & incarnatū dei uerbum.

Neq̄, sicut opinantur quidam hæretici
 & imprudētes, quòd humanitas & dei-
 tas mutuum confusæ sunt, ita quòd uer-
 bum dei in naturam carnis concesserit,
 & natura carnis in naturam deitatis cõ-
 uersa sit: inuertibile enim & immutabi-
 le omnibus modis est uerbum dei: sed
 quòd carnem animatam anima rationa-
 li sibi ex sancta uirgine uere uniuertit uer-
 bum dei, ineffabiliter incarnatum, & fa-
 ctum homo dicitur. Sufficiat igitur ad
 rectam & ad irreprehensibilem fidei no-
 stræ confessionem, dei genitricem di-
 cere & confiteri sanctam uirginem: id
 autem adducere, quòd & hominis ge-
 nitrix sit, non est necesse neq̄ utile. Edo-
 cti enim sumus confiteri unum deum,
 & credere eum, etiam postquam homo
 factus est, sicut Paulus dicit: *Vnus de-
 us, unus & mediator dei & hominum.*
 Nam hominē quidem dicimus factum
 esse inuertibiliter dei uerbum, & quan-
 tum quidem ad naturam carnis pertins-
 git, peperit beata uirgo corpus consub-
 stantiale

1. Tim. 2.

stantiale suo & nostro: sed in hoc quod dicitur dei genitrix, simul colligitur & hominis manifestatio. Non enim nudā peperit deitatem sancta uirgo, sed unū tantum carni dei uerbum. Et non aliter intelligitur dei genitrix, nisi hoc modo. Nam omnino præintelligitur cōfessio incarnationis. Et sic ultrā uerū erit quòd dei genitrix fuerit sancta uirgo, quæ peperit mirabiliter unū Christum, similiter carnis nobiscū participē & sanguinis, & cōsubstantialē ei & nobis secundū humanitatem, ita ut caro sit ex dei genitrice Maria. Non enim similis substantiæ, ut quibusdā uidetur hæreticis, sed *ὁμοούσιος* *ὁμοούσιος*. hoc est cōsubstantialis, id est ex nostra substantia. Dicit em̄: Semen Abraham hæc apprehendit. Qui autem dicit *ὁμοιοῦσιος*, hoc est similem substantia, non dicit uerum hominem, sed similitudinem filij hominis, sicut Daniel dicit. Apostolus autem non similitudinem nos docuit, sed inquit: Homo Christus Iesus, qui dedit semetipsum redemptis

Heb. 2.

Dan. 10

1. Tim. 2

onem pro omnibus. Consubstantialem autem qui dicit, dicit eundem esse cum patre & deo secundum diuinitatem, sicut & patres nostri confessi sunt, dicentes *ὁμοούσιον*, hoc est consubstantiale patri, & *ὁμοιοούσιον*, hoc est similem substantia. Proinde cum dicamus dei genitricem, superflua & non necessario superaddimus hominis genitricē. Sufficit enim, ut dixi, prima uox totius sacramenti nostri confessionem continens, & nullam loquacitatis occasionē uolentibus ueritatem calumniari suppeditās. Mos enim hæreticorū est etiam ea quæ recte dicta sunt, in adulterinum sensum peruertere. Abducimur autem nullo modo intelligentes quòd errarint, & ipsas diuinas scripturas corruperint. Proinde nostrū fuerit, digna & sententiæ cōgrua proferre uerba. At si isti non recte intelligunt, nihil ad nos. Ipsi audiēt per prophetam dicentē: Væ his qui dicunt malum bonum, & bonum malum. Atqui nulla cōmunio est lucis & tenebrarum:
 nulla

nulla conspiratio Christi & Belial. Nam
nos ingrediemur uiam rectam, & ni-
hil adulterini habentem, hoc est semi-
tam regiam, & non obliquam: atque sic
occurremus ad præmiũ supernæ
uocationis, per quem & cū
quo deo & patri glo-
ria cum sancto
spiritu in secula secul-
lorum. Amen.

F I N I S.

1874843

BASILEAE, APVD AND. CRA
TANDRVM, MENSE MAR
TIO, ANNO

M. D. XXXIIII.

ADVERSUS

ERRATA

